

DEMOKRACIJA

Dobro leto dni delovanja vlade je priložnost za razmislek o odnosu med Cerkvijo in državo v tem obdobju, oziroma kako se je ta odnos spremenil ob političnem preobratu leta 2004.

KONČNO NORMALIZACIJA

ISSN 1408-0494

9 771408 049069

INTERVJU

Matjaž Gantar:

Meni ni bilo dostopno nič, kar ni bilo tudi drugim

NOVOSTI ZALOŽBE NOVA OBZORJA

Ustava Združenih držav Amerike s pojasnili

Avtorja: *mag. Klemen Jaklič in
mag. Jurij Toplak*
Obseg: 144 strani

Ustava ZDA je najstarejša veljavna pisana ustava v svetu, pa tudi najpomembnejše, najvplivnejše in najbolj študirano pravno besedilo, kar jih je bilo napisanih. Po več kot dveh stoletjih se še danes uporablja v domala nespremenjeni obliki. Neizmeren je tudi njen vpliv na ustavni razvoj v Evropi in drugod po svetu, saj je rabila kot podlaga številnim piscem ustav in mednarodnih dokumentov. Interpretacijo ameriške ustave, še posebno tisto od ameriškega vrhovnega sodišča, študirajo pravni strokovnjaki po vsem svetu in neredko rabi kot pripomoček pri interpretiranju ustav drugih držav, tudi slovenske. Navsezadnje se je na podlagi te ustave v ZDA izoblikovala ena najstabilnejših demokratičnih oblik vladavine z zavidljivo stopnjo spoštovanja človekovih pravic. To so le nekateri izmed razlogov, zaradi katerih je fenomen ameriške ustave vredno študirati in raziskovati.

Knjiga vsebuje prvi prevod ameriške ustave, ki je delo mag. Klemena Jakliča. Prevod je opremljen tudi z razlagalnimi pojasnili v obliki opomb. Poleg slovenskega prevoda ameriške ustave knjiga vsebuje obširno uvodno poglavje mag. Jurija Toplaka, v katerem je predstavljen nastanek ameriške ustave ter njene najpomembnejše značilnosti in načela.

O avtorjih

Mag. Klemen Jaklič je strokovnjak za slovensko, evropsko in ameriško ustavno pravo. Je doktorand na Univerzi v Harvardu, redno raziskuje tudi na Univerzi v Oxfordu. Je sourednik Harvard International Law Review in avtor številnih člankov.

Mag. Jurij Toplak na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru predava ustavno pravo in je generalni sekretar Evropskega združenja za volilno pravo ter član Republiške volilne komisije. Je nekdanji Fulbrightov štipendist in je med drugim raziskoval na Univerzah UCLA, Georgetown in Oxford. Je avtor in urednik petih knjig ter številnih člankov.

Cena: 4.990 SIT

Državna ureditev Republike Slovenije

Uredniki: *prof. dr. Rafael Cijan, mag. Jurij Toplak,
Tadej Dubrovnik*

Obseg: približno 350 strani

Izide decembra 2005!

Knjiga prinaša aktualen pregled zakonodaje s področja države in ustavne ureditve Republike Slovenije. Poleg besedila najpomembnejših predpisov s področja državne ureditve, organov oblasti, človekovih pravic, volitev in referendumov ter ustavnega sodstva daje tudi pregled nad postopkom pred ustavnim sodiščem in nekaterimi njegovimi odločitvami. Knjiga je opremljena tudi z vzorci vlog pred ustavnim sodiščem in z uvodnimi pojasnili prof. dr. Rafaela Cijana, mag. Jurija Toplaka in Tadeja Dubrovnika.

O urednikih

Rafael Cijan, doktor pravnih znanosti, je profesor ustavnega prava, upravnega prava, javne uprave, zdravstvenega prava ter prava varstva okolja na Univerzi v Mariboru. Znan je kot edini Slovenec, ki je bil predsednik Zveznega sodišča SFRJ. Je član Republiške volilne komisije in avtor številnih knjig. *Tadej Dubrovnik* je sourednik dveh knjig in pobudnik več postopkov pred Ustavnim sodiščem RS.

Cena: 9.990 SIT

Cena v prednaročilu: 8.500 SIT (do 31.12.2005)

Pričevanja

Avtor: *Viktor Miklavčič*

Obseg: približno 300 strani

Izide januarja 2006!

Knjiga odstira tragično usodo Primorcev pod fašizmom in razblinjenje upanja na svobodo pod jugoslovanskim komunizmom. Avtorja spremljamo ob raznarodovalni izkušnji v šoli, vpoklicu v italijansko vojsko in bojih v Afriki med 2. svetovno vojno. Kasneje mu sledimo v angleškem ujetništvu in nato kot vojaku jugoslovanske kraljeve mornarice. Beremo, kako je bil zaradi zavzemanja za priključitev Primorske matici ob službo in kako je v Jugoslaviji zgrmel v ozračje sumničenja in strahu, o ovaduhih Udbe ter zaporu brez sodbe.

Miklavčič osvetljuje vidike slovenskega antifašizma, ki jih je stroka prezrla, ter jih obogati z osebno izkušnjo stranpoti "diktature proletariata" in z njo povezanih lažnih upov. Temu avtor doda lucidna razmišljanja o povojnem času v Jugoslaviji in svetu.

Cena: 5.990 SIT

Cena v prednaročilu: 4.900 SIT (do 31.12.2005)

Reforme in antireformisti

Metod Berlec

Predsednik slovenske vlade Janez Janša je bil ob koncu minulega leta "pretežno zadovoljen". Kot je dejal v intervjuju za Delo, je še posebej zadovoljen s koncem leta in s tem povezanim sprejetjem evropskega proračuna do leta 2013, ki je za Slovenijo ugoden, saj bo v naslednjih letih dobila precejšnja sredstva iz EU. V poslanici ob novem letu je poudaril, da so za nami meseci solidne gospodarske rasti in napredka, dejanske rasti plač in pokojnin. Slovenija je dosegla najnižjo inflacijo v zgodovini države in izpolnila zahtevne pogoje za prevzem evra v letu 2007. S članstvom v Evropski uniji in zvezi NATO si je zavarovala lastno prihodnost toliko, kolikor je najbolj mogoče. "Dolga desetletja življenja v nekdanji Jugoslaviji smo bili Slovenci prisiljeni znaten del tega, kar smo ustvarili, prelivati drugam. V prihodnjih osmih letih pa bomo zaradi uspešnih pogajanj in evropske solidarnosti deležni znatne razvojne pomoči iz evropskega proračuna. Z lastnimi in evropskimi sredstvi lahko bistveno pospešimo gospodarski razvoj celotne Slovenije, še posebej pa tistih območij, ki so najrevnejša." Premier se je ob tem posredno dotaknil tudi predvidenih reform. "Svet okoli nas se vse hitreje spreminja. Zato smo oblikovali Strategijo razvoja Slovenije in sprejeli ukrepe, ki nam bodo omogočili, da bomo na spremembe pripravljeni. Želimo ustvarjati blaginjo za vse, vendar moramo zato več vlagati v znanje in bolje nagrajevati dobro, uspešno delo in gospodarjenje. Pri tem zaslužita enako stopnjo naše pozornosti naš kulturni in socialni razvoj, naša solidarnost navznoter in varstvo okolja. V teh dneh se še posebej zavedamo, da je z vsakim visoko zapisanim ciljem povezano na tisoče različnih usod posameznikov in družin. Ravno zato bo vlada še naprej ravnala odgovorno do sedanjosti in do skupne prihodnosti. Sprejemati moramo dobre odločitve. Takšne, da jih bodo kot dobre prepoznali tudi naši potomci."

Predsednik vlade se zaveda, da bo treba reforme kljub demagogiji opozicije in dela levičarskih sindikatov izpeljati. Poleg tega reforme niso samo enotna davčna stopnja (EDS), ampak cela vrsta drugih ukre-

pov, ki naj bi pripomogli k hitrejšemu razvoju Slovenije. V prej omenjenem intervjuju je premier tudi dejal, da je ob srečanju s predstavniki sindikatov ugotovil, kako so nekateri od njih mislili, da bi ob morebitni uvedbi EDS vsi plačevali enako. "To seveda ni res. Če je stopnja ista, pomeni, da bo tisti, ki zasluži več, tudi plačal več, ker je 20 odstotkov od tisoč 200, od sto pa 20. Tisti z najnižjimi prejemki pa sploh ne bi plačevali dohodnine, ker bi se hkrati zanje uvedla splošna olajšava." Po njegovem mnenju so v opoziciji in nekaterih sindikatih iz EDS naredili razrednega sovražnika. Kljub temu pa je pozitivno, da se ob tem Slovenci pogovarjamo o prihodnosti, s čimer je prvi korak naprej že narejen. Janša tako opozarja, da poskušajo antireformisti (opozicija, del sindikatov in del novinarjev) nastopati s podobno politiko kot postkomunistična opozicija v času Demosa. "Ko je Demos začel priprave na osamosvojitve Slovenije, so ankete kazale nizko podporo vladi, tudi projektu osamosvojitve, vsi konkretni ukrepi so bili medijsko ostro napadani. Demos je vseeno izpeljal osamosvojitve, razpustil se je šele po končanem projektu oziroma je bil razbit. Zdaj v ozadju antireformne politike obstaja podobna kalkulacija ... /.../ Stranke, ki so danes v opoziciji, so same izbrale opozicijo. Kot leta 1990, ko sta liberalna demokracija in združena lista presodili, da se ne splača iti v veliko koalicio, v katero ju je vabil Demos, ker je bilo pač treba narediti nekaj težkih korakov in zanje prevzeti odgovornost. Vsaka vlada bi jih morala narediti. Sedaj kalkulirajo, naj pač vlada naredi potrebne poteze, ki jih je treba čim bolj satanizirati, ko pa bodo narejene, bo odgovornost samo naša, sadovi pa samo njihovi kot leta 1992."

Vladi je morda ob tem lahko v "tolažbo" dejstvo, da opozicija ni enotna in da se predsednika LDS Jelko Kacin in SD Borut Pahor ne marata. Kacin za Pahorja pravi, da je "vse kaj drugega kot opozicija tej vladi", LDS pa razglša za edino opozicijsko stranko. Res pa je tudi, da tako Pahor kot Kacin v svojih strankah ne uživata (enotne) podpore. **D**

Antireformisti (del opozicije in sindikatov) kalkulirajo, da vlada naredi potrebne poteze, ki jih je treba čim bolj satanizirati, ko pa bodo narejene, bo odgovornost samo naša, sadovi pa samo njihovi kot leta 1992, pravi Janša.

UVODNE STRANI

- 9 Štirinajst let ustavnosti
10 **Pogledi:** Dileme glede poimenovanja šole
11 **Kolumna:** Čas aktivne politike?

POLITIKA

- 12 Končno normalizacija odnosov
15 Knežji kamen, ideologija ali znanost?

GOSPODARSTVO

- 18 Rigelnikovo leto
20 Strateško pomembno povezovanje
21 Optimistično v novo leto
22 V znamenju rekordnih cen nafte

SLOVENIJA

- 24 Na kmetijski zbornici vre
26 Kaj prinaša Lukenda?
28 Za krepitev domovinske zavesti

TUJINA

- 30 Skrajnej iz Teherana
31 **Globus:** Mafijski posli
32 **Tuji tisk:** Pot v središče Zemlje

INTERVJU

- 34 Matjaž Gantar

NEKOČ IN DANES

- 38 Pekel, Vice, Raj
40 Operne zvezde
42 Škofja Loka

KULTURA

- 46 Kaplje minevanja Poldeta Miheliča
47 Razstava Vladimirja Makuca

OGLEDALO

- 48 **Film:** Lov na zajce
50 **Avtomobilizem:** Važno je zmagovati
52 **Zdravje:** Redko spočetje otroka?
54 **Šport:** Ledeni Vitranc
56 **Črna kronika:** Lijak v smrt
58 **Rumeno:** Srečni trenutki v 2005
60 **TV-kuloar:** Silvestrski poljub

34 Intervju: Matjaž Gantar

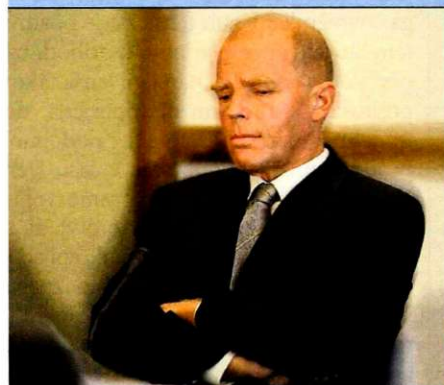
Vsi državljani smo dobili certifikate in ti so se zelo hitro znašli na trgu, tako na navadnem kot na borznem, kar pomeni, da jih je lahko kupoval vsak, ki je to hotel. Pri tem ne vidim izbrancev, za katere bi bilo to rezervirano. Tistim, ki so se začeli s tem ukvarjati, je potem večinoma finančno uspelo.

12 Končno normalizacija

Dobro leto dni delovanja vlade je tudi priložnost za razmislek o odnosu med Cerkvijo in državo v tem obdobju, oziroma kako se je ta odnos spremenil ob političnih spremembah leta 2004.

15 Knežji kamen, ideologija ali znanost?

Koroška zgodovinarica Claudia Fräss Ehrfeld je na slovesnosti 1. decembra letos na sedežu koroške deželne vlade zatrdila, da »nikdar v zgodovini na Knežjem kamnu ustoličeni slovansko-karantanski knez ni vladal na ozemljih, ki so danes del slovenske države«.

Rigelnikovo leto

V letu 2005 so se slovenska podjetja dokaj intenzivno povezovala. Razlog je bil v čedalje večji konkurenci na trgu. Prišlo je tudi do nekaj menedžerskih odkupov, pri čemer so hoteli v Autocommercu, in do nekaj vstopov na druge trge, predvsem južne. Le Helios in Gorenje sta vstopila tudi na zahodne trge.

DEMOKRACIJA, p.p. 4315,
Komenskega 11, 1000 Ljubljana, SI
Tel.: 01/ 434 54 48 (uredništvo), urednik@demokracija.si;
01/ 434 54 63 (tajništvo), tajnistvo@demokracija.si
Faks: 01/ 434 54 62

Glavni in odgovorni urednik: Metod Berlec

Tehnični urednik: Bojan Jovan

Novinarji: Vida Kocjan, Denis Vengust, Monika Maljevič, Barbara Kavtičnik, Gašper Blažič, Aleš Kocjan, Mitja Volčanšek, Gregor Drnovšek, Lovro Kastelic, Ana Müller, Peter Avsenik, Bogdan Sajovic, Lucija Horvat, Petra Janša
Kolumnisti: dr. Janez Jerovšek, dr. Matej Makarovič, dr. Janko Kos, mag. Andrej Aplenc, dr. Peter Starič,

dr. Ljubo Sirc, dr. Andrej Capuder, mag. Klemen Jaklič, Esad Babačič

Stalni zunanji sodelavci: Igor Gošte, Miran Mihelič, Peter Colnar, Janez Škalič, Vera Ban

Lektoriranje: Joža Gruden

Prelom: Tone Tehovnik, Matej Šoper

Realizacija: Nova orbita d.o.o.

Fotografija: Gregor Pohleven (urednik), Bor Slana, Reuters, arhiv Demokracije

Tisk: Ma-tisk d.o.o., Maribor

Datum natisa: dan pred izidom

Izhaja: vsak četrtek;

Cena: 550 tolarjev

Izdaja: Nova obzorja d.o.o.

Direktor: Andrej Lasbaher

Naklada: 11.000 izvodov

TRR: 24200-9004125033, Raiffeisen Krekova banka d. d., Maribor
Poštnina plačana pri pošti 1102. Nenaročenih člankov in fotografij ne plačujemo in ne vračamo.

Na podlagi zakona o davku na dodano vrednost (Ur. l. RS, št. 89/98) sodi tednik Demokracija med proizvode, za katere se obračunava davek na dodano vrednost po stopnji 8,5 %.

Naročniški oddelek: narocnine@demokracija.si; Naročniki prejmejo položnico s prvo revijo v mesecu. Odlage sprejemamo pisno do 15. v mesecu z veljavnostjo prvega v naslednjem mesecu. Letna naročnina za države članice Evropske zveze znaša 260 evrov, za druge pa 288 USD.

Fotografija na naslovnici: Gregor Pohleven

“Verjamem, da bo komisiji uspelo opraviti delo”

Aleš Kocjan

Pogovarjali smo se s Polonco Dobrajc, predsednico komisije, ki bo preučevala domnevno sporne prodaje deležev Kapitalske družbe (KAD) in Slovenske odškodninske družbe (SOD) v gospodarskih družbah.

Kot je znano, je državni zbor pred kratkim ustanovil parlamentarno komisijo, ki naj bi preiskala vse domnevno sporne prodaje deležev KAD in SOD v gospodarskih družbah. Bo komisija obravnavala vse odprodaje omenjenih družb ali samo najspornejše?

Preiskovalna komisija je v okviru predmeta preiskave vezana na sklep o odreditvi preiskave. Komisija bo torej obravnavala vse odprodaje družb, ki so navedene v sklepu o odreditvi preiskave.

Bo med temi zadevami tudi Mercator?

Med zadevami, ki jih bomo preiskovali, bosta tudi odprodaji deležev v Mercatorju.

Nasplošno se zdi, da gre pri preiskavah za obširno in zahtevno snov. Menite, da imajo poslanci, ki bodo sodelovali v komisiji, dovolj ekonomskega znanja za takšno preiskavo ali boste na pomoč poklicali tudi finančne strokovnjake?

Naloga preiskovalne komisije je, da odgovori na vprašanje, ali je prodaja deležev Kad in Sod v gospodarskih družbah, kjer sta imeli svoj delež, potekala transparentno in v skladu z vsemi zakoni in predpisi, ali je bila prodaja izvedena gospodarno ter ali je pri tem prišlo do oškodovanja premoženja družb in v kakšni višini. Če je prišlo do škodljive prodaje, mora komisija odgovoriti tudi na to, ali so zanjo odgovorni nosilci javnih pooblastil (funkcionarji). Vse to pomeni, da člani komisije ne potrebujejo samo ekonomskega znanja, temveč morajo poznati tudi ustrezno zakonodajo. Seveda pa lahko komisija pri svojem delu zaprosi za pomoč tudi ustrezne strokovnjake. Lahko tudi finančnike.

Verjamete, da bo komisiji do konca mandata uspelo pregledati prav vse prodaje?

Komisija bo v skladu s poslovnikom o preiskovalni komisiji

sprejela dokazni sklep in verjamem, da ji bo z intenzivnim delom uspelo opraviti delo.

Kaj za delo komisije pomeni to, da v njej ne bodo sodelovali poslanci LDS in SD?

Na delo komisije to ne bo vplivalo, lahko pa bi bilo pomembno za poročilo o ugotovitvah komisije. Preiskovalna komisija svoje poročilo po končanem delu odda državnemu zboru in državni zbor ga potrdi. Pri končnih poročilih ima vsak član komisije možnost, da poda tudi ločeno mnenje, temu pa so se poslanci LDS in SD odpovedali.

Z držo junaka,
z dušo miru
in s čutom dobre vile
naj vas grejejo uvesničene želje,
gradijo vaš ponos,
krepijo zdravje
in prinašajo veselje.
Naj bo toplota srce vašega doma...
...tudi v letu 2006.

Božično-novoletno darilo

Poslanec SD Miran Potrč je ob božiču končno dočkal razkritje podatkov o premoženju, ki je bilo z denacionalizacijo vrnjeno Cerkvi. Pri tem je komentiral, da imamo v Sloveniji najbolj širokogrudno denacionalizacijo. Vendar je pozabil dodati, da je to pač posledica dejstva, da so njegovi mentorji po vojni tudi veliko nagrabili.

TERMoeLEKTRARNA TOPLARNA LJUBLJANA

Narava se je hudo poigrala s številnimi slovenskimi družinami, ko jim je v divjanju plazov vzela, uničila ali močno poškodovala domove. Številni otroci so tako ostali brez zavetja svoje tople postelje, zato smo sredstva, ki jih sicer namenjamo za novoletna darila in voščilnice, namenili najbolj prizadetim.

Enotnost

Gašper Blažič

Z državnimi prazniki je res križ. Nikoli ne vemo točno, kako se imenujejo. Tako nekateri dan samostojnosti še vedno zamenjujejo z dnevom državnosti. Razlika je seveda v tem, da prvega praznujemo na god sv. Štefana, drugega pa v začetku poletja. Enega torej ob zimskem sončnem obratu, drugega ob poletnem.

Nič čudnega torej, da so dan samostojnosti po petnajstih letih preimenovali. Ali bolje rečeno: dopolnili. Odslej se namreč imenuje dan samostojnosti in enotnosti. Vprašali boste, kaj ima enotnost s tem. Nekdaj smo prisegali na »bratstvo in enotnost«, tako se je imenovala celo cesta, ki še vedno poteka od Jesenic do Gjevgljije v Makedoniji. No, bratstvo nam je ostalo, če ne drugače, pa po bratih Podobnik. Pred nekaj leti smo na izboru popevke za Evrovizijo doživeli celo »sestrstvo«. A prav takrat se je zataknilo pri enotnosti. Nič novega, boste rekli. Slovenci smo tako ali tako zdrharji, pa čeprav smo pridni kot čebele. Kot pravi neka zgodbica, bi se lahko sprli celo o tem, kje vzhaja sonce, ali izza Rožnega hriba ali izza Bukove gore. Pred leti se je zgodilo, da je neka raziskava FDV pokazala, da Slovenci pravzaprav nikoli niso bili enotni, saj se delijo na več slojev, glede na to pač, katero stranko volijo, kakšne časopise berejo, kakšno glasbo poslušajo in kako debelo denarnico imajo. Če bereš Delo, voliš LDS ali SD, hodiš na potovanja in poslušas klasično glasbo, si »pravi« Slovenec, če bereš Družino, Mag, Ognjišče in Demokracijo, voliš pomladne stranke, hodiš k maši in poslušas narodnozabavno glasbo, si Slovenček, če bereš Slovenske novice, voliš SNS in slabo govoriš tuje jezike, si Slovenceelj. Preprosto, kajne? Nič čudnega, da se že vsi pritožujejo, da smo Slovenci ideološko ali kako drugače razdvojeni, raztrojeni ali celo razčetverjeni. Pravo nasprotje enotnosti torej.

Tudi pri samostojnosti ni bilo tako opevane enotnosti, čeprav je menda več kot 90 odstotkov Slovencev reklo osamosvojitvi DA. Saj veste, vedno se najde nasproten glas, ki je potreben, kot je sol potrebna juhi. In tega je bilo svoj čas kar veliko, tu in tam je svojo kolumno za (neodvisni) Dnevnik napisal kakšen Venio Karbone ali pa (polkovnik) Jovan Miškov, na koncu pa je frčal urednik Milan Meden. Neenotnost v novinarskem aktivu pač.

In če smo si Slovenci v čem enotni, smo to prav gotovo v mnenju, da smo pač tradicionalno neenotni ...

H-umor

»To, kar so nekateri govorili, da bomo dobili štajerski cviček, je popoln nesmisel.«

(Poslanec NSi Alojz Sok zavrača možnost širitve dolnjskega rdečega bogastva v druge pokrajine.)

»Ga niti ne utegnem.«

(Boštjan Romih odgovarja na vprašanje, ali kaj pogreša kviz Lepo je biti milijonar.)

»Zakon je sporen, saj je koalicija s sprejetjem nekaterih dopolnil kršila referendumsko voljo in nekaterim omogočila, da delujejo mimo nje, drugim pa ne.«

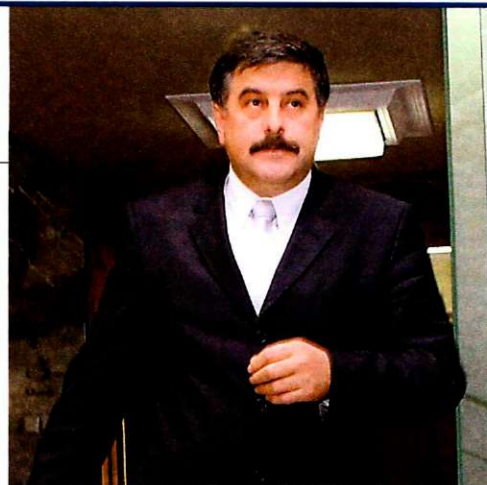
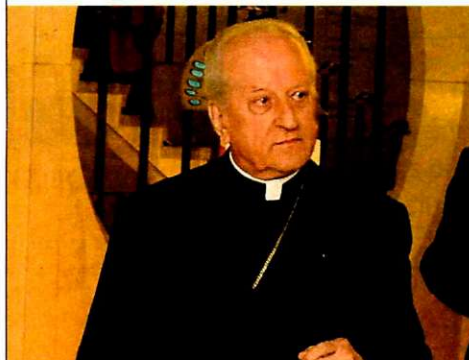
(Tudi Tone Rop se kdaj pa kdaj sklicuje na voljo ljudstva, izraženo na referendumu.)

»Mislim, da z novelo zakona nihče ni zadovoljen. Niso zadovoljni delodajalci, sindikati očitno tudi ne.«

(Za direktorja Interspara Igorja Merviča je zakon o trgovini balast, ki se ga vsi otepajo.)

»Cerkev pa želi, da je duhovnik tak, kot so po mnenju večine ljudi normalni, zdravi moški, tak, kot je bil denimo pokojni papež Wojtyła.«

(Nekdanji nadškof Franc Rode razlaga, zakaj je Cerkev po novem prepovedala aktivnim homoseksualcem, da bi postali duhovniki.)

»Ampak mislim, da ne bom neka tipična mamica, ki osem ur dela, gre po otroke, kuha večerjo in zvečer z možem gleda televizijo.«

(Pevka Lea Dekleva načrtuje družinsko življenje, kjer bo vse postavljeno na glavo.)

»Dosedanji finančni ministri so zaslužni za Bajukovo priznanje.«

(Poslanec LDS Milan M. Cvikl bi nagrado londonskega časnika Financial Times raje podelil nekemu od svojih strankarskih tovarišev, ki so v preteklosti vodili finančno ministrstvo.)

»Že v prvem letniku sem zaradi enega mojih esejev, v katerem sem predstavil svoj pogled na Boga, moral na zagovor.«

(Absolvent teologije Dejan Karba se mora zaradi svoje študijske usmeritve že vse življenje pregovarjati bodisi na fakulteti, bodisi zunaj nje.)

»Minister si je sam kriv, da razmišljamo, kaj razmišlja – ali pa da razmišljamo namesto njega.«

(Nekdanji minister za zdravje Dušan Keber se še ni čisto poslovil od svojega položaja. Nasledniku pridno pomaga s svojimi sivimi celicami.)

»Moja norma je, da se oglasim dvakrat.«

(Vlado Miheljak je v polemikah bolj ali manj len.)

»Se je tudi zgodilo, da sem se kdaj zmotil – to je bilo sicer bolj redko.«

(Tudi pravnik Matevž Krivic je krvav pod kožo.)

Hotel kupili prekupčevalci?

Te dni so zaposlenim v Hotelu Kanin potrdili novico o prodaji tega objekta. Tik pred novim letom je namreč za nakup hotela v lasti Mercatorjevega hčerinskega podjetja Alpkomerc dalo najugodnejšo ponudbo za nakup podjetje GPG Naložbe, in sicer za zadovoljivo ceno 655 milijonov tolarjev. Bolje obveščeni pa namigujejo, da je v ozadju tega podjetja nekdo, ki se ukvarja z donosnim prekupčevanjem. Če to drži, v naslednjih letih, kot je slišati med razočaranimi zaposlenimi in med bovškimi turističnimi ponudniki, ne moremo pričakovati posodobitve hotela in povečanja ponudbe. Zaposleni v hotelu (25) naj bi po zagotovilih ohranili delo. V Posočju se je namreč širila bojazen, da bo najverjetnejši tuji kupec hotel začasno zaprl zaradi obnove, potem pa pripeljal natakarije in kuharje iz Madžarske.

Hotel Kanin je leta 1973 projektiral znani arhitekt Janez Lajevic in na natečaju prejel zanj posebno priznanje za izjemno kakovostno oblikovno umestitev v okolje. Znotraj so ga posodobili pred 11 leti. Sedaj ima 128 sob z 258 ležišči, restavracijo z 250 sedeži, lasten pokriti bazen, savno in druge programe za osebno nego. Koristna površina obsega 6.256 kvadratnih metrov. Najzanimivejša za

nadaljnji razvoj pa je 38.076 kvadratnih metrov velika parcela, ki je večinoma namenjena kmetijskim dejavnostim. Domačini, ki se ukvarjajo z drobno turistično ponudbo, so si obetali, da bo z novim lastnikom vendarle uresničena pobuda o velikem vodnem termalnem parku odprtega

Hotel Kanin v teh dneh

tipa z začetki zdraviliškega turizma v njem.

V sneg ujeti avtomobili tudi tretji dan po sneženju pred tem hotelom in v Kaninski vasi pa pričajo, da starih in novih lastnikov ne gane niti večja priložnost ob kakovostnejši ponudbi na kaninskih smučiščih. Pri njih namreč ni zaznati sveže, ustvarjalnejše energije ob vstopu v novo leto. M. M.

Modrosti tedna

»Ko je vladala LDS, predvsem politične spremembe niso bile v ospredju, ekonomske pa le toliko, kolikor niso ogrožale nekdanje politične elite oziroma kolikor so ji omogočale, da je potegnila največje koristi iz privatizacije.«

(Zgodovinar dr. Stane Granda)

»Smo na pragu pomembnih odločitev, vendar moramo biti sposobni, da se na razvojni izziv pripravimo in pravočasno odzovemo in s tem zagotovimo večjo blaginjo za vse. Spremembe niso stvar naše izbire, ampak nujnost, v katero nas sili globalizacija z nenehnimi tehnološkimi spremembami, zato smo dolžni stopati po tej poti, to mora biti naša odgovornost do prihodnjih rodov.«

(Predsednik vlade Janez Janša)

Odprto le še 10 nedelj

V začetku tega leta je začel veljati februarja lani spremljeni zakon o trgovini, ki določa, da so lahko trgovine z nujnimi življenjskimi izdelki odprte do deset nedelj na leto, medtem ko so prodajalne na bencinskih servisih, v bolnišnicah, hotelih, na letališčih, mejnih prehodih ter železniških in avtobusnih postajah lahko odprte brez omejitev. Za zdaj velikost prodajaln, ki sodijo med izjeme, ni posebej določena, vendar takšno stanje najverjetneje ne do trajalo dolgo. Državni zbor naj bi namreč še ta mesec vnovič odločal o drugi noveli zakona, ki so jo morali poslanci sprejeti, potem ko je ustavno sodišče razveljavilo nekatere člene prve novele, in je nanjo državni svet nedavno izglasoval veto. Novela predvideva, da je velikost trgovin, ki sodijo med izjeme, omejena na največ 200 kvadratnih metrov. A.K.

Trgovine morajo omejiti nedeljsko delo.

Kosov policist

Predpraznično razpoloženje je poživil član izvršilnega odbora policijskega sindikata Radivoj Urošević, ki je v intervjuju za Dnevnik v slogu znanih „protireformnih“ sindikalistov trosil kritike na račun novele zakona o javnih uslužbencih in vladnih reform. Kot piko na i je predvideno odpravo t. i. Kosove protikorupcijske komisije označil za „politično vprašanje“, hkrati pa priznal, da sindikat o tem še ni sprejel skupnega stališča.

Številne pomisleke v zvezi s temi izjavami, predvsem tistimi o Kosovi komisiji, so izrazili v poslanski skupini SDS. Presenečeni so nad Uroše-

vičevimi pavšalnimi ocenami, saj „v demokratični državi javno izražanje političnih stališč funkcionarjev policije ali policijskega sin-

Se vračamo v čase politizacije policije?

dikata ni dopustno“. Hkrati so v SDS zaskrbljeni nad vnovičnimi poskusi politizacije policije, ki jih kažejo omenjene izjave. M. V.

Zamenjali nekdanjega kriminalista

Zadnje dni starega leta je vlada z mesta direktorja urada za preprečevanje pranja denarja razrešila Klaudija Stroligo.

Nekdanjemu kriminalistu, ki je leta 1989 postal vodja oddelka kriminalistične policije, 3. decembra 1994 pa direktor novoustanovljenega urada, je Ropova vlada 8. aprila lani podaljšala mandat za naslednjih pet let. Finančni minister Andrej Bajuk, pod čigar okrilje sodi urad, je po razrešitvi dejal, da ni prav, če isti človek, ki razpolaga s podatki o zasebnosti posameznikov, toliko časa vodi urad. Po njegovih besedah pa delo urada samo zaradi menjave v vodstvu ne bo učinkovitejše. Zato vlada pripravlja zakonske spremembe, med katerimi bo tudi predlog, da urada ne more nihče voditi več kot dva mandata. Gre namreč za zelo občutljivo področje, saj ima vodstvo urada na razpolago vse podatke o finančnem stanju in transakcijah vseh državljanov in ustanov, dostop do bančnih podatkov mu je namreč zakonsko

zagotovljen, hkrati pa mu banke in druge finančne ustanove dnevno pošiljajo podatke o številnih transakcijah na bančnih računih. Učinkovitost urada je bila doslej več kot vprašljiva, čeprav finančni minister o tem javno ne govori. Četudi je Stroligo sodeloval pri pripravi vseh zakonov s področja suma pranja denarja in dela urada samega, je že od začetka znano, da je nekdanja politična elita urad ustanovila, da bi izpolnila zahteve mednarodne skupnosti in zaradi lepšega »videza«. Urad je bil sam sebi namen, Stroligo pa se ni niti najmanj trudil, da bi resnične »pralce« denarja, ki jih je v Slo-

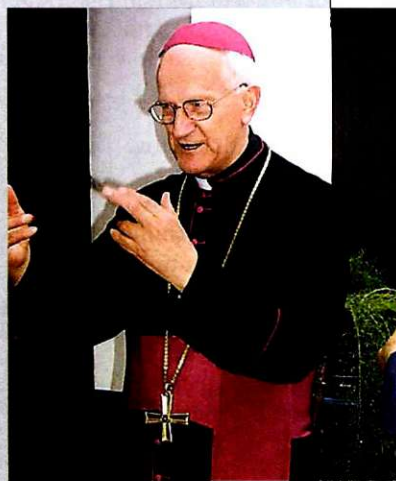
veniji nedvomno veliko, kakor koli pripeljal do pravno-močne obsodbe. Sodeloval ni niti z uradom za preprečevanje korupcije niti s tožilci, ampak je skrbno obdeloval le svoj vrtiček, enkrat letno pa javnosti predstavil skope podatke o delu ustanove, ki jo je vodil. V. K.

Neučinkoviti Kludij Stroligo

Umrl škof Kvas

Tik pred iztekom leta 2005 je v 87. letu starosti umrl upokojeni ljubljanski pomožni škof msgr. Jožef Kvas. Rodil se je leta 1919 v Zalogu pri Cerkljah na Gorenjskem, po končani osnovni šoli in klasični gimnaziji je vstopil v ljubljansko bogoslovje, vendar je moral zaradi komunistične revolucije bežati. Leta 1945 je bil pri Gospe Sveti na Koroškem posvečen v duhovnika. Prvo službo je nastopil v slovenskem delu tedanje goriške škofije, in sicer v Bovcu, kjer je bil kaplan, kasneje pa ga je škof Anton Vovk poslal za kaplana v Semič v Beli krajini. Leta 1952 je postal župnik v Stopičah pri Novem mestu, kjer bi moral istega leta škof Vovk blagosloviti orgle, vendar mu je to preprečil atentat z zažigom v Novem mestu. Po desetih letih je msgr. Kvas postal vikar in kanonik kolegialnega kapitlja v Novem mestu, kasneje pa je postal stolni kanonik v Ljubljani, kjer je deloval tudi kot konzistorialni svetnik, sodnik cerkvenega sodišča, arhidiacon, dekan mesta Ljubljane in škofov vikar za mesto Ljubljana. Leta 1983 je bil posvečen v škofa, pet let kasneje pa imenovan za generalnega vikarja ljubljanske nadškofije, kar je ostal do upokojitve leta 1998. Več let je vodil tudi tečajje za zakonce, letos pa je zaznamoval šestdeset let duhovniške službe. Zadnja leta svojega življenja je preživel v duhovniškem domu v Ljubljani. G. B.

Msgr. Jožef Kvas

Uresničitev sanj

Tako rekoč na predvečer božiča, dneva državnosti in enotnosti ter novega leta je Kanin doživel zgodovinski dogodek – smučišče je dobilo novo štirisedežnico, ki uresničuje že desetletje in več stare sanje kaninskih žičničarjev o povezanosti kaninskih smučišč ob meji.

Nova štirisedežnica, poimenovali so jo Prevala, namreč poteka od platoja ob zgornji postaji glavne kabinske žičnice, konča pa se na meji z Italijo. Kot je ob odprtju nove žičnice dejal predsednik poslovnega združenja Alpski turistični center Kanin Transmontagne Group (oba družbenika sta bila glavna investitorja) Philippe Gausset, je to šele prvi korak k povezanosti obmejnih smučišč. Po njegovih besedah nameravajo namreč v naslednjem letu potegniti žičnico še na italijanskem delu smučišča, ki se bo na meji združila z novo štirisedežnico, s čimer bodo kaninska smučišča v celoti povezana. M. M.

Prvi se je z žičnico popeljal minister za gospodarstvo Andrej Vizjak.

Štirinajst let ustavnosti

Aleš Kocjan; foto: Bor Slana

Zgodovina Ustavnega sodišča RS Konec decembra je minilo 14 let od sprejetja prve slovenske ustave, s tem pa tudi 14 let od takrat, ko je bilo ustanovljeno slovensko ustavno sodišče. Do danes je le-to sprejelo veliko ustavnih odločb, med katerimi so nekatere postale znamenite. Slovensko ustavno sodišče je bilo ustanovljeno že leta 1963, vendar je do leta 1991, dokler ni bila v slovenskem parlamentu sprejeta prva slovenska ustava, delovalo kot sestavni del ustavnega sodišča takratne skupne države SFRJ. S sprejetjem slovenske ustave se je osamosvojilo tudi ustavno sodišče ter tako pridobilo pomembne nove pristojnosti in položaj najvišjega organa sodne oblasti za varstvo ustavnosti v novi državi. V zadnjih štirinajstih letih smo imeli različne sestave ustavnih sodnikov, nekatere so veljale za bolj leve, druge za bolj desne, prav vsaka izmed njih pa je sprejela kakšno odločbo, za katero bi lahko danes rekli, da je postala znamenita in da bo šla v anale slovenske zgodovine.

Odločba o referendumu o volilnih sistemih Ena takih je bila gotovo odločba, s katero je ustavno sodišče ugotovilo izid referendumu o volilnih sistemih, ki ga je leta 1996 na zahtevo SDS in 40.000 podpisnikov, ki so se podpisali pod zahtevo, razpisal državni zbor. Jedro spora je bilo vprašanje, kateri izmed treh volilnih sistemov, o katerem so volivci odločali na referendumu, je na referendumu zmagal. Izid referendumu je bil namreč takšen, da nobeden od predlogov predvsem po zaslugi državnega sveta, ki je v zadnjem trenutku podal še en predlog, na njem ni dobil večine (za uzakonitev večinskega volilnega sistema je glasovalo 45 odstotkov volivcev, za uzakonitev kombiniranega 14 odstotkov, za uzakonitev proporcionalnega volilnega sistema pa 26 odstotkov), zaradi česar se je med strankami vnela vroča razprava, ali je sploh kateri izmed predlogov zmagal. SDS je trdila, da je zmagal večinski volilni sistem, vladajoči LDS in SD pa, da ni zmagal nobeden. Ker se nikakor niso mogli zediniti, se je spor prenesel na ustavno sodišče (med sodniki je bila večina piscev ustave), to pa je oktobra istega leta odločilo, da je med tremi predlogi zmagal predlog za večinski volilni sistem, in državnemu zboru naložilo, naj ga uzakoni v razumnem roku. No, to se do danes ni zgodilo. Leta 2000 sta namreč LDS in takrat še združena lista s pomočjo SLS+SKD in DeSUS sprejeli ustavni zakon, s katerim sta izigrali odločbo ustavnih sodnikov, v ustavo pa so zapisali, da volitve v Sloveniji potekajo po proporcionalnem volilnem sistemu.

Sporna odločba o izbrisanih Ena odmevnejših odločb slovenskega ustavnega sodišča je bila tudi odločba, s katero so ustavni sodniki leta 2003 razsodili o tem, kako je treba urediti status izbrisanih. V njej so na pobudo društva izbrisanih zapisali, da so nekateri deli zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v neskladju z ustavo, državnim

Na slavnostni počastitvi dneva ustavnosti

Neuresničene odločbe so ena največjih hib ustavnega sodišča. Če se namreč odločbe ustavnega sodišča ne spoštujejo, se postavlja vprašanje, zakaj tako sodišče sploh imamo.

organom pa naložili, da v roku šestih mesecev izdajo odločbe o podelitvi stalnega prebivališča za nazaj. Takšna odločitev je med nekaterimi strankami in pravnimi strokovnjaki sprožila pomisleke. Tako so nekateri strokovnjaki opozorili, da je ustavno sodišče z odločbo poseglo v slovensko zakonodajo za nazaj, v največji opozicijski stranki pa na to, da odločba ustavnega sodišča med drugim ne upošteva, da so bili vsi upravičenci večkrat javno pozvani, naj uredijo svoj status skladno z zakonom, pa tega niso želeli ali hoteli storiti. No, pomisleki, ki so jih s sporno odločbo povzročili ustavni sodniki, so verjetno razlog, da se strankam vse do danes ni uspelo dogovoriti, kako naj se odločba izvede, zato vse še ni bila uresničena. Prav neuresničene odločbe pa so tudi ena največjih hib ustavnega sodišča. Če se namreč odločbe ustavnega sodišča ne spoštujejo, se postavlja vprašanje, zakaj tako sodišče sploh imamo. ▣

Korenite spremembe

Vida Kocjan

Finančni minister je Andrej Bajuk napovedal združitev Davčne uprave RS (DURS) in Agencije za javnoplčilne evidence Slovenije (AJPES).

Z drugimi besedami to pomeni, da bo vlada v prihodnjih mesecih razpustila Ajpes. V resnici gre za pomembno zadevo. Obe ustanovi sta vsaka v svojem delu naslednici nekdanje SDK, ki se je leta 1994 preimenovala v APPNI, ta pa se je pozneje razbila na samostojne enote. Agencije za plačilni promet, nadziranje in informiranje (APPNI), ki je bila pristojna za revidiranje lastninskega preoblikovanja nekdanjega družbenega premoženja, ni več, ostala sta le še DURS in Ajpes. Z razbitjem nekdanje SDK ali APPNI, pri katerem sta sodelovala Milojka Kolar in Boris Kovačič, nekdanja državna sekretarka in sekretar na ministrstvu za finance, Janez Kopač, Marko Kranjec, Mitja Gaspari, Tone Rop pa tudi Tomaž Banovec, so želeli z mesta vodje dobro utečene in visoko kvalificirane ustanove odstraniti zanje zelo motečo direktorico Romano Logar. Odločitev o razbitju oziroma delitvi je bila sprejeta v naglici in predvsem politično motivirana, četudi so vpleteni zatrjevali, da je to zahteva EU, kar se je pozneje izkazalo za netočno informacijo. Glavni akterji so s tem naredili veliko škode, saj nove ustanove niso več zagotavljale takšne kakovosti dela, kot smo je bili vajeni pred tem. Dela so se podvajala, ustanovi sta zbirali iste podatke, nadzora je bilo bistveno manj. Država se vse od leta 1994 dalje sooča z nepopolnimi davčnimi evidencami, nepravočasnimi podatki o plačilni nedisciplini, in kar je najpomembnejše, s pomanjkljivimi in z nepravočasnimi podatki o vplačanih prispevkih podjetij v državni blagajni: Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) in Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (ZPIZ). Slednje je zelo pomembno za državljanje, saj mnogi šele ob odhodu v pokoj spoznajo, da družba, v kateri so delali, zanje ni plačevala ustreznih pokojninskih prispevkov. Vse to v času, ko je delovala APPNI, ni bilo mogoče. Evidence so bile natančne, poleg tega so zaposleni v agenciji pomagali z nasveti vsem, ki so iskali pomoč. Danes so evidence zamegljene ali jih sploh ni. Pri vsem tem se zdi, da najbolj trpijo prav zaposleni v teh ustanovah, saj so pogosto nemočni opazovalci dogajanja. Združitev oziroma reorganizacija ustanove je torej več kot potrebna, seveda pa bi morali hkrati za zmedo osebno odgovarjati vsi, ki so jo povzročili.

Dileme poimenovanja

Pavel Ferluga

Na koprski TV so pred časom predstavljali nekatere vidike poimenovanja šole v koprski občini, ki bo šele zgrajena.

Nimam namena ukvarjati se s tem, katero ime naj bi bilo primerno in katero ne. Šola je ustanova, ki ima v civilizirani družbi točno določeno poslanstvo in ne more nositi poljubnega imena. Ime šole mora biti utemeljeno na podlagi vrednot civilizirane skupnosti in njenih vidnejših kulturnih predstavnikov, kot je to v praksi po vsej Zahodni Evropi, po kateri se trudimo zgledovati. Ne bom oporekal, da nosijo včasih nekatere šole izjemoma imena ljudi, ki niso izraziti kulturniki, vendar imajo velike zasluge, zaradi katerih se uvrščajo med ugledne osebnosti, ter nosijo odgovornost za napredek in ugled celotnega slovenskega naroda in za dosežke, ki so historično dokazano civilizacijsko pozitivni za vseslovensko občestvo (na primer general in pesnik R. Maister ali tigrovci, kot so bili A. Rejec, D. Zelen, bazoviški junaki).

V omenjeni oddaji se je oglašil tudi predstavnik ZZB. Vprašal sem se, kaj ima ta organizacija opraviti s poimenovanjem šole. Kako je mogoče, da se še danes, po osamosvojitvi, upošteva mnenje predstavnika organizacije, ki je izrazita nosilka ideološke totalitarne miselnosti enoumne komunistične partije, ki je bila dokazano vzrok največje nesreče slovenskega naroda v 20. stoletju. Kaže, da je bila osamosvojitve Slovenije le lupina tiste vizije, ki naj bi predstavljala demokratično civilizirano družbo brez spon dolgotrajne tiranije in ideološke indoktrinacije, ki je bila značilnost vseh kriminalnih diktatorskih vladavin. Da še zdaleč nismo dosegli take vsesplošne civilizacijske miselnosti, ki je potrebna za spoštovanje vrednot kulturne dediščine omikane demokratične družbe, dokazujejo poimenovanja šol, cest, trgov in drugih objektov po nekdanjih ideoloških uničevalcih slovenske kulture in humanizma. Čeprav zgodovinsko pripadamo srednjeevropski kulturi, še vedno nismo odpravili simbolike, ki je za več kot pol stoletja zadrževala stanje zunaj tistih tokov, ki so medtem po svobodni Evropi sooblikovali povojni civilizacijski preporod družbenih odnosov.

Zanimivo bo videti, kako se bodo na Koprskem odločili glede imena za omenjeno šolo. Nič čudnega ne bi bilo, da bi znova »konstruktivno-kompromisno« v posmeh slovenski kulturi izbrali ime kakega laškega manjšinca, če že ne znova kakega enoumnega krvačnega »heroja«.

Čas aktivne politike?

Dr. Matej Makarovič

Minulo leto je bilo politično izjemno zanimivo. Razlog za to ni le v tem, da je bilo prvo po letu 1991, ki smo ga od prvega do zadnjega dne preživeli pod drugačno oblastjo kot zadnjih dvanajst let, temveč tudi v začetkih drugačnega političnega sloga: politike, ki deluje bolj angažirano, aktivneje, z bolj izpostavljenimi vizijami prihodnosti. Tudi če pri tem morda nima vedno prav, lahko zanjo vsaj rečemo, da deluje bolj opazno in transparentno.

V prvih mesecih na čelu vlade se je politični slog Janeza Janše zdel po eni strani kot prelom z nekoliko prepirljivim (in zato najbrž tudi politično pogubnim) slogom njegovega neposrednega predhodnika Toneta Ropa, a hkrati kot izrazita kontinuiteta s počasno previdnim (»premišljenim«) konsenzualnim slogom nekdanjega premierja Janeza Drnovška. Tak slog vsaj kratkoročno tistemu, ki ga uporablja, ne prinaša nobenih političnih tveganj, saj mu skoraj ne nakoplje pravih nasprotnikov. Drnovšku je ta slog celo pomagal, da se je kot premier obdržal impresivnih deset let, a za določeno ceno.

Prvič zato, ker moraš pri takem slogu svojo vizijo prihodnosti omejiti na nekaj splošnih široko vsečnih, a vsebinsko praznih fraz. Vsaka konkretizacija prihodnosti namreč prej ali slej zadene ob interese te ali one interesne skupine in konflikt je tu – z njim pa težave, kritike v medijih, realni ali namišljeni padci javnomnenjske podpore itd. In drugič zato, ker se moraš včasih – morda zveni paradoksalno –, če hočeš ostati v vladi, odreči vladanju. Za Drnovška kot predsednika vlade je bilo pomembneje, da je predsednik vlade s primerno javno podobo, kot pa da dejanska vlada. In zdi se, da je večkrat raje dopustil, da imajo realno oblast nekateri drugi netransparentni centri moči, kot pa da bi se z njimi zapletal v tvegane konflikte, ki bi lahko ogrozili njegov položaj in javno podobo.

Če se je v prvih mesecih zdelo, da ravna Janša podobno, je v nadaljevanju kmalu prevladal nov – aktivnejši – slog, ki temelji na predpostavki, da mora predsednik vlade tudi dejansko vladati in da mora javnosti ponuditi konkretno vizijo prihodnosti. Slednje se je daleč najjasneje odrazilo v vladnem predlogu gospodarskih in socialnih reform. Seveda pa je tak politični slog – ob pričakovanju, da bo dolgoročno nagrajen – tudi znatno bolj politično tvegan. S seboj namreč prinaša odpore pomembnih centrov moči in vpliva, ki znajo svoj zasebni interes v javnosti zlahka predstaviti kot najbolj življenjski nacionalni interes.

In nenadoma imamo »cunami kadrovske čistke«, »vmešavanje v gospodarstvo«, »demontažo socialne države«, odpravo »brezplačnega« šolanja in še marsikatero grozoto, ki se seveda mora odraziti na javni podobi vlade. Glavni izziv za novo vlado in njenega predsednika bo, ali naj vztraja v tem aktivnem slogu in tvega naslednji mandat ali pa naj se umakne v vprašljivo varnost pasivne politike, ki je Slovenijo zaznamovala v minulem desetletju.

S spremembo sloga pa je povezana še ena politična zanimivost minulega leta. Paradoksalno je, da se je staremu slogu Janeza Drnovška medtem najbolj radikalno odrekel kar sam – Janez Drnovšek v vlogi predsednika republike. V prvi polovici njegovega mandata se je že zdelo, da je predsedniški mandat zanj le častna, a hkrati zelo udobna politična upokojitev. Preobrat, ko je odkrito spregovoril o mednarodnih kočljivih temah od statusa Kosova do evropske kmetijske politike, je bil zato toliko bolj presenetljiv. Pravzaprav je kot predsednik storil nekaj, kar si kot premier ni privoščil nikoli: izrekel je resnico, ki je veliki večini politikov danes jasna, a o njej ni taktično govoriti. In po pričakovanju ta radikalno aktivna politika ni bila najbolje sprejeta oziroma

mu praktično ni prinesla zaveznikov, temveč predvsem nasprotovanje.

Kljub nekaterim kritikam o nepremišljenosti je mogoče v lanskem Drnovškovem ravnanju najti nekaj spodbudnega. Če se je politiki neskončnega oklevanja

Morda prihaja čas politike, ki bo bolj odkrita, ki bo povedala, kaj misli in kaj namerava, tudi če se bo zaradi tega zamerila tej ali oni močni družbeni skupini.

in taktiziranja, mešanja megle in pasivnega čakanja tako radikalno odrekel njen nekdanji glavni protagonist, je lahko to za slovensko politično prizorišče dobro znamenje. Morda prihaja čas politike, ki bo bolj odkrita, ki bo povedala, kaj misli in kaj namerava, tudi če se bo zaradi tega zamerila tej ali oni močni družbeni skupini. Le taka politika je namreč za volivca resnično transparentna in mu zato tudi daje možnost prave demokratične izbire. ■

Končno normalizacija

Gašper Blažič, foto: Gregor Pohleven, Bor Slana

Po dobrem letu delovanja vlade Janeza Janše je tudi priložnost za razmislek o odnosu med Cerkvijo in državo v tem obdobju, oziroma kako se je ta odnos spremenil ob političnih spremembah leta 2004.

Za simboličen začetek nove dobe odnosov med Cerkvijo in državo lahko štejemo 3. december 2004, ko je dva meseca po volitvah prišlo tudi do realne zamenjave na oblastnem vrhu. Čeprav bi morali odnos med državo in Cerkvijo umestiti v okvir odnosov med državo (kot institucijo) in verskimi skupnostmi, pa odnos med Katoliško cerkvijo in državo zaradi posebnih zgodovinskih in političnih okoliščin vendarle izstopa in si zasluži posebno pozornost. Mnogi so se že takoj po volitvah spraševali, kakšen odnos bo do Cerkve vzpostavil Janez Janša in v

Ljubljanski nadškof msgr. Alojz Uran

čem se bo ta odnos razlikoval od tistega, ki ga je do Cerkve gojil njegov predhodnik Anton Rop. Doslej je LDS pokazala dobro voljo le ob sporazumu med Slovenijo in Svetim sedežem, ko je tedanji predsednik vlade in LDS Janez Drnovšek tvegala upor znotraj lastne stranke, medtem ko je druga vprašanja prepuščal »nižjim ravnam«. Vprašanje verskega pouka v šolah je tako prepuščal predvsem »šolskim ideologom« iz LDS, na primer Slavku Gabru, ki ga je Rop leta 2003 rehabilitiral in ga vrnil na ministrstvo za šolstvo in šport. Sicer pa vprašanje verskega pouka v zadnjem letu dni ni bilo v ospredju.

Mnenja poznavalcev

Dr. Ivan Štuhec, teolog:

»To, kar smo upali, pričakovali in bi bilo normalno, da bi se začelo dogajati med Cerkvijo in državo po družbenih spremembah, se dogaja s petnajstletno zamudo v zadnjem letu. Tisti, ki jim to gre v nos, bi radi permanentno revolucijo. Ne smemo pozabiti, da je bila praktično Cerkev edina ustanova pod komunizmom, ki jim je ni uspelo popolnoma podrediti njihovim revolucionarnim načrtom. Mir s Cerkvijo pomeni mir v kulturi, družbi in predvsem v šolstvu. Slovenija ima veliko pomembnejših problemov, ki jih moramo v prihodnje skupaj reševati, kakor pa stalno fronto med državo in Cerkvijo. Kdor to razume in tako dela, je demokrat v evropskem pomenu te besede. Kdor za svojo politiko potrebuje stalno ideološko konfrontacijo, mora razčistiti pri sebi osebno in pri svoji politični grupaciji s preteklostjo in s samim seboj. Normalizacija odnosa med državo in Cerkvijo je dobra in koristna za vse državljane. Tega žal še vedno ne razumejo mnoga uredništva javnih občil, ki neprestano vzpodbujajo konflikt, ko pa pride do ekscesov, se čudijo in moralizirajo, kako je to mogoče. Upam, da je zadnji pogovor pri predsedniku države Janezu Drnovšku dovolj jasno pokazal, da si vsi želimo kulturni mir. Tegastandardanihčenebismel kršiti in bi v Sloveniji nastopilo veliko bolj konstruktivno ozračje. To si tudi lahko želimo za prihodnje leto.«

Dr. Lovro Šturm, minister za pravosodje:

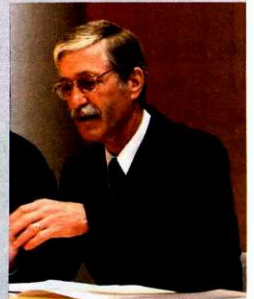
»V zadnjem letu se je začel vzpostavljati normalen, evropski odnos med državo in verskimi skupnostmi, torej tudi RKC. Zgled Slovenije pri ureditvi odnosa države z verskimi skupnostmi bi morala biti Madžarska, ki je z nami delila podobno povojno usodo. Skupaj smo dočakali tudi vstop v svobodno demokratično družbo in v Evropsko unijo. Svoboda prepričanja in verska svoboda sta ustavno zagotovljeni in morata biti spoštovani tudi v vsakdanjem življenju.«

Dr. Drago Čepar, direktor vladnega urada za verske skupnosti:

»Ocenjujem, da so odnosi med državo in Cerkvijo bili taki, kot je opredeljeno v »evropski ustavi«, ki jo je ratificiral slovenski parlament, torej odprti, pregledni in redni. Vlada je ustanovila komisijo za reševanje odprtih vprašanj verskih skupnosti in ta se je sešla s predstavniki Katoliške cerkve. Postavljenih 62 vprašanj se intenzivno rešuje. Pomembna in dragoce na razsežnost dela je osebno srečanje in pogovor članov komisije s predstavniki Cerkve. Urad za verske skupnosti je organiziral pet posvetov predstavnikov verskih skupnosti o naslednjih temah: zakon o javni rabi slovensčine, skrb Republike Slovenije za družino in družinske vrednote – predstavitev zakonodaje in načrtov, dohodninska zakonodaja za verske delavce, etična vprašanja sodobne družbe, zakon o verskih skupnostih in verski

svobodi ter mnenje vlade o zakonu. Na vseh so zavzeto sodelovali predstavniki Katoliške cerkve. Posebno obliko dialoga predstavlja božično-novoletni sprejem, ki so se ga letos udeležili tudi slovenski duhovniki iz Italije, Avstrije in Nemčije, omeniti pa velja tudi udeležbo katoličanov na julijskem dvodnevem Srečanju verskih skupnosti za mir in sožitje – pohod na Krn 2005. Vlada je v programe svojih obiskov na različnih območjih Slovenije vključila tudi srečanja in pogovore s krajevnimi predstavniki Cerkve (Koper, Maribor, Prekmurje). Letos je vzpodbudila dialog o primernih zakonskih rešitvah področja verske svobode. Intenzivno je usklajevala in oblikovala zakon o verski svobodi, ki ga bo predvidoma sprejela v začetku leta 2006. Rešitve, ki jih prinaša vladni zakon, so stvar dolgoročnega soglasja več vlad, v katerih so bile tudi sedanje največje opozicijske stranke. Tudi na ravni občin in mestnih občin gre razvoj v smer spoštovanja vloge Cerkva in verskih skupnosti; v Ljubljani so nagrado mesta prejeli jezuiti, urejajo se problemi verskih in spremljajočih objektov drugih Cerkva in verskih skupnosti. Vse to pomeni, da so nekatere zamere presežene, in daje upanje, da ureditev tega področja dozoreva. Samostojna Slovenija je na področju verske svobode naredila nekaj korakov v pravo smer in sprejetje zakona o verski svobodi bo eden pomembnejših.«

Zakon o verski svobodi Lahko bi rekli, da je odnose med državo in Cerkvijo še najbolj zaznamoval zakon o verski svobodi, ki ga je pred dvema letoma pripravil dr. Lovro Šturm (tedaj še ni bil minister) s sodelavci. Zakon je že ob svoji prvi predstavitvi (v času Ropove vlade) doživel silovito kritiko s strani sociologov religije, češ da je pisan na kožo Katoliški cerkvi. Kasneje je bil zakon, potem ko so ga verske skupnosti (z izjemo dveh) podprle, vložil v parlamentarni postopek, vendar je opozicija predlagala njegovo različico (t. i. Guličev zakon), a jo je jeseni državni zbor zavrnil. V nasprotju s Šturmovim pre-

dlogom Guličev uvaja precej bolj restriktivno ureditev na področju odnosov med državo in verskimi

skupnostmi, in sicer v duhu francoskega laicizma iz začetka prejšnjega stoletja, zato se je pojavil

sum, da je bil ta predlog (njegov glavni pobudnik je poslanec LDS Aleš Gulič) vložil z namenom, da se prepreči sprejetje ustrezne zakonodaje, ki bi položaj verskih skupnosti uredila v evropskem duhu. Glavni očitke vladnemu predlogu zakona o verski svobodi je bil financiranje socialnega zavarovanja uslužbencev verskih skupnosti (v primeru Katoliške cerkve so to duhovniki), saj predvideva 100-odstotno državno subvencioniranje njihovega socialnega zavarovanja in tako prinaša državno finančno podporo Cerkvi. Nasprotniki zakona – sprejet naj bi bil v začetku letošnjega leta – trdijo, da je nesprejemljivo, da ►

Predstavniki vlade pri maši za domovino

Končno kardinal?

Konec decembra je v Slovenijo prispela novica, naj bi papež Benedikt XVI. 22. februarja sklical konsistorij in takrat imenoval nove kardinale. Med njimi naj bi bil tudi prefekt kongregacije za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja Franc Rode.

Dr. Franc Rode

► Cerkev ob vrnjenem denacionaliziranem premoženju dobiva še dodatne finančne injekcije. Proteste opozicije je vzbudila tudi napovedana uvedba policijskega kurata, vendar ustavno sodišče ni zadržalo izvajanja zakonske novele, ki uvaja omenjeno novost.

Pogovori pri predsedniku

Enoletno obdobje odnosov med Cerkvijo in državo pod novo oblastno elito je nekako zaokrožil pogovor o religiji pri predsedniku države Janezu Drnovšku. V njem so poleg predstavnika Srbske pravoslavne

cerkve, judovske skupnosti, Evangelizantske cerkve in muslimanov sodelovali večinoma predstavniki Katoliške cerkve. Prevladalo je mnenje, da je med državo in verskimi skupnostmi nujen dialog, ki naj bo odprt, odkrit, pošten in konstruktiven, vendar bo vedno prihajalo tudi do konfliktov. Tako je dr. France Bučar izpostavil tezo, da sta si država in Cerkev na neki način konkurenčni, saj ima vsaka svoj sistem vrednot, s katerim nagovarjata človeka. Paroh Srbske pravoslavne cerkve Peran Bošković pa je izrazil prepričanje, da država brez Cerkve ne more in

Je bila res spolna zloraba?

V drugi polovici decembra se je v medijih pojavil namig, naj bi bil duhovnik iz Posavja pred dvanajstimi leti spolno zlorabil deklet, ki ima sedaj 24 let. Po njenih navedbah naj bi bil omenjeni župnik spolno zlorabil še več deklet. Zadeva pa je postala sumljiva, ko se je domnevna žrtev razkrila in zgodbo spravila v časnik Direkt. Slednji je objavil ime in priimek osumljenega duhovnika pa tudi kraj, kjer deluje. Domnevna žrtev je svojo izkušnjo predstavila tudi v oddaji Tednik 8. decembra, seveda pod »pokroviteljstvom« razvpitega Društva za zaščito ustave in žrtev Cerkve, za katerim stoji Univerzalno življenje, ki ga vodi odvetnik Vlado Began, za samo društvo pa je značilno predvsem podpihovanje proticerkvenega razpoloženja. Pomenljivo je, da se v primeru razkritja polnega imena in priimka osumljenca ni oglasil nihče od tistih, ki so še pred nedavnim protestirali zaradi razkritja kazenske ovadbe proti Mitji Ribičiču. Dejstvo je namreč, da osumljenega župnika iz okolice Brežic v minulih dvanajstih letih kljub govoricam, da »ima rad mlada dekleta«, ni nihče kazensko ovadil, dejanje pa naj bi bilo že zastaralo. Iz omenjenega razloga naj bi se bila domnevna žrtev obrnila tudi na poslanca NSi Alojza Soka. Sok naj bi bil sprva ponudil pomoč, ko pa je prišlo do objave v Direktu, je nadaljnje sodelovanje odklonil. Čeprav domnevna žrtev navaja, da nima nič proti Cerkvi, bodo njeno zgodbo prav gotovo izkoristili tisti, ki jim ni toliko do pregona storilcev tovrstnih kaznivih dejanj kot do ustvarjanja vtisa, da je največ pedofilov med katoliškimi duhovniki, da Cerkev brani pedofile in da so duhovniki, ki so zagrešili tovrstna dejanja, varni celo pred roko pravice, kar odpira še dodatne možnosti diskreditacije ljudi, ki so mnogim trn v peti. Razplet omenjene zgodbe bo vsekakor zanimiv.

ANKETA

Kakšen se vam zdi odnos vlade do Katoliške cerkve?

- a) normalen
- b) neprijazen
- c) popuščajoč

Odgovorite na www.demokracija.si

Rezultati preteklega tedna

Kako ocenjujete delo opozicije v minulem letu?

slabo	65,0
dobro	33,0
srednje	1,9

% 0 25 50 75 100

Glasovalo: 309

DEMOKRACIJA

Pogovori o religiji pri predsedniku države

da bosta šli v prihodnost z roko v roki. Vsekakor so pogovori pri predsedniku države odprli nove razsežnosti dialoga med državo in verskimi skupnostmi, s tem pa tudi med državo in Cerkvijo – odnos naj bi namreč temeljil na sodelovanju in ne na zatiranju.

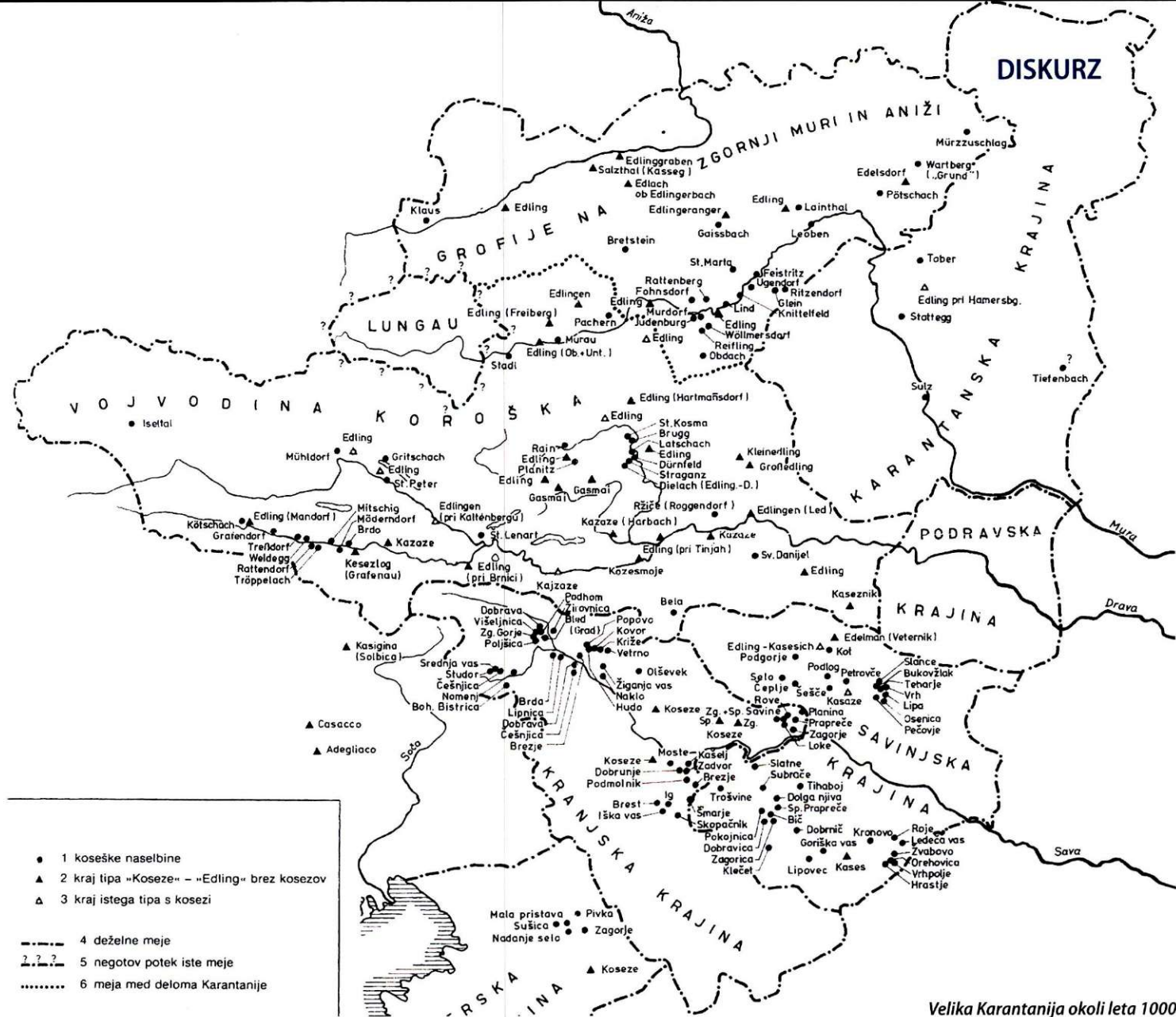
V evropskem duhu Razmerje med Cerkvijo in državo se je od tradicionalnega rivalstva – to je ne nazadnje pred štirimi leti pri okrogli mizi na FDV s simboličnim nastopom pokazal tudi modera-

tor okrogle mize s tezo, da Cerkev in država bojujeta »ideološki boj« – pomaknil k sožitju, ki bolj upošteva človeka kot osebo, s tem pa tudi njegove verske potrebe in pravice. To seveda ne pomeni, da se bo obdobje (nepotrebnega) kulturnega boja končalo. Dogajanje v zadnjem letu dni je pokazalo, da se odnos med državo in Cerkvijo oz. državo in verskimi skupnostmi počasi oblikuje v duhu Evropske unije. Vprašanje pa je, ali se tega zaveda tudi opozicija, še zlasti predsednik LDS Jelko Kacin, ki

Poslanec LDS Aleš Gulič

je v svojih prvih javnih nastopih po izvolitvi za predsednika LDS ostro napadel Cerkev in uporabil diskurz kulturnega boja. Zato je veliko vprašanje, kako bi bili videti odnosi med državo in Cerkvijo, če bi bila LDS še vedno na oblasti. Zagotovo pa izboljšanje položaja Cerkve ne more biti samo posledica političnega zavezništva med Cerkvijo in desnim političnim polom, čeprav je Cerkev prek komisije Pravičnost in mir načelno (!) podprla novi zakon o RTV in tudi gospodarske reforme. **D**

Knežji kamen, ideologija ali znanost?

Dr. Jožko Šavli, foto: Ilustrirana zgodovina Slovencev, Ljubljana 2003

Koroška zgodovinarica Claudia Fräss Ehrfeld je na slovesnosti 1. decembra letos na sedežu koroške deželne vlade zatrdila, da »nikdar v zgodovini na Knežjem kamnu ustoličeni slovansko-karantanski knez ni vladal na ozemljih, ki so danes del slovenske države«.

To naj bi priznali tudi slovenski zgodovinarji. Simbol knežje oblasti na Koroškem naj nikdar ne bi imel opravlja v ozemlju južno od Karavank, v današnji Sloveniji torej ... Trditve je nečisto premišljeno netočno, saj je prvotna Karantanija v resnici vključevala tudi ozemlje južno od Karavank, Kranjsko torej, kot tudi Spodnjo Štajersko, ki prav tako pripada današnji Sloveniji. Uradna koroška zgodovinarica svojih navedb ni utemeljila kakor tudi

ne trditve, naj Karantanci ne bi bili Slovenci, temveč samo »Slovani«.

Polemika, komu v resnici pripada Knežji kamen, ki jo je spodbudil Jörg Haider, koroški deželni glavar, gotovo ni imela namena razčistiti zgodovinskih dejstev. Njena podlaga je očitno še vedno ideologija velikega nemštva, kot nam je znana še iz časov nekdanje monarhije in koroškega plebiscita ob koncu prve svetovne vojne. Nekdo je kasneje prav na Koroškem o tistih časih izjavil, da »Nemčija

nismo smeli reči, Avstrija nismo hoteli, zato je bilo naše geslo pač Koroška«. V takšnem nemškem pomenu se je geslo ponavljalo in ohranjalo do danes. Koroška, ki naj bi bila izvirno nemška, je morala biti obvarovana pred navalom »manjvrednih« Slovanov.

V zvezi z »nemško« Koroško se je postavljalo tudi vprašanje izvora in pripadnosti Knežjega kamna. Doslej ga koroška nemška stran ni obravnavala kot nemški zgodovinski spomenik. V zgodovinski

vinskem gradivu so Knežji kamen sicer omenjali, niso pa navajali ustoličenja vojvod na njem, ki je potekalo samo v slovenskem jeziku. Tega ni storila niti zgodovinarica Claudia Fräss Ehrfeld v svoji obsežni knjigi o zgodovini Koroške (Geschichte Kärntens, Bd. 1 Das Mittelalter, Celovec 1984). Če sedaj omenja Knežji kamen, naj še pojasni, zakaj je opis ustoličenja v svoji knjigi preprosto izpustila?! (Kritično o tem glej tudi: www.carantha.net.)

► Predstavljamo si lahko, da bi Claudia Fräss Ehrfeld, če bi v svoje delo vnesla tudi opis ustoličevalnega obreda, v nemškutarskem okolju na Koroškem naletela na nasprotovanje in odklon, ker bi predstavila slovenski zgodovinski spomenik. V javnosti bi se postavilo vprašanje: Zakaj ustoličevanje v slovenskem jeziku, če pa je Koroška (Karantanija) bila in je nemška? Odgovor bi bil lahko samo, da je bila Karantanija tako z zgodovinskega kot s političnega vidika slovenska država, kar se je odražalo tudi v ustoličevalnem obredu. Ta je potekal v slovenskem in ne morda v kakem še ne izoblikovanem slovanskem jeziku. To je pač dejstvo, ki ga koroška zgodovinarica in razni uradni zgodovinarji ne morejo ovreči.

Slovenska dežela (Windischlandt)

Da je bila dežela Koroška (Karantanija) v svojem političnem izročilu slovenska in da je prav zaradi tega imela posebne svoboščine, je ostajalo dolga stoletja v zavesti koroškega plemstva. Koroški vojvoda je imel celo pravico, da se na kraljevem dvoru zagovarja v slovenskem jeziku (Unrest 1490). To pravico je imel od svoje dežele, ker da je ein rechts windisch Landt (Stainreuter, okoli 1400). O tem poročajo tudi drugi viri. Na te posebne pravice, ker da je njihova dežela »Windischlandt«, so se v sporu z Bambergom glede pristojnosti nad mestom Beljak sklicevali na Koroškem še po letu 1521 (več o tem glej W. Neuman, Wirklichkeit und Idee des »windischen« Erzherzogtums Kärnten, v: Süddeutsches Archiv, München 1961; prim. tudi J. Šavli, Windischland, v: Slovenija, podoba evropskega naroda, Bilje 2003, 113).

Na Koroškem, kot omenjeno, Knežjemu kamnu vse doslej niso posvečali potrebne pozornosti. Zavedali so se namreč, da gre za slovenski zgodovinski spomenik. Namesto tega so povzdigovali Vojvodski stol, ki naj bi bil zares nemški. Njegov nemški značaj naj bi bil utemeljen s tem, da izhaja iz fevdalnega časa. Franki, ki so fevdalni red prinesli v Karantanijo, naj bi bili istovetni z Germani ali že kar z "Nemci". Toda tudi o obredu na Vojvodskem stolu poročajo viri naslednje: Ko vojvoda sedi na Vojvodskem stolu, ga lah-

Dr. Jožko Šavli

Jožko Šavli, doktor gospodarskih in družbenih ved na dunajski univerzi, je zamejski Slovenec, ki živi v Gorici. Že dolgo objavlja strokovne članke v zamejskih časopisih, kot sta tržaški Il Piccolo in celovski Kleine Zeitung. S svojim raziskovanjem slovenske zgodovine je prinesel docela nov pogled na narodovo preteklost. Prvi je odkril, da je bil Črni panter grb Karantanije. Je avtor več knjig in monografij (Slovenska država Karantanija, institutio Sclavenica, Koper – Dunaj – Ljubljana 1990). Pri časniku Delo so zavrnilo objavo pričujočega strokovnega prispevka v rubriki Znanost (kjer je bil objavljen odmeven prispevek dr. Petra Štiha), ampak so ga želeli kvečjemu uvrstiti med pisma bralcev.

ko obtoži slovenski mož, ki mora v slovenskem jeziku govoriti, češ da mu ni dal pravice ... Vojvoda pa se njegovi obtožbi lahko izmakne – če hoče – z izgovorom, da ne razume njegovega jezika.

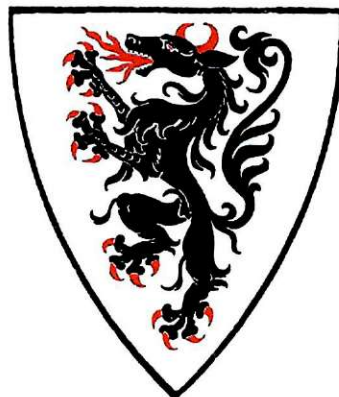
Naš odlični zgodovinar Josip Mal je bil menda edini, ki je to mesto v virih pravilno razložil: Vojvoda ni bil le karantanski knez, temveč tudi knez kraljestva. V tem svojstvu je bil podrejen le kraljevemu sodišču. Toda tožbe Karantanca ni smel zavrtni, saj bi s tem prekršil pravo dežele, katere vladar je bil. Zato se je, če je hotel (!), z omenjenim izgovorom obtožbi izmaknil in s tem izbral pravo kraljestva. Toda Karantanec ga je potem lahko še vedno obtožil na kraljevem dvoru. Lahko pa je vojvoda tudi odgovoril na obtožbo slovenskega moža in se s tem podredil karantanskemu pravu (prim. J. Mal, Slovenska Karantanija in srednjeveška nemška država, Razprave SAZU 1953, 122).

Institutio Sclavenica Država v zgodnjem srednjem veku, tudi Karantanija, ni bila utemeljena po svojem ozemlju, temveč s svojim pravom. Pravo nekaterih narodov je bilo tudi zapisano, in sicer v latinščini, na primer: lex Baiuvariorum (bavarsko), lex Alamannorum (švabsko) ... in seveda znamenita frankovska lex Salica, itd. Drugod se je ohranjalo z ustnim izročilom.

Tudi pravo Karantanije ni bilo posebej zapisano, ohranjalo se je kot pravna navada – consuetudo. Na začetku 11. stol. je omenjeno tudi njegovo ime: institutio Sclavenica. Imenovali pa so ga tudi Slavicalex. S tem imenom ga okoli 1010 navaja listina v zvezi z ustanovitvijo ženskega samostana pri Sv. Juriju ob Jezeru in podaritvijo nekega

posestva v Prevarah na Koroškem, in sicer: ... cum communi omnium Slavica lege. Leta 1848 koroški zgodovinar Ankershofen te besede še točno navaja, medtem ko zgodovinar Jaksch v svojih Monumenta na začetku naslednjega stoletja navede samo: cum omni communi lege (prim. J. Mal, Osnove ustoličenja karantanskega kneza, Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo 1942, str. 6, op. 7). Beseda »Slavica« je bila pri kasnejših navedbah izpuščena. Ponarejanje torej!

Pravo je bilo najprej vezano na narod (etnično skupnost) in njegove pripadnike. Podobno, kot je danes državljanstvo. Še več! Vsakdo, ki je sklepal pravne posle ali naredil kakšen prekršek, je imel pravico, da so mu razsodili po pravu, kateremu je pripadal. Zato je moral podati pravno izjavo – professio iuris. Šele po 10. stol. je pravo, prvotno vezano na pripadnike naroda, postalo vezano na ozemlje njegove države. Slovenski značaj Karantanije kot države je temeljil torej na slovenskem pravu in ne na slovenskem jeziku, ki pa je bil poleg drugih znamenj, kot smo videli v primeru ustoličevalnega obreda na

Črni panter, karantanski bojni znak

Knežjem kamnu, ena izmed njenih značilnih sestavin.

V nekaterih obdobjih je Karantanija obsegala tudi ozemlje z neslovenskim prebivalstvom. Tako je bilo na primer za časa Velike Karantanije (952–1180), ki je vključevala tudi Furlansko in Veronsko krajino (Benečijo). Krajine so postopoma napredovale v vojvodine, kar je pomenilo, da so postale samostojne države, četudi še vedno v sodržavju Vzhodnofrankovskega kraljestva. Leta 1156 je bila v vojvodino povzdignjena Avstrija. Leta 1180 tudi Karantanska krajina, ki je dobila novo ime Štajerska in je kasneje vključila tudi Ptujsko krajino (Maribor in Ptuj) ter Savinjsko krajino (Celje). Državno izročilo Karantanije se je odslej omejevalo predvsem na Koroško, osrednjo karantansko vojvodino. Politična moč pa se je osredinjala na Gradec, ki je po letu 1335, po združitvi vseh karantanskih dežel v rokah Habsburžanov, postal središče Notranje Avstrije. Tako se je odslej po avstrijski (habsburški) vladarski hiši imenovala prvotna Karantanija.

Krajina, ki je s Karantanijo – Koroško ostala najdlje povezana, je bila Kranjska. Samostojna vojvodina je postala šele leta 1364. Poprej je veljala za del Koroške. Zaradi tega je koroški vojvoda nosil tudi naslov »gospod« Kranjske (prim. J. Gruden, Zgodovina slovenskega naroda, Celovec 1910, str. 240). V tem pogledu je netočnost koroške zgodovinarke, češ da koroška knežja oblast ni segala južno od Karavank, še posebej očitna. Tudi dejstvo, da je bil koroški vojvoda znan kot slovenski gospod (der windische herre), ji gotovo ni neznano. Tako ga namreč okoli 1306 imenuje v svoji kroniki (19910) kronist Otokar, ko opisuje ustoličenje Mainharda Goriško-Tirolskega za koroškega vojvoda.

Državni simboli Karantanija je imela tudi lasten bojni znak, iz katerega je kasneje nastal grb. Ta znak je bil Črni panter, ki se prvič pojavi na pečatu Otokarja III., mejnega grofa v Karantanski krajini (Štajerski), vendar je gotovo starejši. Karantanske dežele, kasnejše vojvodine, so zatem imele svoje grbe. Koroška in Štajerska sta vse do 1246 imeli Črnega panterja. Tedaj je Štajerska prevzela v grb

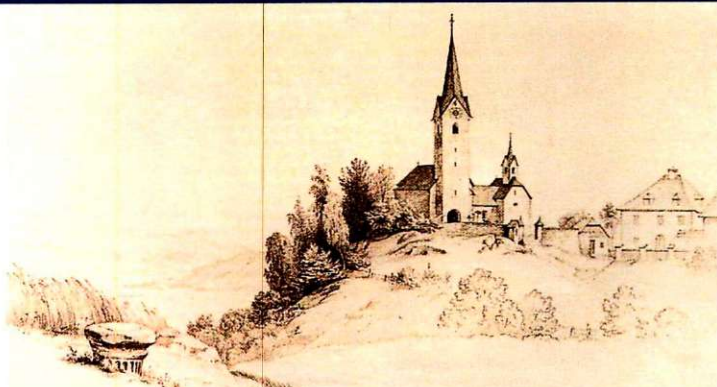
Belega panterja na zelenem, Koroška pa ima od leta 1269 sedANJI grb. Kranjska ima že nekako od 1195 dalje Plavega orla, ki je verjetno grb Andechsov v nasprotnih barvah.

Naj se ustavimo pri Kranjski. Po prvi vojni so jo v Jugoslaviji začeli predstavljati kot neke vrste »slovenski Piemont« (podobno kot naj bi bila Srbija za Jugoslavijo). Vojvodina Kranjska je imela namreč v narodnem prebujenju Slovencev odločen pomen, saj je bilo njeno prebivalstvo v primerjavi z drugimi deželami v veliki večini slovensko. V tem smislu je potekalo tudi tolmačenje slovenske narodne zgodovine. Simbole Kranjske so predstavljali kot vesplošno slovenske simbole. Njen Plavi orel je po prvi vojni v skupnem grbu Jugoslavije predstavljal Slovence.

Po drugi svetovni vojni so v komunistični Jugoslaviji uvedli po sovjetskem zgledu nova državna znamenja, ki niso ustrezala zgodovinskemu izročilu in heraldičnim pravilom. Nov »grb« s Triglavom je dobila tudi Slovenija. V slovenskem zdomstvu pa so za slovenski grb še nadalje ohranjali Plavega orla. Ko se v ameriškem narodnem svetišču v Washingtonu med drugimi narodnimi oltarji postavili tudi slovenskega, so nanj vklesali kranjskega orla kot zgodovinski državni znak Slovenije. Črni panter v tem pomenu še ni bil znan.

S tem je bilo, hote ali ne, potisnjeno pod površje državno izročilo Karantanije. Prekrilo ga je zgodovinsko izročilo dežele Kranjske. Tisti, ki so to izročilo poudarjali, so večinoma delali po svojem iskrenem prepričanju, saj kake druge razlage ni bilo. Vse do danes, zakaj? Raziskave slovenskega državnega izročila in objave gradiva o tem je preprečeval beograjski centralizem in unitarizem, katerega ideologijo je očitno oblikovala srbska akademija – SANU. Politični vrh v Beogradu si je že od samega začetka vztrajno prizadeval za unitarizem in si Jugoslavijo zasnoval samo kot razširjeno Srbijo. Od tam je bil na primer poslan v Ljubljano že takoj po prvi vojni prof. Nikola Radojčić, ki je na slovenski univerzi predaval (neobstoječo) »jugoslovansko« zgodovino kar v srbsčini.

Ideologija in zgodovina Očitno je, da v takšnem razlaganju

Knežji kamen ob cerkvi, kjer je stal Krnski grad

zgodovine ni bilo mesta za slovensko državno pravno izročilo. Toda takšna razlaga je z vso akademsko in znanstveno avtoriteto prihajala z univerze. Zato je bila vnesena v šolske programe in slovenska javnost jo je morala sprejeti. Izmed slovenskih zgodovinarjev, kolikor sem mogel dognati, se ji je uprl le Josip Mal. Vendar mu niso dali, da bi svoje spise objavil

zgodovinski simbol. Tako tudi slovenski zgodovinar B. Grafenauer, ki je objavil svojo znamenito študijo o Karantaniji pod naslovom: Ustoličevanje koroških vojvod in država karantanskih Slovencev, SAZU Dela 7, Ljubljana 1952.

Toda B. Grafenauer je v svoji študiji prikazal ustoličevanje samo kot neobvezujoč običaj, s katerim naj bi se novi vladar priljubil ljud-

Karantanija je bila tako z zgodovinskega kot s političnega vidika slovenska država, kar se je odražalo tudi v ustoličevalnem obredu.

v akademskih glasilih. V tem pogledu je dovolj zgovoren podatek, da je lahko eno izmed svojih študij objavil šele po tuji zasedbi Ljubljane (glej J. Mal, Osnove ustoličenja karantanskega kneza, v: Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo, Ljubljana 1942).

Pod komunističnim režimom, ki je po drugi svetovni vojni prevladal v Sloveniji in Jugoslaviji, je bilo zgodovinopisje povsem podrejeno komunistični ideologiji. Kot se še spominjamo, je bil historični materializem obvezna metoda »znanstvene« razlage zgodovinskega dogajanja. V smislu te metode so zgodovino prikazovali kot nenehen boj proletariata z namenom, da prevzame proizvajalna sredstva v lastne roke in odpravi izkoriščanje »človeka po človeku« (Karl Marx).

Metoda historičnega materializma je bila prikladna tudi za to, da so stare trditve o domnevno zgodovinskem hlapčevstvu Slovencev smiselno vnesli v uradno slovensko in jugoslovansko zgodovinopisje. Na ta način je bilo državno izročilo Slovencev povsem zamolčano, čeprav so Knežji kamen vendarle predstavljali kot slovenski

stvu. Karantanska veča (ljudski zbor) in zatem deželni stanovni namreč že dolgo niso več volili kneza, ker je bil to po rodbinskem nasledstvu. Očitno pa B. Grafenauer ni razlikoval med »electio« (izvolitev) in »collaudatio« (potrditev). Slednja je bila prav tako obvezna, zakaj vladar ni imel izvršne oblasti, dokler mu niso zaprisegli zvestobe in tudi on ni zaprisegel, da bo pravičen vladar. Podobno velja za predsednike še danes.

Stališče o ustoličevanju na Knežjem kamnu kot neobvezujočem običaju je v Sloveniji vsa povojna leta veljalo kot edino znanstveno. Šlo je za neke vrste kompromis med zgodovinsko resnico ter marksistično in jugoslovansko ideologijo. Drugačni pogledi na to vprašanje, ki so bili objavljeni drugod, so bili zamolčani. Naj v tej zvezi navedem še zlasti študijo, ki jo je v zdomstvu objavil slovenski zgodovinar J. Felician: The Genesis of the Contractual Theory and the Installation of the Dukes of Carinthia, Cleveland 1967. Nanjo se je skliceval tudi ameriški predsednik Clinton ob svojem obisku v Sloveniji.

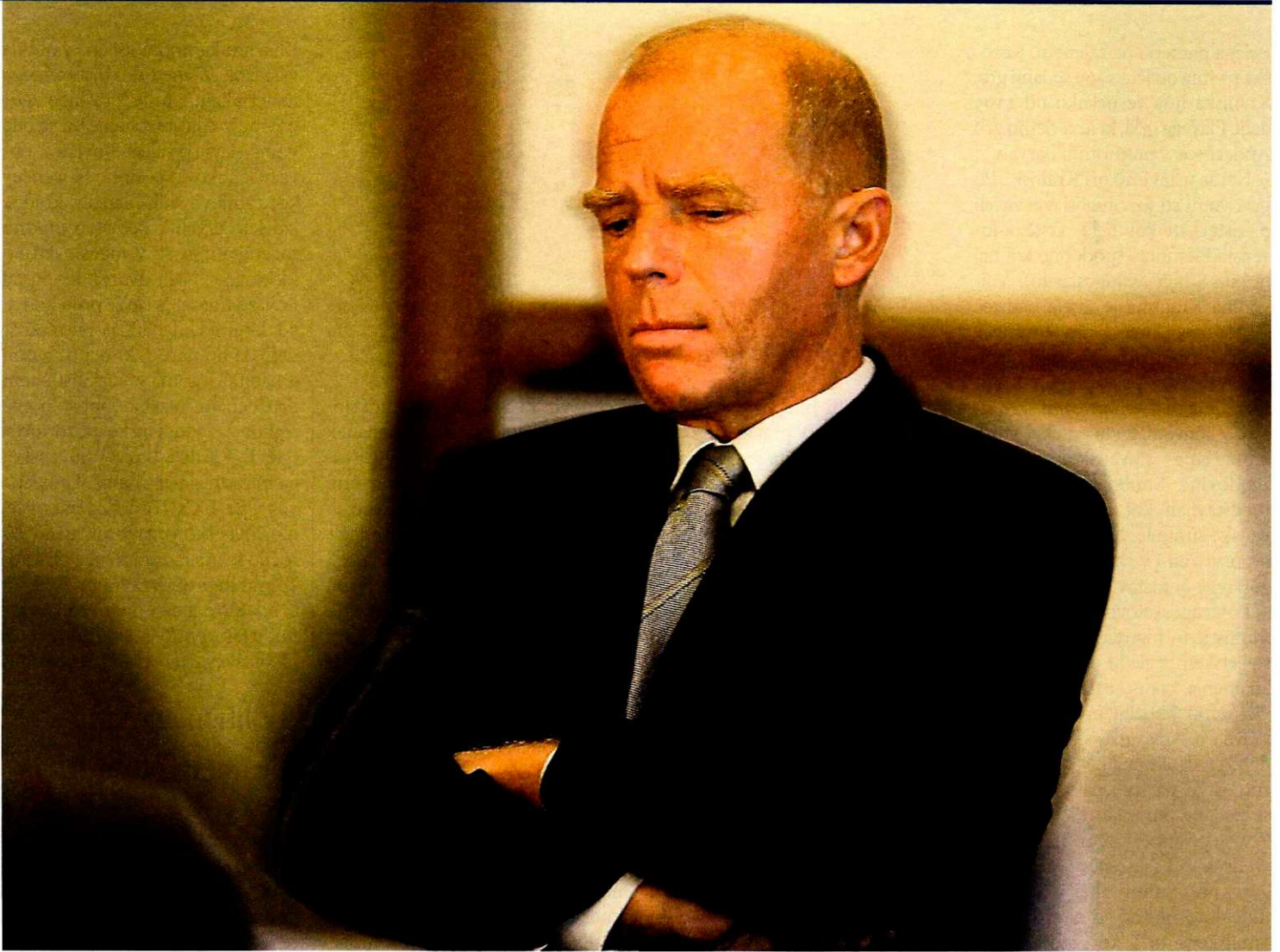
Slovenska zgodovinska državnost, izpričana s simboličnim

Knežjim kamnom, nikakor ni bila v skladu z metodo historičnega materializma, to je z razlago zgodovine v cilju revolucije, ki je bila v Jugoslaviji, vsaj za Slovence, obvezna. Tako so podobo Slovencev kot zgodovinskih hlapcev, ki jo je izdelalo že veliko nemštvo, uradno zacementirali še v jugoslovansko ideologijo. Njen tvorec je postal Edvard Kardelj, ki je že proti koncu 50. let predvidel ali moral predvideti, da bo narod, ki naj bi nastal s kapitalizmom, v socialističnem družbenem razvoju »postopoma izginil z zgodovinske pozornice« (glej E. Kardelj, Razvoj slovenskega narodnega vprašanja, Ljubljana 1957, str. LXXIII). Vsakršna misel na slovensko državo in njeno izročilo je imela zaradi tega protirežimski in protidržavni prizvok.

Na Kardeljevo napoved o izginitosti (slovenskega) naroda zaradi ideološkega terorja ni smelo biti

odmevov. V takšnih razmerah je odklon njegovih izvajanj prišel lahko samo od zunaj, in sicer iz Trsta. Tržaški pisatelj Boris Pahor se je s kritiko Kardeljevih izvajanj odločno zoperstavil Kardelju in posredno tudi jugoslovanskemu režimu (glej B. Pahor, Odisej ob jamboru, Trst 1969, II – VI). Vendar se pri tem ni in tudi ni mogel opreti na izročilo slovenske države, ker o njem ni bilo ustreznega gradiva. Po drugi strani bi takšno sklicevanje predstavljalo tudi politično potezo. Zato je kritika Kardelja in njegovih izvajanj temeljila na naravni pravici naroda do obstoja in razvoja, na pravici do »samobitnosti« Slovencev.

Na temelju samobitnosti in pravice do samoodločbe je Slovenija leta 1991 razglasila svojo samostojnost. Knežji kamen je v zavesti slovenskih ljudi ne glede na razlage zgodovinarjev ostajal in ostal simbol Karantanije, zgodovinske slovenske države. Samo politična in akademska avtoriteta tistih, ki ga hočejo prikazati kot zgolj »koroški« (neslovenski ali tudi nemški) spomenik, kar ni utemeljeno v zgodovinskih virih, gotovo ne zadostuje. ■

V letu 2005 je Herman Rigelnik uspešno izvedel najmanj dva velika lastninska meta.

Rigelnikovo leto

Vida Kocjan; foto: arhiv Demokracije

V letu 2005 so se slovenska podjetja dokaj intenzivno povezovala. Razlog je bil v čedalje večji konkurenci na trgu. Prišlo je tudi do nekaj menedžerskih odkupov, pri čemer so hiteli v Autocommercu, in do nekaj vstopov na druge trge, predvsem južne.

Droga in Kolinska sta uresničili napoved iz leta 2004 in se združili v največje slovensko živilsko podjetje. Gonilna sila prevzema je bil Istrabenz, ki je decembra 2004 objavil javno ponudbo za prevzem Kolinske in s 15 milijardami tolarjev postal njen 93-odstotni lastnik. Hkrati je povečal tudi svoj delež v Drogi. V začetku maja 2005 je tako zaživelo združeno podjetje Droga Kolinska s sedežem v Ljubljani, predsednik uprave pa je postal Robert Ferko, nekdanji direktor Droge. Združevanje je terjalo svoj davek med zaposlenimi: jeseni

so njihovo število zmanjšali za 140, mogoča pa so tudi nova odpuščanja.

Druge združitve V dobrem letu dni se je združilo še nekaj podjetij. Tako je ljubljansko podjetje Riotsi Inženiring že decembra 2004 prevzelo Tovarno kemičnih izdelkov (TKI) Hrastnik, Salonit Anhovo februarja Kemo iz Puconcev, isti mesec pa je Alpetour postal večinski lastnik Integrala. Družba Avto-Phone je julija 2005 postala večinska lastnica Kompassa MTS. Avgusta sta se združili družbi Hoteli Morje in Hoteli Palace, sicer v lasti Istraben-

za, korporacija Hidria je novembra prevzela IMP Klimat, Zvon Ena Holding pa isti mesec Belinko.

Spremembe v Mercatorju Istrabenz je skupaj s Pivovarno Laško vstopil tudi v Mercator. Konec avgusta je tako od KAD za 18,7 milijarde tolarjev kupil 15,34 odstotka delnic Mercatorja, SOD pa je Laščanom pod enakimi pogoji prodal 13,74 odstotka delnic Mercatorja za 16,8 milijarde tolarjev. Lastniški premiki v Mercatorju so se nato razvili v prvovrsten gospodarsko-politični dogodek, ki nas bo spremljal tudi v

letu 2006, saj bodo poslanci v okviru preiskovalne komisije, kjer bodo pregledovali več kot 80 prodaj podjetij v preteklih letih, obravnavali tudi to prodajo. Ob tem je Pivovarna Laško novembra lani svoj delež v Mercatorju še povečala, saj je od KD Group kupila 4,27-odstotni delež. Lastniške spremembe so odprle pot novembrski razrešitvi predsednika uprave Zorana Jankovića.

Spremembe na Delu Z Mercatorjem, ki je jeseni s 14 milijardami tolarjev prevzel del Erinih prodajaln in skladišč v Sloveniji, so povezane

Viator & Vektor z direktorjem Zdenkom Pavčkom le delno uspešen.

tudi lastniške spremembe v največjem slovenskem časopisno-založniškem podjetju Delo. KD Group, ki se je s prodajo deležev svojih odvisnih družb v Mercatorju družbi Infond Holding dokončno v celoti umaknila iz lastništva v Mercatorju, je v zameno za zadnji, 3,16-odstotni delež Mercatorja pridobila 19,99-odstotni delež v Delu. Ta delež bo po lastnih napovedih še povečala, a ne na več kot 24,99 odstotka.

Union v rokah Laškega Po skoraj štirih letih se je v letu 2005 končal boj za prevlado nad Pivovarano Union. Pivovarna Laško je februarja od Interbrewa odkupila 41,32-odstotni lastniški delež v Unionu in postala 95,17-odstotna lastnica ljubljanske pivovarne. Prezem Uniona s strani Laščanov je maja odobril tudi urad za varstvo konkurence.

Iskra še ni dorečena Iskra Avtoelektrika je novembra 2005 objavila namero za prevzem svoje matične družbe Iskra, d. d. Sredi decembra pa je 50 menedžerjev in drugih vodilnih kupilo podjetje Maos, ga dokapitaliziralo s 400 milijoni tolarjev in objavilo nasprotno ponudbo. Razpleti bodo znani januarja, kljub temu je Aleš Nemeč, predsednik uprave Avtoelektrike, prepričan, da bo matična družba pristala v njihovih rokah. Z Iskro Avtoelektriko, kjer vodilni nameravajo prevzeti matično podjetje Iskra holding, smo že pri menedžerskih odkupih.

Menedžerski odkupi V letu 2005 smo bili priče dvema menedžerskima odkupoma večjih podjetij. Večinski delež Autocommerca je kupila družba Protej, katere lastniki so

vodilni v Autocommercu, ki ga vodi Herman Rigelnik. Autocommerce je že pred tem odkupil novomeško družbo Adria Mobil, delnice pa so bile parkirane tudi pri nekaterih vodilnih te družbe. Menedžerski odkup so izvedli tudi vodilni v gradbenem podjetju SCT, ki ga vodi Ivan Zidar. Ti so prek podjetja Delfi, ki je v lasti zaposlenih, kupili večinski delež SCT. Na podoben odkup se je pripravljalo tudi vodstvo Mercatorja, vendar so novi nadzorniki z odstavitvijo Zorana Jankovića prepričali tovrstne namere.

Tujci v slovenskih podjetjih V slovenska podjetja so vstopali tudi tujci. Avstrijska družba Heraklith je avgusta prevzela škofjeloško družbo Termo, v kateri se je še pred tem zaposlil mož Mariče Lah, nekdanje vodilne delavke v družbi Petrol. Avstrijska družba Vogel & Noot je novembra vstopila v ljubljansko družbo Saturnus Embalaža. Novogoriški Hit pa je v povezavi z ameriško igralniško ve-

Lastniške spremembe na Delu

rigo Harrah's Entertainment novembra podpisal dogovor o ustanovitvi mešane družbe za razvoj obsežnega igralniško-zabavišnega centra v Novi Gorici. Ali bo ta res ustanovljena, je odvisno od vlade. Veliko se je v tem letu govorilo tudi o tem, naj bi tujci, predvsem ruski mogotci, vstopili tudi v ljubljansko družbo Petrol, vendar vodstvo in nadzorniki pa tudi ministrstvo za gospodarstvo to zanikajo. Ker je to dolgoročnejšega značaja, je verjetneje, da je bil vstop Rusov v Petrol načrtovan v prejšnji vladi, z novo pa je propadel ali pa so se pogoji bistveno spremenili.

Slovinci na »jugu« Slovenska podjetja so se bolj potegovala za prodor na tuje trge oziroma v države, ki so nastale na območju nekdanje Jugoslavije. Medijsko najodmevnejša sta bila neuspešna poskusa Mercatorjevega prevzema največje srbske trgovske verige C Market in prevzema Promala, transportnega dela Tvornice lakih metala (TLM) iz Šibenika s strani zagrebške hčerinske družbe Viator & Vektor. Mercator je ponudbo za prevzem C Marketa ob-

Menedžerska odkupa sta uspela v Autocommercu in SCT. Iskra je še »v zraku«.

javil septembra 2004. Temu so ostro nasprotovali delavci C Marketa, beograjsko trgovinsko sodišče pa je izpodbijalo način registracije delnic C Marketa. Mercator je bil nato avgusta primoran, da umakne svojo ponudbo za prevzem. Namesto tega je septembra kupil Erino premoženje na Hrvaškem in v Makedoniji. Viator & Vektor je avgusta kupil Promal, vendar so hrvaški prevozniki zaradi strahu, da bodo ostali brez dela, zahtevali razveljavitev prodaje. Nakup je postal politično vprašanje. Razveljavitev pogodbe je najprej zahtevala hrvaška vlada, nato pa še nadzorni svet TLM. Spor še ni končan. Viator & Vektor je privolil v razdrtje pogodbe, vendar z delno povrnitvijo vložnega denarja. Pivovarna Laško se je lani potegovala za nakup največjega polnilca mineralne vode v Srbiji Knjaza Miloša, vendar decembra 2004 ni oddala izboljšane ponudbe za prevzem, ker ji niso ustrezali razpisni pogoji. Največja lastnica Knjaza Miloša je februarja postala britanska družba FPP.

Prodorna Helios in Gorenje Nekaterim družbam pa je uspelo prodreti tudi na nekatere druge trge. Tako je domžalska družba Helios z ruskima partnerjema Odilak in Raduga Sintez avgusta 2005 oblikovala holding Helrus za proizvodnjo barv in lakov. Večinski delež, to je 51 odstotkov, je v lasti domžalske družbe, preostanek pa imata omenjena partnerja. Gorenje je decembra 2004 tudi uradno postalo lastnik češke družbe Mora Moravia.

Uspešni nakupi Po porazu ali umiku Mercatorja, Viatorja & Vektorja na Hrvaškem in Pivovarne Laško je nekaterim podjetjem le uspelo kupiti večinske lastniške deleže podjetij na Balkanu. Tako je Droga Kolinska septembra kupila večinski delež srbskega proizvajalca pražene kave Grand Prom. Viator & Vektor je marca 2005 prevzel družbo Zastava Šped, septembra pa je s svojo hčerinsko družbo Tranšped iz Novega Sada kupil družbo Hemofarm transport in špedicija iz Vršca. Skupina Viator & Vektor je svojo logistično mrežo septembra razširila tudi na Poljsko. Livar

iz Ivančne Gorice je junija postal lastnik livarne Lejšingrad iz Banjaluke. Koprski Cimos je julija v Kikindi in Srebrenici odprl nova obrata. Dejavnost so bili tudi v mariborski finančni družbi Infond Holding, ki je avgusta 2005 skupaj z novosadskim podjetjem Pan Beer postala večinska lastnica srbske pivovarne Jagodinska Pivovara. Družba Mirage iz Novega mesta (znana je po izdelavi potnih listov in avtomobilskih nalepk) je marca zmagala v prevzemnem postopku črnogorske hotelsko-turistične družbe HTP Korali, vendar so pogodbo junija 2005 zaradi neplačila kupnine razdrli in objavili nov razpis. Edini ponudnik za prevzem HTP Korali je postal slovensko-črnogorski konzorcij, v katerem sta Nacionalna finančna družba, dva lokalna sklada (Trend in Atlasmont) in družba Fininvest. Sredi oktobra je svet za privatizacijo v Črni gori konzorciju dal dovoljenje za začetek pogajanj o prevzemu HTP Korali. ■

Predsednik uprave Luke Koper Robert Časar in generalni direktor Holdinga Slovenske železnice Jože Jurkovič

Strateško povezovanje

Vida Kocjan, foto: Gregor Pohleven

Družbi Luka Koper in Slovenske železnice sta podpisali sporazum o tesnejšem sodelovanju, s čimer sta medsebojne odnose izboljšali do te mere, da bo delo potekalo bolj tekoče.

V Luku Koper želijo s podpisanim sporazumom odpraviti zamude pri odpremi, določiti strategijo skupnega nastopa na trgu ter izboljšati izmenjavo informacij med družbama. Nova uprava Luke Koper, imenovana je bila 4. novembra lani, je takoj po imenovanju med svojimi nalogami za prihodnji mandat

poleg dobrega poslovanja izpostavila tudi ureditev odnosov družbe z državo, občino, z železnicami in s špediterji. Tako je Robert Časar, predsednik uprave Luke Koper, sredi decembra dejal, da si želijo pretovoriti čim več kakovostnega blaga z doseganjem čim boljših cen, zato v prihodnosti skladno s skupnimi interesi pričakuje-

jo skupne nastope Luke Koper, Slovenskih železnic in špediterjev. Pri tem je imel nedvomno v mislih največje slovensko špeditersko podjetje, to je Intereuro, katere sedež je prav tako v Kopru. Dodajmo, da je Luka Koper v letu 2005 pretovorila 13 milijonov ton, v naslednjih obdobjih pa želijo obseg pretovora še povečati.

Podpis pogodbe Generalni direktor Holdinga Slovenske železnice Jože Jurkovič in predsednik uprave Luke Koper Robert Časar sta konec decembra 2005 podpisala pogodbo o sodelovanju na področju prevoza tovora v koprsko pristanišče in iz njega. Dosedanja pogodba med družbama je bila podpisana že decembra leta 1997, od takrat pa se je obseg pretovora Luke Koper in količina blaga, ki ga prepeljejo železnice, povečal. Cilj novega dogovora je usklajevanje opravljanja storitev družb in učinkovitejše sodelovanje. Jurkovič pravi, da so se ob težavah pri prevozu tovorov o novem načinu sodelovanja med družbama pogovarjali dalj časa, sedaj pa so spremenili pogodbo med družbama, ki bo koristna za oba partnerja. »Cilj železnic je bil rešiti težave, da bi ustvarili več prevoza v pristanišče in iz njega ter s celine nazaj v pristanišče,« je dejal Jurkovič in izrazil željo, da bi s to potezo vzpostavili nove medsebojne odnose, ki bodo koristni tako za obe podjetji kot za slovensko gospodarstvo. Časar je poudaril, da sta Luka Koper in Slovenske železnice najpomembnejši logistični in transportni podjetji v slovenskem prostoru, poleg tega pa je pristanišče, ki ga obvladuje Luka Koper, eden najpomembnejših infrastrukturnih objektov v državi. Cilj je z železnico prepeljati čim več kakovostnega blaga v čim bolj oddaljene kraje čim hitreje, je dejal Časar, pri tem pa izpostavil prizadevanje za okolju prijaznejšo logistiko in razbremenitev cest. Skladno s povečanimi potrebami bo treba čim prej zgraditi tudi drugi tir, saj železnica po enem ne zmore prepeljati potrebnega tovora. ■

radio velenje
www.radiovelenje.com
03/ 897 50 03

ELEKTROPROM

- elektroinstalacije
- centralne kurjave, vodovod, plinske instalacije
- projektiranje strojnih in elektro instalacij in geodetske storitve
- kabelsko komunikacijski sistemi
- trgovina EVJ CENTER
- lokalna televizija ETV
- tiskana vezja
- grafitne ščetke
- delovni stroji in nizke gradnje
- bar SEDMICA

EVJ
ELEKTROPROM d.o.o.
Loke pri Zagorju 22
1412 KISOVEC
tel.: 03 56 57 150
fax: 03 56 71 488
www.elektroprom.si

Optimistično v novo leto

Boštjan Kramberger, Kapitalska družba, d. d.

Leto 2005 borzne udeležence zapušča z mešanimi občutki. Vlagatelje v evropske in japonske delnice navdaja z zadovoljstvom, vlagatelje v ameriške delnice pa z bolj negativnimi mislimi. Vsi skupaj pa že gledajo v leto 2006 in kujejo nove naložbene strategije.

PORTFELIJ 10 DELNIC NA DAN 02. 01. 2006

VREDNOSTNI PAPIR	TRG	INDEKS	VALUTA	ŠT. LOTOV	NAKUPNI TEČAJ	1/2/2006	RAST DELNIC V %	SKUPAJ V SIT
3 Continental	Nemčija	DAX 30	EUR	61	67.75	75.43	11.34	1,102,342
6 BASF	Nemčija	DAX 30	EUR	70	59.02	64.83	9.84	1,087,218
7 ETF Japonska	Amerika	ASQ	USD	411	12.26	13.52	10.28	1,124,845
8 Allianz	Nemčija	DAX30	EUR	35	119.2	129.05	8.26	1,082,103
9 Pif BIG	BIH	BIFX	BAM	811	10.06	9.54	-5.17	948,781
10 Safenet	Amerika	NYQ	USD	170	33.65	32.22	-4.25	1,108,788
11 Pfizer	Amerika	NYQ	USD	251	22.79	23.32	2.33	1,184,886

Denar v SIT 3,293,644 • Skupaj 10,932,608

Vrednost portfelja 04.11.2005 → 10,023,326 • Vrednost portfelja 02.01.2006 → 10,932,608 • Donosnost portfelja v odstotkih → 9.07 • Donos portfelja v SIT → 909,282
EUR → 239,576 • USD → 202,430

Nikkei 225, indeks tokijske borze, je leto 2005 končal s 40-odstotnim plusom. Tudi v letu 2006 lahko upamo na rast japonskih delnic, saj se pričakuje pospešena rast gospodarstva, poleg tega pa naj bi Japonska dokončno izplavala iz deflacije. Analitike z optimizmom navdaja tudi dejstvo, da od leta 1993 znaša relativni indeks rasti japonskih delnic proti drugemu svetu samo 40. Od leta 1998, ko je bila stopnja rasti japonskih posojil negativna, so japonske delnice v povprečju zrasle za 8,5 odstotka manj, kot so zrasle druge delnice. To pomeni, da zdajšnje cene še ne vključujejo konca deflacijskega obdobja. Iz povedanega sledi, da bodo japonske delnice v prihodnjem letu še zelo »vroče blago«. Investitorjem, ki nimajo podrobnejših informacij o posameznih japonskih delnicah, pa bi jih želeli kupiti, predlagamo nakup dveh ETF na japonsko delnico. Prvi je EWJ (ki ga imamo tudi v našem portfelju), drugi pa IFE, ki zasleduje indeks TOPIX.

Evropski trgi so letos dosegli naslednje rezultate: nemški DAX 28,05 odstotka, francoski CAC 40 24,44 odstotka, londonski FTSE 100

16,71 odstotka. Analitiki ocenjujejo, da so evropske delnice kljub dvigu obrestnih mer s strani Evropske centralne banke in morebitnemu nadaljnemu dvigovanju obrestnih mer podcenjene v primerjavi z ameriški. Evropske delnice so, če gledamo z vidika kazalca P/E, kazalnika stopnje rasti dobičkov podjetij in stopnje revizije dobičkov, podcenjene. Na splošno imajo podjetja v bilancah velike količine denarja, kar pomeni, da lahko v naslednjem letu pričakujemo višje dividende in povečano aktivnost pri odkupu lastnih delnic. Znotraj Evrope naj bi bil najzanimivejši nemški trg.

Ameriški borzni indeksi so leto končali približno pri enakih vrednostih, kot so v leto 2005 stopili. Če so si analitiki glede Evrope in Azije večinoma enotni, da ju pri delnicah čaka še eno pozitivno leto, napovedi analitikov glede gibanja ameriških delnic niso enotne. Napovedovalci rasti med drugim svoje trditve utemeljujejo z dejstvom, da dobiček podjetij že kar nekaj časa raste z višjo stopnjo kot pa cene delnic. Glede na povedano se manjša eden izmed pomembnejših kazalcev, tako imenovana tekoča cena glede na dobi-

ček, kar je za analitike znamenje, da bi tečaji delnic lahko znova rasli.

Domača borza slabi Slovenski borzni indeks SBI 20 je leto končal v minusu. Napovedi za naprej so negotove. Sprijazniti se moramo namreč z dejstvom, da ta čas večina denarja, namenjenega investicijam v vrednostne papirje, zapušča domačo borzo in se seli na trge nekdanje Jugoslavije ter na zahodne in azijske trge. Sprememba obdavčitve kapitalskih dobičkov, nadaljnja privatizacija državnega premoženja, večje

zanimanje tujih investorjev bi lahko malce poživili dogajanje na Ljubljanski borzi vrednostnih papirjev.

Naš portfelj je v zadnjih dveh tednih močno zrasel, saj je konec leta njegova donosnost znašala 9,07 odstotka ali 909,282 tolarjev. Glede na to, da smo ocenili, da so nekateri tečaji začasno »napihnjeni« zaradi popravljanja bilančnih rezultatov, smo nekatere izmed delnic prodali. Realizirali smo 13,18-odstotni dobiček pri delnici Andritza, 9,95-odstotnega pri delnici Software AG in 6,53-odstotnega pri delnici Leonija. ■

Vplačevanje za prihodnost se izplača že danes

Z vplačevanjem premij prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, si lahko že letos znižate svojo dohodninsko osnovo. Tako si poleg varnejše finančne prihodnosti, zagotovite višjo davčno olajšavo že zdaj.

www.kapitalska-druzba.si

KAPITALSKA DRUŽBA

V znamenju rekordnih cen

Denis Vengust; foto: Reuters

Leto 2005 so zaznamovale rekordno visoke cene energentov in surovin, pogajanja o znižanju kmetijskih subvencij in o kitajskih tekstilnih kvotah ter odpis dolgov najrevnejšim državam.

V pravkar minulemu letu 2005 so svetovno gospodarsko dogajanje prav gotovo najbolj zaznamovale izredno visoke cene nafte, ki so poleti dosegle rekordne ravni do 70 dolarjev za sod. Visoke cene so bile predvsem posledica velikega povpraševanja ZDA, Kitajske in Indije na naftnem trgu ter negotovosti na Bližnjem vzhodu, dodatno pa sta pritisk na cene povzročila katastrofalna orkana Katrina in Rita. V Mehikiškem zalivu sta septembra prizadela ogromno škodo naftnim črpališčem in rafinerijam v Teksasu, zaradi česar so imele ZDA težave v preskrbi z naftnimi derivati. Vsekakor je zelo zgovorno, da so tudi v Ameriki začeli davčno izrazito spodbujati energetske varčne avtomobile. Zaradi hitrega gospodarskega razvoja predvsem Kitajske in Indije, deloma pa tudi ZDA, so rekordne cene dosegle tudi številne surovine (še posebej kovine), prevozi in elektrika.

ZDA in Kitajska Vlečno silo svetovne gospodarske rasti so predstavljale ZDA in azijske države, predvsem Kitajska in Indija. Rast v Aziji bi bila še boljša, če nekaterih držav decembra 2004 ne bi prizadeli katastrofalni cunami, ki so poleg človeških žrtev povzročili tudi za več milijard dolarjev škode, njihov vpliv pa se bo v prizadetih gospodarstvih

poznal še vrsto let. Po gospodarski rasti so bile prve še Rusija, Brazilija in nekatere druge države v razvoju. Visoka rast je bila predvsem posledica visokih cen surovin, katerih velike izvoznice so te države.

Japonska in Evropa Po poldrugem desetletju recesije je na pot okrevanja, kot kaže, končno stopi-

la tudi Japonska. Zaradi zelo dobre prodaje energetske varčnih vozil v ZDA (tudi brez novih davčnih olajšav, napovedanih ob koncu leta) so zelo uspešno poslovala japonska avtomobilska podjetja, še posebej največji Toyota in Honda, ki kar 70 odstotkov prodaje ustvarita na ameriškem trgu. Toyota se je po številu prodanih vozil že približala največjemu izdelovalcu vozil na svetu – ameriški družbi General Motors. Po vsem svetu bo Toyota letos prodala približno 8,09 milijona vozil, od tega samo v ZDA rekordnih 2,46 milijona. V družbi pričakujejo, da bodo prihodnje leto prodali 8,85 milijona vozil, s tem pa bi se povsem približali General Motorsu, ki napoveduje približno 8,9 milijona proizvedenih vozil.

Zahodna Evropa se na drugi strani še ni izvila iz primeža upočasnjene gospodarske rasti. Po gospodarski rasti je bila celo med najslabšimi na svetu. Najslabša znotraj EU so velika stara gospodarstva

Vlagatelji verjamejo v novo nemško kanclerko Angelo Merkel.

evropske celine – Nemčija, Francija in Italija. Nemčija se je znašla v ekonomsko-politični krizi, po ocenah analitikov pa naj bi zamenjava v vrhu vlade državi prinesla reforme, ki bodo končale večletno gospodarsko stagnacijo. Temu pri-

be Procter & Gamble (P & G). Med prevzemi so po vrednosti izstopali še 20 milijard evrov vredni prevzem nemške banke HVB (ta ima med drugim v lasti Bank Austria, ki posluje tudi v Sloveniji) s strani italijanske bančne skupine Unic-

mreč pred koncem leta pokazali opazno zmanjšanje prodaje. Pred koncem leta je tudi Evropska centralna banka (ECB) zvišala obrestne mere, vendar bodo ta zvišanja po zatrjevanju guvernerjev ECB precej bolj zmerna od ame-

dla preiskavo o uvozu devetih kategorij tekstila iz Kitajske. Zapletlo se je pri blagu, ki je bilo naročeno in je že prišlo v unijo ter je na carinske postopke čakalo v skladiščih. Strani sta se dogovorili, da je EU takoj sprostita dobro polovico od kakih

Japonska je po dolgoletnih težavah začela okrevati.

Dolar se je v primerjavi z evrom in jenom okrepil.

EU in Kitajska sta morali razrešiti velik spor okoli tekstila.

trjujejo vse večje naložbe, ki so se začele vračati v nemško gospodarstvo predvsem po zmagi nove kanclerke Angele Merkel.

Na borzah različno Čeprav evropsko gospodarstvo ni blestelo, so se opazno okrepili najpomembnejši borzni indeksi na stari celine, medtem ko kapitalski trg v ZDA ni dosegel bistvenega premika navzgor. To je posledica dejstva, da na kapitalne trge in vrednost delnic vplivajo še mnogi drugi dejavniki (obrestne mere, količina razpoložljivega denarja, pričakovanja in psihologija množic ...), ne le višina gospodarske rasti in poslovanje podjetij.

Vodilni indeks frankfurtske borze DAX je pridobil približno petino vrednosti, londonski FTSE 15 odstotkov, glavni pariški CAC 40 pa dobrih deset odstotkov. Tokijski Nikkei se je povzpел za 29 odstotkov, medtem ko sta osrednja indeksa ameriških borz Dow Jones in Nasdaq zrasla le simbolično. Dow Jones je namreč pridobil le slab odstotek, Nasdaq pa manj kot pet odstotkov.

Pri korporacijskih povezavah oziroma združitvah in prevzemih je po vrednosti najbolj izstopal kar 55 milijard dolarjev vredni prevzem največjega svetovnega proizvajalca brivnikov Gillete s strani druž-

redito, Time Warnerjev prevzem Adelphie v vrednosti 17,7 milijarde dolarjev in 16,4 milijarde dolarjev vredni prevzem naftne družbe Unocal s strani Chevrona Texaca. Ameriški dolar se je v primerjavi z evrom okrepil za več kot 10 odstotkov, v primerjavi z japonskim jenom pa za skoraj 15 odstotkov. Rast vrednosti dolarja je bila v veliki meri posledica krepkega zvišanja obrestnih mer v ZDA, po katerih je ameriška osrednja banka (FED) posegla v strahu pred pregrevanjem gospodarstva oziroma pred inflacijo. Zvišanje ameriških obrestnih mer je prek višjih obrestí za hipotekarna posojila najpomembneje vplivalo tudi na ohlajanje pregretega ameriškega nepremičninskega trga. Statistični podatki o številu prodanih na novo izdelanih »domov« so na-

riških. Kljub temu so bili številni evropski gospodarstveniki in politiki prepričani, da so zaradi precej slabših gospodarskih razmer v EU kot v ZDA vsakršna zvišanja obrestnih mer nepotrebna in škodljiva, saj prek dražjih posojil zmanjšujejo potrošnjo in investicije, s tem pa tudi gospodarsko rast in obseg zaposlenosti.

Tekstil in kmetijske subvencije

Zaostreni odnosi so vladali tudi znotraj Svetovne trgovinske organizacije. Slednja mora posredovati in presojati v čedalje številnejših sporih, v katere se zaradi vse hujše konkurence na svetovnem trgu zapletajo različne države. Največ napetosti je v začetku leta povzročila sprostitve kvot EU za uvoz tekstila iz Kitajske. Potem ko se je ta povečal za nekajkrat, je EU aprila uve-

80 milijonov nakopičenih kosov oblačil, medtem ko bo druga polovica odteta od začasnih kvot za leto 2005 in predvsem leto 2006.

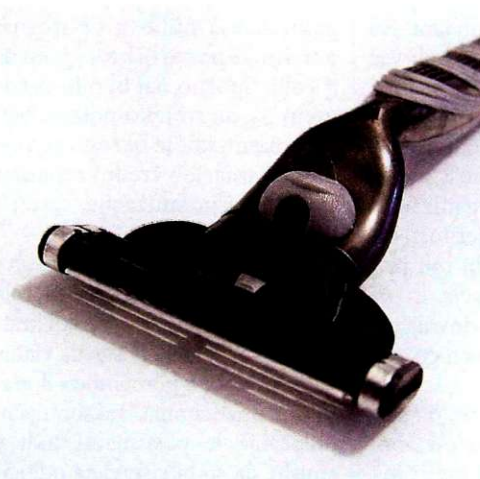
Zapletalo se je tudi pri pogajanjih o liberalizaciji svetovne trgovine, dogovorjene leta 2001 v katarski Dohi. Spori so tekli predvsem okoli visokih kmetijskih subvencij v starih članicah EU. Unija, kjer so kmetijske subvencije najvišje, namreč predlaga znižanje kmetijskih carin v povprečju za 46 odstotkov, če bodo v koncesije privolili tudi drugi partnerji v okviru Svetovne trgovinske organizacije. ZDA na drugi strani zahtevajo 60-odstotno znižanje kmetijskih carin.

Preteklo leto je zaznamovala tudi že dolga leta pred tem obljubljena, a ne dokončno usklajena pomoč nerazvitim državam. Na letnem zasedanju Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne banke septembra so namreč države upnice naposled privolile v odpis več kot 40 milijard dolarjev dolga najrevnejšim državam kot pomoč za njihov gospodarski razvoj.

Leto 2005 je bilo torej nemirno in razburkano. Toda ker se zavedamo, da se svet vse hitreje vrti, lahko pričakujemo, da bo tudi leto 2006 vsaj tako razgibano in napeto. ■

Cene nafte so dosegle rekordne ravni.

Nakup Gillete s strani P&G je bil največji prevzem v letu 2005.

Na kmetijski zbornici vre

Mitja Volčanšek, foto: Gregor Pohleven

Vodstvo Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije (KGZS) uživa čedalje manjšo naklonjenost njenih članov, in to predvsem zaradi avtoritarnega vodenja predsednika Petra Vriska.

Precejšnjo napetost je bilo opaziti tudi na 4. redni seji sveta zbornice, ki je tik pred prazniki potekala v Ljubljani. Na seji, na kateri so obravnavali več pomembnih vprašanj, je najbolj bodla v oči odsotnost predstavnikov medijev. Očitno nekateri niso želeli, da bi javnost videla notranjo razklanost organizacije. Tudi nas po vsej verjetnosti ne bi bilo zraven, če ne bi bili prej opozorjeni na sklic seje in na čedalje glasnejše nezadovoljstvo članstva omenjene zbornice.

Polemična seja Na to, da seja sploh bo, so nas v pismu opozorili predstavniki kmetijskih združenj pri SDS, SLS in NSI

ter svetniki sindikata kmetov in govedorejcev. Po njihovem pričanju je predsednik zbornice gluh za vsa njihova opozorila, pravilnike pa naj bi krojil po svoji volji. Sporno naj bi bilo predvsem to, da so tako pomemben dokument, kot je okrog 180 milijonov tolarjev vredni rebalans proračuna organizacije, sprejeli kar na dopisni seji.

Vrisk je takšno ravnanje utemeljil z besedami, da se je morala zbornica hitro odzvati zaradi kratkega roka, ki ga je postavila vlada, da bi pridobila pomemben dodatni vir financiranja. Takšen način odločanja je pojasnjeval tudi v smislu, da so bile sprejete odločitve za zbornico pozitivne, zaradi

česar naj bi bile kakršne koli kritike povsem neupravičene.

Nič niso zalegle replike nekaterih članov, da gradiva za omenjeno dopisno sejo niso pravočasno prejeli in tako niso bili sposobni

ustrezno odločiti o predlaganih sklepih. Tudi nadaljevanje seje ni teklo gladko. Zataknilo se je predvsem pri volitvah nadomestnega člana upravnega odbora. Iz gradiva namreč ni bilo jasno,

Predsednik KGZS Peter Vrisk

Marjan Golavšek

kdo sme kandidirati in kdo so kandidati. Vodstvo zbornice je imelo enega kandidata, za katerega je menilo, da bo potrjen brez večjih težav. Po polemični razpravi so sprejeli kompromis, po katerem je bilo na voljo dobrih pet minut časa za zbiranje podpisov za alternativni predlog. Tako izbrani protikandidat seveda ni bil uspešen, predvsem pa sta bila pomenljiva silna naglica pri odločanju in občutek, da se odločitve sprejemajo kar »po domače«.

Samovoljno vodenje Skrb zbujačo sliko stanja v zbornici nam je podal tudi Marjan Golavšek, predsednik foruma za kmetijstvo in podeželje pri SDS. Težave se po njegovo vrstijo vse od prve seje upravnega odbora KGZS v sedanji sestavi. Slednja je izrazito enostranska v prid Kmečke liste, s katere izhajajo tako predsednik Vrisk kot večina zborničnih funkcionarjev. Vsi predlogi, ki prihajajo iz druge opcije, so sistematično zavrjeni, ugotavlja Golavšek, ki je Vrisku že večkrat in tudi pred 4. redno sejo predlagal sestanke vodij vseh svetniških skupin o poteku posameznih sej. Z Vriskove strani je bilo veliko obljub, pravi, a se po enem letu ni praktično nič premaknilo. Zato po Golavškovem prepričanju prihaja do proceduralnih nevšečnosti, kakršnim smo bili sami priče, in preglasovanja vseh predlogov, ki ne prihajajo iz vrst določene skupine.

»Problem je v tem, da ni poslušna, da bi skupno delali,« pravi Golavšek, ki je še zmeraj prepričan, da bi s skupnimi močmi lahko naredili marsikaj dobrega.

Pri rebalansu proračuna KGZS Golavška moti predvsem postopek, ki utegne v prihodnje postati slaba praksa, in to tudi takrat, ko sprejeti sklepi ne bodo tako pozitivni. Kot je spomnil, je marsikdo ob dopisni seji opozoril, da ni dobil potrebnega gradiva in da ne more o tako pomembnih zadevah odločati na pamet. Vodstvo zbornice je pri tem poskrbelo le za zadostno število glasov za podporo svojim sklepom in stvar vseeno izpeljalo. Po Golavškovih podatkih je bilo precej nasprotovanja odločanju o rebalansu na dopisni seji kot tudi samemu predlogu rebalansa, a nič od tega ni prišlo v zapisnik.

Takšno ravnanje izhaja, meni Golavšek, iz občutka moči v vodstvu KGZS, kjer vedo, da jih nihče ne more preglasovati. Zaradi slabe učinkovitosti in odnosa vodstva zbornice, ki po Golavškovem

ministrativne postopke. Če po eni strani vodstvo zbornice javnost zelo skopo informira o svojem delu, po drugi strani ne zamudi priložnosti, da ne bi lastnih uspehov kovala v zvezde. Tako

V zbornici niso želeli, da bi javnost videla notranjo razklanost organizacije.

mnenju »prodaja precej megle«, v forumu že dolgo zagovarjajo odpravo obveznega in uvedbo prostovoljnega članstva v zbornici.

Podoba v javnosti Člani sveta KGZS so na seji potrdili program dela in finančni načrt zbornice za leto 2006. Pod drobnogled so med drugim vzeli reformo skupne kmetijske politike in problematiko odkupa mleka. Sklenili so tudi, da bo morala KGZS pogoje za pridobitev sredstev EPD prilagoditi zmožnostim slovenskih kmetij in poenostaviti ad-

ministrativne postopke. Če po eni strani vodstvo zbornice javnost zelo skopo informira o svojem delu, po drugi strani ne zamudi priložnosti, da ne bi lastnih uspehov kovala v zvezde. Tako

dopovedujemo, da je naš proizvod kakovosten in boljši od tujega«, zato je upravičena nekoliko višja cena slovenskih živil. Na tiskovni konferenci se ni bilo mogoče izogniti podatku o več kot milijardi tolarjev za naložbe v kmetijska gospodarstva, kar ni bilo izkoriščeno, ker so bile številnim kandidatom vloge zavrjene. Po mnenju direktorja KGZS Mirana Nagliča je bil vzrok v prekratkih rokih za razpise, ki jih je postavilo kmetijsko ministrstvo, kot tudi v previsokem pragu za pridobitev sredstev. Slovenske kmetije so večinoma hribovske in zato premajhne, zato bi morali zanje razpis prilagoditi. Poleg tega naj bi bila zahtevana dokumentacija preobsežna, stroški kandidiranja (300.000 tolarjev na vlogo) pa previsoki. V dogovoru z Agencijo RS za kmetijske trge in razvoj podeželja bodo zato pripravili nove, prilagojene kriterije.

Skrb za položaj Vrisk je gluh za pozive k reformiranju zbornice, pred tedni pa je izrazil precejšnje dvome o predlaganih vladnih reformah. Ko sta premier Janša in vodja reformnega projekta Jože P. Damijan okvir reform natančneje predstavila v državnem svetu, je Vrisk v razpravi pripomnil, da bo uvedba enotne davčne stopnje prizadela velik del prebivalstva, pri tem pa izpostavil primarno kmetijstvo in živilsko industrijo. Kot je kasneje poudaril na tiskovni konferenci, bi enotna davčna stopnja glede na nižjo stopnjo v sosednjih državah pomenila »odliv kupcev čez mejo ali pa strašen pritisk na znižanje cen,« pri čemer naj bi kratek konec potegnila prav kmetijstvo in živilska panoga.

Med vladnimi predlogi Vriska motijo tudi napovedana uvedba davka na nepremičnine in premoženje, morebitne spremembe davka na dediščino in darila ter zakona o zadrugah. Najbolj pa ga verjetno žuli možnost odprave obveznega članstva v združenjih.

Pri slednjem gre za neposreden interes predsednika KGZS, ki bi s tem izgubil precej moči. Kmetje namreč niso zainteresirani za obvezno članstvo v organizaciji, od katere do sedaj niso imeli prav veliko. ■

Redna seja KGZS je prinesla precej vroče krvi.

Predstavitve reform v državnem svetu

Projekt Lukenda je namenjen zmanjšanju sodnih zaostankov do leta 2010.

Kaj prinaša Lukenda?

Gregor Drnovšek, foto: arhiv Demokracije

Minister za pravosodje Lovro Šturm si je za eno najpomembnejših nalog v času svojega mandata naložil odpravo sodnih zaostankov. Del slednjih resnično presega vse razumne meje.

Naj najprej odgovorimo na vprašanje, kaj je Lukenda. Lukenda je projekt ministrstva za pravosodje, s katerim naj bi do konca leta 2010 odpravili sodne zaostanke. Projekt nosi ime po Franju Lukendi, ki mu je s pritožbo na Evropskem sodišču za človekove pravice uspelo dokazati neučinkovito delo našega sodstva, saj je dokazal, da mu je bila kršena pravica do sojenja v razumnem roku. Lukenda je že leta 1998 sprožil postopek proti zavarovalnici in zahteval dvig invalidnine, višje sodišče pa je sklep o tem sprejelo šele leta 2004. Sklep evropskega sodišča je bil jasan; z njim je odločilo, da je za kršenje pravic Franja Lukende odgovorno slabo delovanje slovenske zakonodaje in pravne

prakse. Tako je evropsko sodišče naložilo, da mora naša država Lukendi plačati 3.200 evrov za negmotno škodo in 965 evrov za stroške, ki jih je imel s sojenjem.

Zavihati rokave Za pripravo projekta, ki naj bi odpravil sodne zaostanke, je torej med drugim "kriva" sodba evropskega sodišča v primeru Lukenda. Takšno sodbo je kmalu za tem podalo tudi Ustavno sodišče RS, ki je prav tako ugotovilo, da je sojenje potekalo nerazumno dolgo. Minister Lovro Šturm je na tiskovni konferenci

najprej predstavil nekaj števil, ki se dotikajo sodnih zaostankov. Konec leta 2004 je bilo v Sloveniji kar 567.000 sodnih zaostankov, od tega 310.000 vsebinskih, pri katerih reševanje problemov poteka odločno predolgo. Projekt Lukenda po ministrovih besedah vsakemu sodišču nalaga izdelavo načrta, s katerim naj bi odpravili sodne zaostanke. Vrhovno sodišče, ki bo imelo vlogo nekakšnega koordinatorskega projekta, in predsedniki drugih sodišč pa morajo do 31. januarja 2006 pripraviti operativni program, ki bo

nekakšen smernik, kako bodo zaostanke zmanjševali. Prav tako bodo morali predsedniki sodišč v obdobju od 2006 do 2010 v četrletnih intervalih spremljati, kako se na njihovih sodiščih ta operativni program izvaja. Vsekakor to pomeni, da bodo morala sodišča delati več, hkrati pa tudi bolj kvalitetno, kot so delala do sedaj.

Potrebne so spremembe Minister Šturm je v nadaljevanju tiskovne konference predstavil tudi nekatere ukrepe in načine, kako se bodo sodniki lotili zmanjševanja

Ta projekt vsekakor pomeni, da bodo morala sodišča delati več, hkrati pa tudi bolj kvalitetno, kot so delala do sedaj.

Minister za pravosodje Lovro Šturm

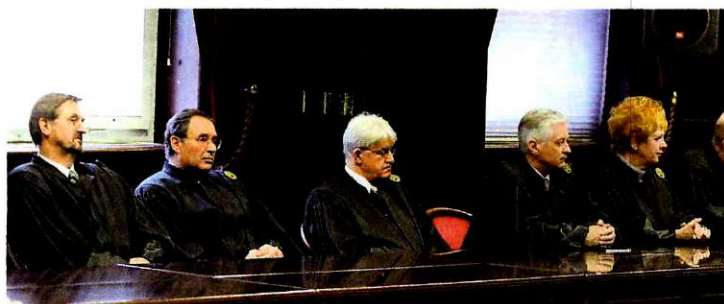

Franjo Lukenda

zaostankov. Letos projekt ne bo imel nobenih finančnih posledic za državni proračun, seveda pa bo treba zagotoviti nove ustrezne prostore, ki bodo omogočali dodatno delo in reševanje sodnih zaostankov. Eden izmed ukrepov bo tudi zaposlovanje v sodnem sistemu, in sicer za določen čas, to je med letoma 2007 in 2010. Ena izmed vzpodbud za večjo delavnost sodnikov in drugih uslužbencev bo uvedba stimulativnega nagrajevanja, ki bo omogočalo nagrajevanje bolj »pridnih« sodnikov in drugih sodnih delavcev. Stimulacija naj bi se gibala med 50 in 80 odstotki osnovne plače in naj prav tako ne bi dodatno bremenila državnega proračuna. Za stimulacije so namreč predvidena sredstva, ki ostanejo zaradi odsotnosti sodnic, ki so na porodniškem dopustu. Ta neporabljeni denar so morali do sedaj vračati v državni proračun. Med drugimi ukrepi, ki bodo omogočili izvedbo projekta Lukenda v omenjenem časovnem obdobju, je minister Šturm izpostavil poenostavitev zakonodaje in standardizacijo sodnih postopkov. Dejal je tudi, da pripravljajo novo pravno ureditev upravnega spora. Osnutek za to ureditev naj bi bil pripravljen že v začetku tega leta, tako da bi ga državni zbor sprejel še pred počitnicami, kar bi pomenilo, da bi novi zakon o upravnem sporu lahko začel veljati že 1. januarja 2007.

V pripravi so še obsežnejše spremembe zakonov o kazenskem postopku in o pravdnem postopku. Predvideno je, naj bi jih državni zbor sprejemal v letu 2007. Problem sodnih zaostankov je torej tako žgoč, da bodo morale prav vse službe, ki delajo v pravosodju, prispevati svoj maksimum, da se bodo sodni zaostanki do roka, ki je predviden, ustrezno zmanjšali.

Kako bo leta 2010? Ministrstvo je predvidelo, da bi število sodnih zaostankov konec leta 2010 znašalo manj kot 155.000 nerešenih spisov. Ob taki številki bi projekt lahko ocenili pozitivno. Sicer pa minister dodaja, da se bo projekt prilagajal obstoječemu stanju v sodstvu. Seveda se poraja tudi vprašanje, kako kvalitetno bo delo sodnih organov, če naj bi sojenja in reševanja obravnav po novem potekala hitreje. Minister Šturm je prepričan, da kvaliteta dela po njegovo ne bo trpela in da se zaradi več dela ne bi smelo pojavljati več sodniških zmot kot doslej. Minister je prepričan, da je s predstavljenim programom mogoče odpraviti sodne zaostanke do leta 2010 na precej »neboleč« način. Če mu bo projekt uspel, kot ga je zastavil, bo minister Šturm gotovo ostal eden najbolj priljubljenih ministrov v vladi, kot ugotavljajo nekatere javnomnenjske ankete. **D**

Za dobro delo sodnikov so predvidene visoke stimulacije.

Kakšno bo vreme čez 6 dni?

Vremenska napoved za 6 dni vnaprej!

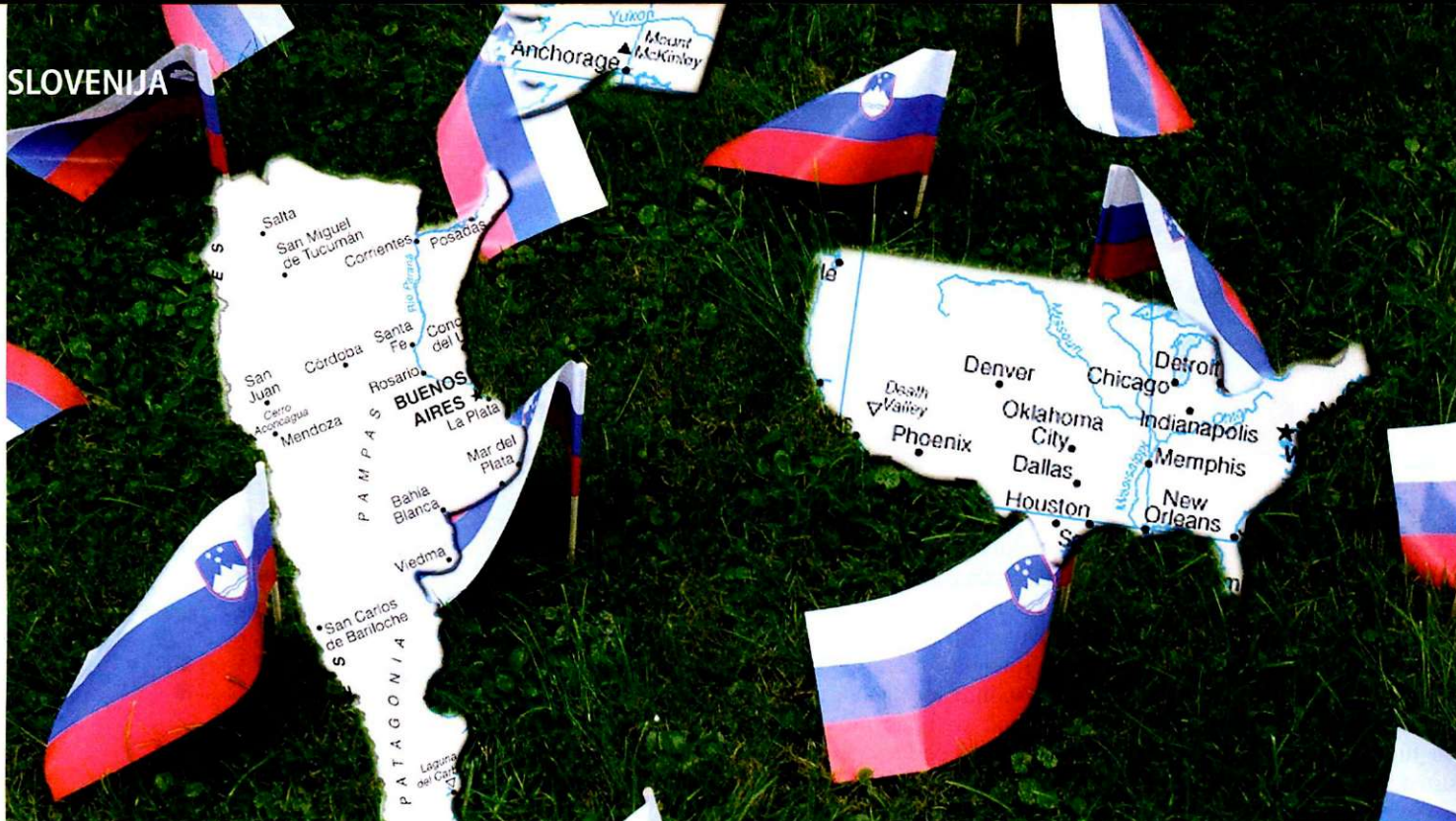
Prva slovenska televizija s šestdnevno vremensko napovedjo.

Info TV je slovenska televizija, ki celodnevno predvaja poročila vsakih 15 minut. V naših informativnih oddajah lahko spremljate tako dogajanje doma kot po svetu. Info TV lahko sprejemate samo preko kabelskih sistemov. Program je popolnoma brezplačen. Za več informacij pokličite vašega kabelskega operaterja.

Vremenska napoved za 6 dni je na sporedu v novicah, ki so 15 minut do in 15 minut čez vsako polno uro. Vremensko napoved "6 dni" najdete tudi na Mobilcelovem mobilnem portalu Planet (Info/Vreme).

Naročnik oglasa Info TV, d.o.o., Novo mesto

Za krepitev domovinske zavesti

Peter Avsenik; foto: arhiv Demokracije

V kratkem bomo dobili zakon, ki bo dosledneje urejal odnose med slovensko državo in Slovenci zunaj meja domovine. Pomemben bo ne le za državo, ampak predvsem za zamejce in izseljence.

Ves čas tranzicije nekdanja vlada ni imela interesa za razreševanje vprašanj v zvezi z zamejci in izseljenci. Nova vlada pa se je s tako imenovanim zakonom o odnosih s Slovenci zunaj meja odločila urediti tudi to področje. Na razpravi 20. decembra leta 2005 so poslanke in poslanci dokaj enotno ugotovili, da Slovenija takšen zakon potrebuje, več pa se jih je zavzelo tudi za ustanovitev posebnega ministrstva brez listnice, ki bi urejalo to področje.

Svet za Slovence Predlagani zakon naj bi v prvi vrsti uredil odnos države z njenimi prebivalci zunaj meja. Pomagal naj bi utrjevati narodno zavest izseljencev in zamejcev ter krepiti medsebojne stike in sodelovanje na področju kulture, vzgoje in izobraževanja, znanosti, gospodarstva, zaposlovanja itd.

Slovenija naj bi tako v kratkem dobila svet za Slovence v zamejstvu. Njegove člane bo imenoval predsednik vlade, v njem pa bo

sta dva predstavnika Slovencev, ki živijo v evropskih državah (eden iz območja nekdanje Jugoslavije), trije predstavniki Slovencev iz Južne Amerike (dva iz Argentine), dva iz Severne Amerike (po eden iz ZDA in Kanade), eden iz Avstralije in en predstavnik Slovencev, ki živijo na preostalih celinah. Svet naj bi zasedal najmanj dvakrat letno.

Novo ministrstvo? Državni sekretar v uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu Zorko Pelikan je dejal, da predlagani zakon določa pristojnosti, ki jih imajo na področju odnosov Slovenije s Slovenci v zamejstvu in po svetu slovenski organi. »Pomagal naj bi utrjevati narodno zavest in identiteto, pospeševati medsebojne stike ter krepiti sodelovanje na številnih področjih,« je dodal Pelikan.

Sicer pa je zakon v državnem zboru naletel na pozitiven odziv. Po besedah poslanca SDS Mira Petka je obžalovanja vredno, da takšnega zakona nismo dobili že pred

časom. »Slovenci zunaj meja Slovenije so upravičeno dobili občutek, da niso del narodovega telesa,« je menil poslanec največje koalicijske stranke. Zakon bodo podprli v NSi, SLS in DeSUS. »Zakon smiselno povečuje pristojnosti urada za Slovence v zamejstvu in po svetu ter bo nedvomno zavezujoč,« pravi poslanec upokojenke stranke Franc Žnidaršič.

Razpravo o morebitnem ministrstvu brez listnice, ki bo pristojno za Slovence v zamejstvu in po svetu, je sprožil poslanec SD Samo Bevk. Kar manjka zakonu, je po njegovem mnenju utrjevanje institucionalne vloge vladnega urada, zato bi vlada morala ustanoviti ministrstvo. Tudi Anton Kokalj iz NSi je predlagal, da bi se o tej možnosti še pogovarjali. O konceptualni zastarelosti in neprimernosti zakona so govorili le v LDS, a roko na srce – tega smo pri njih že vajeni.

Zadoščenje Nekoliko neposredno je morda le predvideno ime sveta, saj bi se glede na koncept zakona moralo nanašati na vse Slovence zunaj slovenskih meja in ne le na zamejce. V splošnem pa lahko rečemo, da je zakon zelo dobrodošel, saj zamejcem in izseljencem ne nazadnje daje zadoščenje za čas, ko so bili iz takšnih ali drugačnih razlogov primorani zapustiti domovino. **D**

Zorko Pelikan

Izkoristite vroče ugodnosti ob naročilu revije Naš dom

25% popust + sodelovanje v žrebu za LCD-televizor

Vsi novi naročniki, ki boste letno naročnino na revijo Naš dom plačali do 25. februarja 2006, boste:

- deležni **25% popusta**, s katerim je celoletna naročnina na revijo Naš dom za leto 2006 le 4050 SIT
- sodelovali v žrebu za **nagrado LCD-televizor Gorenje**

LCD-televizor 27S10 Gorenje
(diagonala zaslona 69 cm, ločljivost WXGA 1280 x 768 dpi)

gorenje moj. tvoј. dom.

Naš dom, priznana revija za kulturo bivanja, lahko naročite z naročilnico, po telefonu 02 23 53 336 ali 02 23 53 321, faksu 02 23 53 372 ali e-mailu narocnina@vecer.com.

Naročilnica za nove naročnike

Da, naročam revijo Naš dom za najmanj eno leto:

- od februarja 2006 (letna naročnina s 25% popustom 4050 SIT)
 vključno z decembrom 2005 (doplačilo 675 SIT)

Ime in priimek

Naslov (ulica, hišna št., poštna št., kraj)

Telefon

Datum rojstva

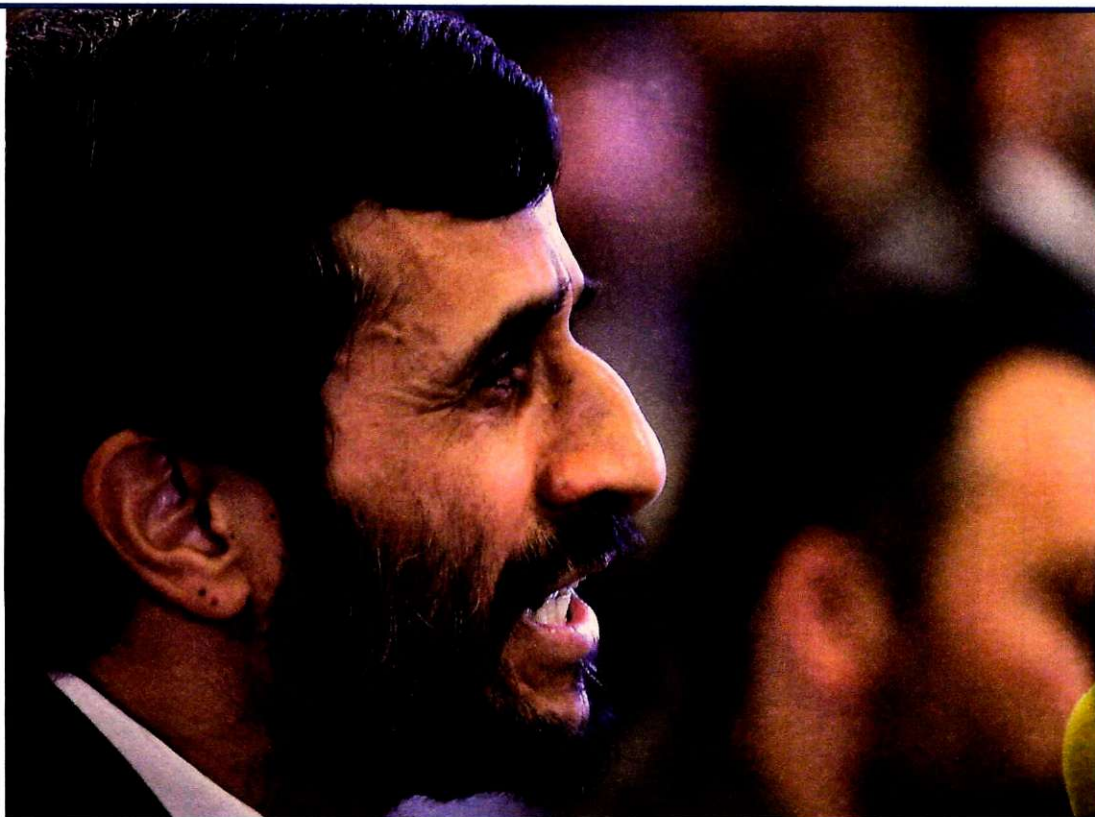
Davčna št.

Podpis

Izpolnjeno naročilnico pošljite najkasneje do 20. januarja 2006 na naslov ČZP Večer, d.d., 2504 Maribor. Vsak novi naročnik, ki bo plačal letno naročnino po prejeti položnici do 25. februarja, bo sodeloval v žrebanju za LCD-televizor Gorenje. Ime nagrajenca bo objavljeno od 10. marca 2006 na spletni strani www.nasdom.net.

Naročnina na Naš dom velja do pisnega preklica. Naročnik s podpisom dovoljuje, da ČZP Večer, d.d., njegove podatke uporablja za potrebe naročila in izvedbo nagradnega žrebanja, skladno z zakonom o varstvu osebnih podatkov.

**NAŠ
DOM**

Iranski predsednik Mahmud Ahmadinežad slovi kot skrajni islamski politik.

Skrajnež iz Teherana

Ana Müllner, foto: Reuters

Iranski predsednik Mahmud Ahmadinežad vedno znova šokira svetovno javnost s svojimi skrajnimi stališči, polnimi sovraštva do Izraela.

Ahmadinežad je bil na položaj predsednika izvoljen avgusta lani, pred tem pa je bil župan Teherana. Že kot predsedniški kandidat se je predstavljal kot izrazit konservativec, a njegove izjave in politične geste vedno znova šokirajo tako zahodni svet kot dosedanje podpornike iranske politike.

Izrael na Aljaski? Uradni Teheran je začel decembra s svojimi antisemitskimi sporočili razburjati svetovno javnost, kmalu pa so se skrajna stališča s strani Ahmadinežada začela še stopnjevati. Po njegovih besedah je holokavst mit, ki so si ga izmislile evropske države, da so lahko v srce arabskega ozemlja postavile izraelsko državo. V množičnih protiiзраelskih shodih, ki so bili organizirani v Teheranu, se je politični vrh zavzel za svet brez sionizma in pozval vse enako misleče k uni-

čenju Izraela, »vsiljivca na sveti arabski zemlji«. »Če je za ZDA Izrael tako pomemben, predlagam, da državo za skupno dobro prestavijo na Aljasko,« je na shodih govoril Ahmadinežad.

Iranski predsednik pa nima skrajnih stališč le v zunanji politiki, temveč se po njegovem prihodu na oblast splošno stanje v državi počasi vrača v čas po iranski revoluciji leta 1979. Pred kratkim je kot vodja Iranskega vrhovnega sveta za kulturno revolucijo dosegel popolno prepoved vrtenja zahodne glasbe na vseh državnih radijskih in televizijskih postajah. Kmalu pa namerava izpolniti še eno izmed svojih predvolilnih obljub – prepovedati trgovanje z delnicami na borzi, ker naj bi bilo v neskladju z islamsko prepovedjo igralništva. Prav tako pa se Ahmadinežad še vedno ni ubranil pred obtožbami ZDA, da je še

kot študent sodeloval pri zasedbi ameriškega veleposlaništva v Teheranu leta 1979, ko so kot talce zajeli ameriške državljane.

Jedrskie grožnje Iranske provokacije svetovne javnosti verjetno ne bi vznemirile v tolikšni meri, če ne bi pri tem obstajal še en nerešen problem – iranski jedrski program. Čeprav je Iran letos že

Ahmadinežad po Homeinijevi poti.

opustil program bogatenja urana, ga je bil spet oživil po spremembah na političnem vrhu. In kot kaže, Iran nima nikakršnega resnejšega namena, da bi nehal proizvajati obogateni uran, ki je ena od poglavitnih sestavin za izdelovanje jedrskega orožja. Na mrtvi točki so se znašli tudi pogovori med Iranom in t. i. evropsko trojko, ki jo sestavljajo Nemčija, Francija in Velika Britanija. Glede na to, da do sedaj niso dosegli večjih uspehov pri pogovorih o opustitvi jedrskega programa, se odpira vprašanje, ali je iranske jedrske ambicije še mogoče preprečiti po diplomatski poti in kdo bi skrajne iranske politike še lahko prepričal, naj se odpovedo svojim jedrskim ambicijam. Odkar pa predsedniški položaj zaseda Ahmadinežad, so se povsem spremenila tudi uradna stališča Teherana glede jedrskega programa. V času prejšnjega predsednika Hatamija je bilo uradno iransko stališče, da obogateni uran proizvajajo za energijske potrebe države in ne za razvijanje jedrskega orožja, sedanji predsednik pa zatrjuje, da ima Iran vso pravico izdelovati jedrsko orožje.

Kako ravnati? Ahmadinežad je po manj kot polletnem predsedniškem mandatu svet prepričal, da so bili dvomi o njegovih skrajnih političnih pogledih več kot upravičeni. Zmerom več pa je tudi vprašanj, kako bi prepričali iranski politični vrh, naj spremeni svojo politiko, preden uide nadzoru. Kot je dejal generalni sekretar ZN Kofi Anan, ko predsednik države s 70 milijoni prebivalci poziva k uničenju neke druge države, tega ne bi nihče več smel označevati za govorjenje v prazno. Pri tem pa že prihaja do nasprotujočih si pogledov, na kakšen način reševati konflikt v nastajanju, ki sliši na ime Ahmadinežad. Nemški poslanec evropskega parlamenta Cohn-Bendit je predlagal, naj reprezentanci Irana prepovejo sodelovanje na prihajočem svetovnem nogometnem prvenstvu. Vodja kabineta Angele Merkel de Maziere je to označil za »dobro idejo, o kateri naj odloči športna skupnost«.

Shodi za »svet brez sionizma« v Iranu

Veliko je tudi ugibanj o tem, kakšen načrt ima v mislih izraelska vlada, ki se je na grožnje Irana odzvala presenetljivo mirno in s tem povzročila številna ugibanja, še posebej o potencialnem

Iran že veliko govorilo, še posebej v ZDA, ki Iran že dalj časa uvrščajo med države na t. i. osi zla. Nicholas Burns, namestnik ameriške državne sekretarke, je ob nedavnem obisku v Sloveniji dejal, da »potrpljenje ZDA do Irana ni neomejeno«, kljub temu pa so do nedavnega uradno še izključevali možnost napada na to državo.

Politične turbulence na tem območju pa lahko pričakujemo, ko bo Iran začel Izraelu groziti z jedrskim orožjem, kar se bo po mnenju analitikov razmer na Bližnjem vzhodu prej ali slej zgodilo. Še posebej če se bodo tudi druge protiameriško in protizraelsko razpoložene države pridružile iranski skrajni politiki. Icak Rabin, nekdanji izraelski veleposlanik in diplomat z dolgoletnimi izkušnjami, je dejal, da »je danes edini mogoči razlog za tretjo svetovno vojno Jeruzalem, katerega pro-

Proizvodnja obogatene urana v Iranu

napadu na iranske jedrske cilje. V zadnjem času je Izrael okrepil svoje obveščevalne vire in ugotovil, da lahko Iran pri tolikšni proizvodnji obogatene urana, kakršno dosega sedaj, do leta 2008 izdelata atomsko bombo, v naslednjih treh mesecih pa več deset jedrskih bomb. Sicer pa se je o morebitnem napadu na

blematika je že zdavnaj presešla politične in zgodovinske okvirje izraelsko-palestinskega konflikta, tudi po številu držav, vpletenih v konflikt«. Med slednjimi pa ima čedalje večji vpliv, še posebej na strani palestinskih teroristov, Iran s svojim skrajnim predsednikom na čelu. **D**

Si.Navigators

Si.mobil - Vodafone vodi!
Si.Navigators: navigacijski sistem na vašem telefonu

- Vedno točno na cilj v Sloveniji in več kot 30 državah sveta
- Deluje na več kot 30 mobilnih telefonih
- Redno ažurirani zemljevidi
- Glasovna in slikovna navigacija
- Ugodna predstavitvena ponudba s telefonoma Nokia 3230 in Nokia 6630
- Več informacij na www.simobil.si

BREZPLAČNA UPORABA STORITVE DO KONCA FEBRUARJA*
DELUJE V VEČ KOT 30 DRŽAVAH

NOKIA 3230
30.000 SIT*
+
SI.NAVIGATOR
20.000 SIT*
=
**CENA V PAKETU
30.000 SIT***

NOKIA 6630
40.000 SIT*
+
SI.NAVIGATOR
20.000 SIT*
=
**CENA V PAKETU
40.000 SIT***

*Strankam, ki bodo do vključno 28.2.2006 kupili paket Si.Navigators, do konca februarja 2006 ne bomo obračunali uporabe storitve Si.Navigators (1250 SIT / mesec oz. 250 SIT / dan uporabe). Uporabnik plača prenos GPRS po dejanski porabi, po veljavni ceni Si.mobila. Cene paketov veljajo ob hkratnem nakupu mobilnega telefona iz ponudbe in paketa Si.Navigators, če bo naročniško razmerje trajalo najmanj 24 mesecev od dneva sklenitve Pogodbe o prodaji telefonskega aparata. Storitve Si.Navigators se lahko hkrati uporablja le na enem telefonu, na voljo je le Si.mobilovim naročnikom. Vse cene vključujejo DDV. Dodatne informacije in seznam telefonov, ki podpirajo storitev Si.Navigators najdete na www.simobil.si, 080 40 40 40 in na prodajnih mestih Si.mobil - Vodafone. Si.mobil d.d., Šmartinska 134b, SI-1000 Ljubljana | www.simobil.si

Ujemi svet

Castrove sanje

Kubanski predsednik Fidel Castro si želi obiska papeža Benedikta XVI. na Kubi, svojo željo pa je že sporočil v Vatikan. Ta želja se mu je porodila, potem ko si je ogledoval papeževe fotografije, nanj pa naj bi bila naredila velik vtis tudi družbena angažiranost Cerkve. To je opisal kot družbeno ustanovo, ki je najbližja ljudstvu. Eden izmed papeževih tesnih sodelavcev je kubanskemu voditelju sporočil, da bo Benedikt XVI. zaradi svoje starosti, star je namreč 79 let, potoval bistveno manj kot njegov predhodnik Janez Pavel II.

Mafijski posli Newyorška italijanska mafija, ki je le še senca tega, kar je bila nekoč, je decembra izgubila še enega legendarnega nekdanjega šefa, to je Vincenta Gi-

gantega, ki je zaradi težav s srcem umrl v starosti 77 let v zveznem zaporu v državi Missouri, kjer je prestajal 12-letno zaporno kazen. Vodenje družine Genovese je prevzel v 80. letih na miren način, nato pa se je v javnosti, predvsem v domačem Greenwich Villageu,

pojavljal v pižami in copatih in se pogovarjal sam s sabo, ko pa je za zaprtimi vrati vodil mafijske sestanke, se je prelevil v bistrega in sposobnega šefa. Družina je pod Gigantejevim vodstvom postala najvplivnejša. Gigante je prejemal tudi po 100 milijonov dolarjev na leto od svojih podrejenih, ki so služili denar z igrami na srečo, z oderuštvom in izsiljevanjem smetarskih, gradbenih in prevoznih sindikatov. Pod nadzorom so imeli tudi ribje trgovce na slavni ribji tržnici Fulton.

Dobrodelno delo Britanski princ William je postal pokrovitelj dobrodelne organizacije za ohranitev okolja v Afriki, ki želi zagotoviti mirno sožitje med afriško floro in favno ter prebivalci Afrike. Gre za organizacijo The Tusk Trust s

sedežem v Veliki Britaniji, ki v 12 afriških državah podpira 25 okoljevarstvenih projektov. Dobrodelno delo vključuje razvojne projekte podeželja, izobraževalne programe, dobre turistične pobude in projekte ohranjanja živalskega sveta. 23-letni princ že dlje časa goji naklonjenost do afriške celine, med študi-

jem pa je pogosto potoval v Tanzanijo, Kenijo in Bocvano.

Zrcalna dvorana V dvorcu Versailles so po več kot enoletnih restavratorskih delih znova odprli restavrirani del znamenite Zrcalne dvorane. Dvorana, v kateri je bila med drugim leta 1919 podpisana versajska pogodba, je bila zaradi restavratorskih del v skupni vrednosti 12 milijonov evrov za javnost delno zaprta 18 mesecev. Čiščenje je vrnilo sijaj modri barvi na stropnih poslikavah, pozlačene štukature se znova bleščijo, drobna popravila pa so izvedli tudi na marmornatih delih. Zrcalna dvorana velja za najlepši prostor v nekdanji palači francoskega kralja Ludvika XIV. Dolga je 73 metrov in poteka vzporedno z vrtovi. Krasi jo 357 ogledal, v katerih se

TUJI TISK

Le Monde

Rast prebivalstva

Leta 2005 bo na Zemlji živelo 6,5 milijarde ljudi. Takšno napoved so pred petdesetimi leti postavili demografi in niso se zmotili. V ponedeljek, 19. decembra 2005, je bila ta številka dosežena vsaj na papirju. Demografi namreč zatrjujejo, da je bilo dejansko šte-

vilo šest milijard in pol doseženo že pred pol leta, saj so podatki popisov prebivalstva v nekaterih državah lahko netočni. Vsak dan se rodi okoli 365.000 ljudi, od tega se jih kar 57 odstotkov rodi v Aziji, 26 odstotkov v Afriki, devet v Latinski Ameriki, pet odstotkov v Evropi, tri odstotke v Severni Ameriki in najmanj v Oceaniji – le 1 odstotek. Vsak dan se število prebivalcev Zemlje poveča za 240.000 ljudi, če upoštevamo še 155.000, kolikor jih umre vsak dan. Če se bo rast števila prebivalstva tako nadaljevala, lahko številko sedem milijard dosežemo že do leta 2012. Kljub temu je rast prebivalstva počasnejša, kot so pričakovali pred 50 leti, ko so menili, da bo do leta 2050 na Zemlji že 15 milijard ljudi.

The Independent

Bistri poslovnež

Albert Einstein in njegovi znanstveni dosežki so dobili priznanje po vsem svetu. Manj znani pa so njegovi uspehi kot investitorja na trgu z vrednostnimi papirji: v manj kot dvajsetih letih sta on in njegov svetovalec spremenila nekaj tisoč dolarjev v 250

tisoč dolarjev. Delniški certifikat s podpisom najznamenitejšega fizika na svetu so odkrili v Združenih državah in je bil pred kratkim prodan za 28 tisoč evrov. Z njega je mogoče razbrati, da se je cena Einsteinovih delnic v May Department Stores v šestih letih povišala za dvakrat. Podoba Einsteina kot udeleženca borznih poslov je težko združljiva s podobo Einsteina pacifista in idealista. Stkal si je slavo popolnoma nemerkantilnega človeka, ki pa je imel na razpolago več kot dovolj denarja. Ko je v 30. letih prišel na Princeton, so njegovo prošnjo, da bi prejemal plačo v višini tri tisoč dolarjev, zavrnil in ga prepričali, da je 17 tisoč dolarjev ravno prav.

blešči svetloba, ki pada v prostor skozi 17 velikih francoskih oken. Zrcalna dvorana je bila zgrajena

med letoma 1678 in 1684, doslej pa je bila v več kot treh stoletjih restavrirana štirikrat.

Rešili delfine Reševalcem na Novi Zelandiji je uspelo rešiti več sto delfinov, ki so nasedli na obali južnega otoka Nove Zelandije. V mrzlični reševalni akciji so reševalci v vodo spravili 110 delfinov vrste mrka pliskavka, kakih 15 pa jih je kljub prizadevanjem poginilo. Nasedle

delfine, dolge od tri do štiri metre, so reševali številni prostovoljci, tudi turisti. Čeprav jim je uspelo delfine vrniti v vodo, se je skupina kakih 20 živali znova pognala v plitvine. Nato so reševalci poskušali v obliki človeške verige teles delfinom preprečiti, da bi znova nasedli. Na Novi Zelandiji je vsako poletje več primerov, ko kiti množično nasedejo na plažah. Vzrok tega pojava še vedno ni povsem pojasnjen. Znanstveniki domnevajo, da živali sledijo kakemu obolelemu članu skupine, ki se iz neznanega vzroka požene na obalo.

Drage igrače Britanske otroke so za letošnji božič pod smrečico čakale igrače in druga darila v povprečni vrednosti 175 funtov (261

evrov). Britanci naj bi bili za božična darila potrošili v povprečju 365 funtov (544 evrov), od tega naj bi bili 47 odstotkov namenili za igrače. Britanski starši so sicer do otrok zelo radodarni, saj ti na leto prejmejo igrače in igre v vrednosti 715 funtov (1067 evrov).

Če seštejemo, britanski otrok do 16. leta starosti prejme za 11.000 funtov (16.400 evrov) igrač.

Ruski dedek Mraz Dedek Mraz letos ni pozabil niti na kozmonavta na Mednarodni vesoljski postaji (ISS). Rusko tovorno vesoljsko plovilo Progres jima je namreč na ISS pripeljalo darila. Moskovske oblasti so za darilo najprej izbrale steklene okraske za novoletno jelko, nato pa so te zaradi morebitne ogrožene

varnosti posadke, spremenili v čokoladne. Kozmonavt Valerij Tokarev in astronom William McArthur sta tako dobila po eno rdečo kapo z belimi čokoladnimi okraski, ki jih je namesto sank z jelenjo vprego do ISS pripeljal Progres.

Preizkus rakete

Rusija je z jedrske podmornice v Belem morju poskusno izstrelila novo balistično raketo bulava. Raketo so uspešno izstrelili proti strelskemu poligonu na več tisoč kilometrov oddaljeni Kamčatki. Poskus so izvedli na jedrski podmornici Dmitri Donskoj. Tokrat so prvič izstrelili raketo s potopljene podmornice, sicer pa je bil to že drugi poskus izstrelitve rakete bulava. S preskusi tega orožja naj bi nadaljevali tudi letos, drugo leto pa naj bi ga začeli redno uporabljati. Medcelinska raketa bulava lahko nosi najmanj deset jedrskih konic in ima domet več kot 8.000 kilometrov.

TUJI TISK

Le Soir

Pot v središče Zemlje

Na Japonskem, ki leži na stiku štirih tektonskih plošč, pride do 20 odstotkov vseh najbolj rušilnih potresov na svetu. Japonska podmornica Tikju, kar pomeni po japonsko Zemlja, je pred kratkim končala prvo poskusno misijo v globinah Tihega oceana.

Septembra 2007 se bo podmornica, ki je stala 415 milijonov evrov, lotila vrtnanja po dnu Tihega oceana, da bi pridobila prve vzorce srednje zemeljske plasti. Tega prvega potovanja v središče Zemlje se bo udeležilo okoli 150 tisoč ljudi. Znanstveniki upajo, da bodo s pridobljenimi vzorci dobili podatke o primitivnih organizmih, ki so prvi naseljevali Zemljo, pa tudi podatke o premikanju tektonskih plošč, ki povzročajo potrese. Ta projekt je del mednarodnega programa raziskovanja oceana, ki ga izvajajo pod vodstvom Japonske in ZDA. Udeležujejo se ga tudi Kitajska in dvanajst evropskih držav. To je projekt, ki je po pomembnosti enak projektu Apollo, le da je podzemeljski.

Daily Telegraph

Novi tomograf

Na britanskih klinikah bodo kmalu začeli uporabljati napravo, ki lahko preiskuje mišice, organe in arterije organizma. Naprava stane kar dobrih 900 tisoč funtov, z njeno pomočjo pa bodo zdravniki lahko našli zamašene žile v srcu, ne da bi pri tem prelili kapljico krvi.

Lahko bodo bolnikom postavili prognozo, ne da bi jih izpostavljali tveganju. Tudi natančne posnetke okvarjenega organa bo zdaj mogoče dobiti zelo hitro. Ta naprava je predstavnik zadnje generacije računalniških tomografov. Prvega je izumil britanski dobitnik Nobelove nagrade sir Godfrey Hounsfield, ki je umrl lansko leto. Najnovejši tomograf uporablja dva izvira rentgenskih žarkov za oblikovanje posnetkov človeških organov najvišje kvalitete z veliko podatki o tem, kaj se v telesu dogaja. Posnetki so tridimenzionalni. Ker je posnetek računalniški, je mogoče postopoma odstranjevati sloje mišic ali pa odstraniti kosti – narediti je mogoče prav vse. Še posebej dobro se bo po predvidevanjih odrezal pri slikanju pacientov z aritmijo.

INTERVJU

**Matjaž
Gantar**

Meni ni bilo dostopno nič, kar ni bilo dostopno tudi drugim

Vida Kocjan, foto: Gregor Pohleven

Matjaž Gantar, univerzitetni diplomirani ekonomist, je eden uspešnejših slovenskih menedžerjev, soustanovitelj Kmečke družbe, današnje KD Group, finančne skupine, izredno delaven človek, ki veliko razmišlja in je pripravljen tudi veliko tvegati. Je direktor KD Group in KD Holding. Nikoli ni bil udeležen v nobeni aferi, njegova življenjska zgodba pa je zelo zanimiva in poučna. V zadnjih tednih je bil zaradi nakupa lastniškega deleža v časopisni hiši Delo precej na očeh javnosti.

Kaj se je dogajalo na zadnji skupščini Dela, kjer je prišlo tudi do nekaterih presenečenj? Ugibanja so različna.

Ugibanj je res veliko, ampak to smo tudi pričakovali, saj je tako vedno, kadar prihaja do sprememb v lastništvu medijev. Celotna zgodba pa je naslednja: ko sta Laško in Istrabenz odkupila deleža v Mercatorju, nam ni preostalo drugega, kot da smo prodali svoj delež, saj smo presodili, da ni prav veliko možnosti za to, da bi tečaj delnic Mercatorja rasel. Zato smo se začeli ozirati za tem, kako bi izstopili iz naložbe, v kateri smo bili osem let. Seveda smo najprej pristopili k tistim, ki so že kupili deleže Mercatorja, in ti so pokazali interes za nakup še našega deleža. Dejali smo jim, da želimo Mercator zamenjati za večji sveženj deležev katere od drugih družb, saj sta te imela oba potencialna kupca. Sveženj Delovega deleža je bil eden od njih, čeprav ni bil prav na vrhu našega spiska želja. Na koncu pa se je zgodilo prav to. Ker so trije člani nadzornega sveta Dela odstopili ravno v tistem obdobju, je nadzorni svet sklical skupščino delničarjev. Zato smo tudi mi kandidirali v nadzorni svet Dela. Predlagali smo dva člana. Ob tem smo želeli svoj lastniški delež v Delu še nekoliko povečati z nekaj manj kot 20 odstotkov na 24,9 odstotka, kar je prevzemni prag. Načeloma smo bili pripravljeni tudi na prevzem. Tega sicer nismo javno komentirali, kar je v podobnih primerih običajno ravnanje. Vendar je bila naša ocena napačna, saj po nakupu dele-

ža, ki ga imamo, ni bilo več zaznati, da bi lahko svoje cilje tudi uresničili. Pred skupščino Dela je prišlo tudi do rahlega nezadovoljstva pri drugih večjih delničarjih; rekli so, da pač ne gre tako, da bi imela KD Group z 20 odstotki lastništva dva člana v nadzornem svetu. Ker je bilo evidentno, da nam ne bo uspelo pridobiti večjega lastniškega deleža, do dneva skupščine pa nismo dobili niti potrebnega dovoljenja s strani ministrstva za kulturo za povečanje tega, so se nam zdeli pomisleki drugih delničarjev utemeljeni. Ni se nam zdelo več primerno, da bi vztrajali pri dveh mestih v nadzornem svetu, ampak se nam je zdelo povsem normalno, da glede na stanje dobimo v njem le eno mesto. Osebnostno nisem želel biti član nadzornega sveta, saj je moja osebna strategija pa tudi strategija KD Group, da sodelujemo le v tistih nadzornih svetih, kjer imamo večinski lastniški delež in smo aktivni upravitelji. Zato smo predlagali novega kandidata. To je v bistvu vsa zgodba. Skratka, čisto nič posebnega.

To pomeni, da vam Pivovarna Laško ni hotela prodati svojega deleža v Delu? Najbrž ste se pred tem o tem pogovarjali.

Ves čas smo nekako tipali v to smer. V Laškem so bili seznanjeni s tem, da nas nakup njihovega deleža zanima. Zgodba pa se začne oziroma konča, ko smo se odločili, da se bomo pogajali za povečanje svojega deleža.

Kaj pa je z dovoljenjem ministrstva za kulturo? Kaj je razlog, da ga še niste prejeli?

Dovoljenja za povečanje lastniškega deleža nad 20 odstotkov še nimamo. Pred dnevi (pogovarjala sva se pretekli torek – op. av.) so nam odgovorili, da imajo še en mesec časa in da bodo na našo vlogo odgovorili v zakonskem roku.

Kaj to pomeni za KD Group in za Delo?

Za KD Group to pomeni, da je Delo zanj portfeljska in ne strateška naložba ter da tega deleža ne bomo upravljali tako aktivno, kot

smo mislili. Kaj to pomeni za Delo, pa ne vem. Vendar se naši pogledi na to niso prav nič spremenili. Prepričan sem, da Delo potrebuje korenite spremembe, za katere pa zdaj težko rečem, ali bo do njih prišlo.

Dejali ste, da ste delež v Delu pripravljeni prodati za primerno ceno.

Ja, to je naše načelno stališče. Vsako naložbo, ki jo imamo, smo pripravljeni prodati za primerno ceno.

Zadnje dogajanje kaže, da se o vsem, kar se je dogajalo z Mercatorjem in nato Delom, le niste dogovorili pri predsedniku vlade 12. avgusta 2005 ...

Kot sem že večkrat dejal, tega dogovora ni bilo. Ničesar takšnega ni bilo.

V časopisni družbi Dnevnik tudi nimate več deleža ...

Ne, 26-odstotni lastniški sveženj smo prodali, ker pač nismo našli skupnega jezika z večinskim lastnikom, to je z DZS.

Kakšne so nadaljnje strateške usmeritve KD; veliko je slišati o drugem finančnem stebru, o vašem vstopu v Abanko, NKBM in podobno?

Če govorimo o finančnih stebrih, kakor se pri nas ljubkovalno reče finančnim konglomeratom, imamo zdaj 100-odstotni delež v Družbi za upravljanje (DZU), ki je ena dominantnejših družb na trgu. Potem imamo 90-odstotni delež v danes združeni Zavarovalnici Adriatic Slovenica, ki je druga največja zavarovalnica v državi po tržnem deležu. 100-odstotni delež imamo v življenjski zavarovalnici Slovenica Življenje in 27-odstotni delež v Deželni banki Slovenije (DBS). To pomeni, da v bistvu že imamo svoj finančni steber. Pri tem ves čas poudarjamo, da smo se pripravljene povezovati tudi z drugimi, da bi se še bolj utrdili na slovenskem finančnem trgu. Pri tem imamo v mislih predvsem povezovanje ▶

► z bančnim sektorjem. DZU ima solidno pozicijo na trgu, zavarovalnica tudi, banka DBS pa je ena od manjših bank, zato bi se bili prav na bančnem področju pripravljene povezovati. Za nas bi bili najzanimivejši Abanka in Nova Kreditna banka Maribor (NKBM). Ali bo kaj iz tega ali ne, je ta čas težko reči, vendar žal bolj kaže, da ne bo.

Kakšni pa so vaši načrti z DBS, ki jo vodi Draško Veselinovič?

V tej banki smo imeli v preteklih letih manjši lastniški delež. Povečevati smo ga začeli v letu 2005, saj menimo, da je banka eden od pomembnih delov finančnega stebričenja. V bistvu pomeni možnost zagotavljanja celovitih finančnih storitev komitentom. Naš cilj je, da naši kupci na enem mestu dobijo vse bančne, zavarovalniške in investicijske storitve.

Kakšno pa je vaše sodelovanje s KAD in SOD? Slišati je, da včasih prihaja tudi do zamer ...

S Kapitalsko družbo (KAD) in Slovensko odškodninsko družbo (SOD) sodelujemo, odkar obstajata. Po svoje celo dlje, ko je bil še Kapitalski sklad. Vedno smo se želeli usklajevati tudi zato, ker smo vsi trije t. i. stacionarni lastniki. Je pa popolnoma normalno, da včasih ti pogledi niso enaki, vendar osebno kakšnih podlag za zamere ne vidim, tudi zato ne, ker gre za interese in odnose ustanova proti ustanovi. Od teh treh ustanov, to že lahko rečem, smo mi daleč najstabilnejša, saj se v teh državnih skladih vodilni menjajo iz različnih razlogov. Rečem pa lahko, da se je prav nam večkrat v preteklosti naredila škoda zaradi glasovanja Kada in Soda, ne pa obratno. Če bi delali bilanco, bi ugotovili, da smo, gledano v celoti, mi potegnili kratko, tako da ne vem, kje bi bila lahko zamera.

Spremljam dolgoletno zgodbo razvoja KD; začeli ste s certifikati ...

Ne, začetki KD so bili skladi. Gre za vzajemni sklad Galileo, sklad Rastko pa je KD kupil od nekdanjega Dadasa. Ko je Dadas začel propadati, je obvestil vlagatelje, naj prenesejo vložke na neko drugo družbo. Kdor tega ni želel, je ostal v njihovih skladih, drugi pa so prenesli vrednostne papirje v sklade, ki so prešli v upravljanje pri novem upravljavcu. Takrat smo se ponudili, da smo pripravljene te sklade upravljati in jih sanirati. To smo tudi storili.

Dadas in Nika sta propadla, vi ste se nasprotno krepili. Kakšen je recept za uspeh?

To je zelo preprosto. Razumeti moraš, kaj delaš, za kaj sploh gre, kaj se dogaja v tem okolju, kje si ti v tem okolju, upati si moraš in priden moraš biti.

Verjetno je treba imeti tudi srečo ...

Srečo moraš prepoznati. Navadno je pri-

merno skrita, vsak posameznik pa mora svojo priložnost prepoznati v vsej preostali navlaki.

S kakšnim premoženjem upravljate zdaj?

Približno z 200 milijardami tolarjev.

Nekateri vas imajo za na pol tajkuna, Darka Horvata na primer pa za tajkuna. Kako jim odgovarjate?

Me prav veseli, da ste omenili tudi Horvata. Ne jaz ne Darko Horvat nisva imela nič pri pripravi privatizacijske zakonodaje. Bila sva preprosto mlada. To je bilo leta 1990 ali 1991. Leta 1992 sem šel med zasebnike, s kolegi smo nato ustanovili vzajemni sklad Galileo, ker smo presodili, da ga bodo naši varčevalci potrebovali. Leta 1994 je prišla privatizacijska zakonodaja, to so skladi in pidi. Odločili smo se, da bomo začeli tudi s tem in da bomo začeli zbirati lastninske certifikate. Po zakonu o privatizacijskih skladih

izbrancev, za katere bi bilo to rezervirano. Tistim, ki so se začeli s tem ukvarjati, je potem večinoma finančno uspelo.

Pa vendar je bilo treba za to imeti vsaj začetni kapital ...

Prav veliko denarja nisi potreboval, stvari so bile res nenormalno poceni. Poglejte, certifikatsko delnico Leka na primer so ljudje prodajali po 5 tisoč tolarjev, na trgu pa jih je bilo, kolikor hočete. Kmalu smo jo lahko prodali po 50 tisoč tolarjev.

A tudi za njihov odkup je bil potreben kapital ...

Takratno Kmečko družbo smo ustanovili z 1,3 milijona mark. Ob ustanovitvi sem kupil 10 odstotkov delnic, kar je bilo 130 tisoč mark. Nekaj denarja sem imel, nekaj sem si ga sposodil. Mogoče bi opozoril na to, da je od leta 1989 obstajala borza, na kateri smo

Prepričan sem, da Delo potrebuje korenite spremembe, za katere pa zdaj težko rečem, ali bo do njih prišlo.

je to lahko naredil prav vsak, samo zadržnim organizacijam to izrecno ni bilo dovoljeno. Sicer pa je lahko družbo nekaj fizičnih oseb ali samo ena fizična oseba ustanovila družbo za upravljanje, vplačala zahtevani kapital in začela zbirati certifikate. Za Darka Horvata, ki ste ga omenili, sem prvič slišal ob koncu 80. let, ko se je pri njem zaposlila starejša sestra mojega mladostnega prijatelja. Horvat je bil namreč razmeroma uspešen podjetnik in že kot študent je zaposloval precej ljudi. Prodajal je kozmetiko od vrat do vrat. Ko je izšla privatizacijska zakonodaja, je izkoristil priložnost in začel še s tem. Potem so se zbrali nekateri starejši bankirji in se zgražali, češ, kdo vse se bo zdaj ukvarjal s financami. Najrazličnejši prodajalci čokolade? Skratka, družbo za upravljanje je lahko ustanovil, kdor je hotel. Ni bilo nobene prepovedi in nobenih posvečenih, ki bi bili za to rezervirani. Vsi državljani smo dobili certifikate in ti so se zelo hitro znašli na trgu, tako na navadnem kot na borznem, kar pomeni, da jih je lahko kupoval vsak, ki je to hotel. Pri tem ne vidim

trgovali, špekulirali, kakor koli že. V začetku 90. let sem tudi veliko pisal za časnik Delo o borznih dogajanjih in podobno. Iz tistih člankov se je zelo dobro videlo, kako lahko nekdo na finančnem trgu zasluži, ne da bi imel denar. Obstajala je obveznica Republika 1, s katero si, če si bil spreten, manevriral in služil denar. Spomnim se, da sem takrat v člankih pisal tudi o tem. Vse, kar je bilo treba, je bilo, da si moral manevrirati med odkupno ceno Ljubljanske banke in borzno ceno.

Kakšne so bile te razlike v denarju?

Razlike so bile takšne, da si lahko brez denarja zaslužil več deset tisoč mark na mesec. O tem sem pisal vsak ponedeljek v svoji Delovi kolumni, zaradi česar sem se moral zagovarjati pri Stanetu Valantu, podpredsedniku NLB. Zgodba je daljša, a to so bili predprivatizacijski časi, ko smo dejansko legalno 'naredili' veliko denarja.

Kje ste še 'delali' denar?

Tako jaz kot še marsikdo drug tudi z obve-

znico Republika 2. Izvozniki so prejeli izvozne stimulacije v denarju. Ko se je naša država osamosvajala, je slovenski finančni minister zaradi pomanjkanja denarja izdal obveznice. Kaj je bilo z njimi? Dobila so jih podjetja, ker so potrebovala denar. Pri tem je pomembno, da je bila takrat nemška marka na trgu preplačana za 30 odstotkov, temu smo rekli »šticun-ga«. Medtem pa se je z obveznico Republika 2 normalno trgovalo po uradnem tečaju, in sicer s 40-odstotnim popustom, kar pomeni, da si to obveznico lahko kupil za 60 odstotkov nominalne vrednosti. Spomnim se, da sem osebno kupil za 110 tisoč mark obveznic. Vse, kar sem moral storiti, je bilo, da sem prodal marke in verjel, da bo t. i. šticun-ge kmalu konec in da se bo devizni tečaj povečal. Tako je bilo in v dveh letih sem z državnim vrednostnim papirjem zaslužil 100 tisoč mark. Tudi o tem sem pisal v Delu. Toliko o tem, da so to nekateri vedeli in izkoriščali, drugi pa ne. Tretja večja stvar so bili tudi državni papirji. To so bili blagajniški zapisi Banke Slovenije, tako imenovani dvojčki. Z njimi pa smo sploh naredili denar. Zaradi tega je moral potem odstopiti Bogomir Kos, namestnik guvernerja Banke Slovenije. Zgodba je daljša in še bolj zanimiva, zaradi predpisov, kakršni so bili pri nakupih in prodajah te obveznice, pa smo zelo veliko zaslužili. Vmes smo se zadolževali, odplačevali in na koncu zaslužili milijone. Šele potem se je začela privatizacija. In tedaj smo imeli denar za kupovanje certifikatov.

Dejansko ste počeli samo to, kar vam je prek svojih predpisov omogočala država?

Točno tako. Zato sem prav žalosten pa tudi malo jezen, ko me začnejo označevati za tajkuna ali kaj podobnega. Rad bi poudaril, da smo zakonsko dovoljene posle delali ves čas od 1992 naprej tudi za svoje vlagatelje v vzajemnem skladu.

Iz tega so bili takšni donosi?

Seveda, tudi. Ampak v sklade je lahko vplačal, kdor je hotel; niti pri tem ni bilo privilegiranega kroga ljudi. To je vsa zgodba. To ni nikakršna zgodba o tajkunizaciji, pri čemer ljudje običajno mislijo, da gre za to, da posamezniki sodelujejo z oblastjo, kot se je to na primer dogajalo na Hrvaškem. V tistih primerih so posamezniki lahko počeli stvari, ki so bile dostopne samo njim, drugim pa ne. Meni ni bilo dostopno nič, kar ni bilo dostopno tudi drugim. Vendar pa večina tega ni vedela oziroma o tem ni razmišljala. Saj tudi jaz o marsičem nisem razmišljal in marsičesa nisem naredil, kar bi morebiti lahko. Skratka, ne vidim stvari, ki bi bila omogočena samo meni, drugim pa ne.

So v Sloveniji tajkuni?

Mislím da ne, če pa že, jih najdete zunaj prestolnice. V manjših krajih so kakšna podjetja, ki so jih kakšni lokalni tajkuni sprivatizirali

tako, da so od delavcev odkupovali certifikatske delnice. To so delali na podlagi notranjih informacij ali pa so širili lažne informacije, da je treba certifikatske delnice čim prej prodati. Jaz svojim delničarjem nisem nikoli govoril, da je treba naše delnice prodati. Nasprotno, ves čas sem jim govoril, naj jih hranijo. Če že iščemo tajkune, jih v Ljubljani ni treba iskati, ker jih ni.

V začetku 90. let sem veliko pisal za časnik Delo o borznih dogajanjih in podobno. Iz tistih člankov se je zelo dobro videlo, kako lahko nekdo na finančnem trgu zasluži, ne da bi imel denar. Moral si biti le dovolj spreten.

Kakšna pa je bila vaša povezava s politiko?

Prav zanimivo! Znani kronist Lucu zelo rad piše, da brez bratov Podobnik mene ne bi bilo. Sam ne mislim tako. Gre sicer za daljšo zgodbo, a ko je začela veljati privatizacijska zakonodaja, smo se odločili za ustanovitev pooblaščené družbe za upravljanje, ki bi ustanovila PID. Prva družba, ki smo jo naredili s partnerji, je bila DZU Krona. Bil sem direktor in sem razmišljal o izbiri ciljne skupine. Uspešno smo pridobili ciljno skupino zveze borcev, nato smo se dogovorili še s Kmečko zvezo, ki je delovala znotraj SLS. Vendar pa so ti želeli biti samostojni in prišlo je do ustanovitve Kmečke družbe. Dejstvo je, da je bil to v začetku skupen projekt zadružnikov in Kmečke zveze, vendar brez političnega predznaka. Certifikate smo večinoma zbrali z marketinško kampanjo. Zbirali smo jih na poštah, na HKS, prek akviziterjev. Res pa je, da so tako zadružne ustanove kot Kmečka zveza svoje člane spodbujali, naj certifikate vložijo v Kmečko družbo. V resnici pa se ni zgodilo kaj dosti, dokler nismo začeli plačevati velikih

provizij. Po svojem temeljnem poslovnem načrtu smo predvideli, da bo 1,3 milijona mark ustanovnega kapitala, to je 100 milijonov tolarjev, popolnoma dovolj, da bomo zbrali certifikate. V resnici smo v enem letu porabili ves kapital, za 5 milijonov mark pa smo se še zadolžili, ker smo morali dvigniti provizije, da smo sploh kaj zbrali. To pa pomeni, da bi se

lahko imenovali tudi Vijolica, pa bi prav tako zbrali certifikate, ker smo agresivno investirali v marketing, ljudje pa so certifikate morali nekam dati. Zelo preprosto.

Pričakovali bi, da bi na primer vi odkupili deleža Droge in Kolinske, ne pa Istrabenz ...

Z Zadružno zvezo Slovenije smo poskušali voditi aktivno politiko, vendar zaradi razmeroma slabe organiziranosti zadružnih organizacij pri tem nismo bili uspešni. Ena od idej je bila, da bi se skupaj z zadružnim sistemom vključevali v koncentracijo lastništva v živilskopredlovalnih dejavnostih. Vendar so zadružniki nekatere svoje deleže prodali, eni Nizozemcem, eni Italijanom, potem pa smo še mi prodali svoje. Iz nekaterih naložb smo izstopili zato, ker so zadružniki tudi sami izstopali.

Kakšno je vaše sodelovanje z vlado, ste sodelovali pri pripravi predloga reform?

Sem član strateškega sveta, za katerega moram reči, da ni imel nobene seje že zelo dolgo časa. To je po svoje razumljivo, ker zdaj deluje svet za reforme in ožje skupine pri posameznih projektih. Nisem član nobene, saj me niso vključili v nobeno, delno tudi zaradi tega, ker so zaradi mojega finančnega delovanja presodili, da bi prišlo do navzkrižja interesov.

Ali predlog reform podpirate?

Sem velik privrženec reform in mislim, da so nujne. Slovenija zaostaja, se utaplja in leze nazaj, ne naprej. Reforme so edino, kar nas lahko reši. Mislim, da so dobro zamišljene za vsa področja. Pri tem je treba doseči širši, vsenarodni konsenz, kar pomeni, da se bodo tako sindikati kot vse politične opcije uskladile v tem, kaj je dobro za državo. Želim si, da bi vladi uspelo izpeljati reforme. Ali ji bo to uspelo, pa bo pokazal čas. Seveda je pri tem past. Ideje so eno, izvedba pa drugo. V preteklosti smo imeli slabe izkušnje pri sodelovanju z vladami, in to zlasti na izvedbeni ravni. Danes je namreč veliko zakonov zmedenih, so v nasprotju med seboj in pogosto levica ne ve, kaj dela desnica. ■

Dante med peklom (levo), vicami (zadaj) in rajem (zgoraj) ter rodnimi Firencami (desno)

Pekel, Vice, Raj

V. M., foto: arhiv Demokracije

V mojstrski pesnitvi Božanska komedija, ki jo je izdala Mohorjeva družba iz Celja, je Dante Alighieri popisal svoje fantastično videnje – alegorično popotovanje skozi tri onstranska kraljestva: Pekel, Vice in Raj.

Dante Alighieri se je rodil v Firencah leta 1265. Kot član močne meščanske družine, ki se je bojevala za neodvisnost Firenc od papeža Bonifacija VIII. (bil je privrženec belih gveľfov), je že zelo mlad stopil na politično prizorišče. Firenze so bile takrat mogočna in neodvisna mestna država na vrhuncu ekonomskega in demografskega razcveta, zaradi katerega je število prebivalcev naraslo na okoli 100.000, in so bile po tedanjih merilih pravi megalopolis. V obdobju 1250–1293 so nenehni strankarski boji za oblast pripeljali do postopnih reform politične ureditve, kot je bila tista, po kateri so bile

stare »plemiške« družine izločene iz oblasti. Sodelovanje je bilo omejeno na tiste, ki so ustvarjali in upravljali premoženje – na člane velikih cehov, med katerimi je bil glavni ceh trgovcev, ki so nadzorovali trgovino z volno.

Izgnan iz Firenc Čeprav se je Dante rodil v skromni plemiški

družini, se je leta 1295 pridružil cehu zdravnikov in lekarnarjev in bil med težavnim dvomesečnim obdobjem leta 1300 eden izmed šestih priorjev mesta. Ko so leta 1301 oblast prevzeli papeževi privrženeci (t. i. črni gveľfi), so ga leta 1302 obsodili na denarno kazen in dveletno izgnanstvo. Ker ni hotel sprejeti

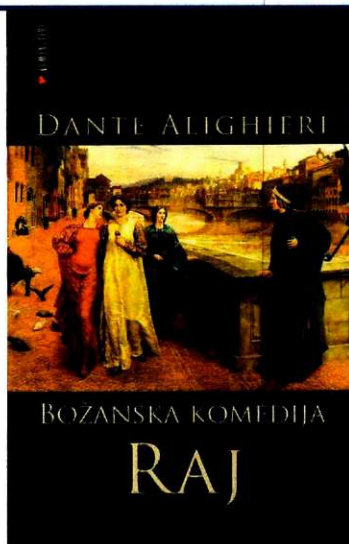
pogojev, pod katerimi bi se lahko vrnil v Firence, so ga obsodili na smrt na grmadi. Poslej je živel trpko življenje v pregnanosti (med drugim v Veroni in Raveni), ki ga domotožje po rodni deželi in želja, da bi jo osvobodil, nista nikoli zapustila. Temo izgnanstva izraža večina njegovih mojstrov: Novo življenje, Gostija,

Božanska komedija ni le živa podoba duhovnih tokov tedanjega časa, ampak tudi oris moralnega sistema, ki po Dantejevem prepričanju edini omogoča človeku, da svojo usodo dopolni v skladu z Bogom, ki je zadnja skrivnost vesolja.

O umetnosti vladanja, seveda pa tudi Božanska komedija, ki ostaja brezčasni spomenik svetovne književnosti. Dante je umrl v Raveni leta 1321, star 56 let, potem ko se je v Benetkah okužil z malarijo. Pokopali so ga v frančiškanskem samostanu v Raveni. Čez sto let so Florentinci le spoznali, kako velikega sina je mesto nekoč izgnalo. Zahtevali so njegovo truplo, da bi ga častno pokopali v baziliki Santa Croce, med velikimi možmi florentinskega mesta. Ko pa so pred uradnim florentinskim odposlancem odprli pesnikov grob, je bil ta – prazen. »Kaj hočete,« se je namuznil samostanski predstojnik, »verjetno se potika kje po onstranstvu, saj je bil tudi za življenja večidel tam.« Okostje so odkrili šele v prejšnjem stoletju v eni izmed samostanskih skritih grobnic.

Pekel, Vice, Raj Kot politik, erudit, polemik in pesnik ostaja Dante eden najcelovitejših in najuniverzalnejših mislecev v človeški zgodovini. Velja za utemeljitelja italijanskega jezika. Njegovo prvo delo, zbirka *Novo življenje*, je slogovno spodbudil prijatelj pesnik G. Cavalcanti, vsebinsko pa njegov ljubezenski ideal Beatrice Portinari. Božanska komedija (napisal jo je v letih 1307–1321) je razdeljena na tri dele: *Pekel* (*Inferno*), *Vice* (*Purgatorio*) in *Raj* (*Paradiso*). Obsega sto spevov, napisanih v 14.233 enajstercih, razvrščenih v tercine. V njih je naslikana pot Danteja (simbol duše), ki se s pomočjo Vergila (simbol razuma in znanja) iz nevednosti in greha (devet krogov pekla) prebije do vic, kjer se spokori. Tam sreča Beatrice (simbol milosti in božje ljubezni), ki ga povede v raj, kjer najde blaženost. Delo je čudovit izraz s krščanstvom prežetega srednjeveškega humanizma.

Alegorično potovanje Po vsebini je delo vizionarsko potovanje po treh onstranskih kraljestvih, tako kot si jih je tačas razlagala katoliška teologija in kot si jih je – to velja zlasti za *Pekel* – zamislila bujna domišljija srednjeveškega človeka, ki mu je bilo življenje še neločljiv splet vsakdanjega in

čudežnega. V tem Dantejevem okviru treh stopenj očiščevanja duše ali njene katarze najdemo pravi mozaik vsega tistega, kar je srednji vek vedel, čutil in občudoval. Komedija se tako kaže kot poučna pesnitev enciklopedičnih razsežnosti, ki nam razlaga kozmološko, etično in zgodovinsko-politično plat vesolja. Hkrati pa je tudi umetniško delo, ki ponazarja ali posnema stvarnost in hkrati slika najrazličnejše sfere človeškega zapopadka: preteklost in sedanjost, veličino in nizkotnost, zgodovino in bajko. Skušaj biti prispodoba odrešenja celotnega človeštva, a je hkrati – v najbolj realističnih pasusih – najbolj osebna obravnava stvarnosti. »Torej ne le Dante, sholastični metafizik, srednjeveški bard in najsijajnejša zvezda na nebu katoliške umetnosti,« kot je v spremni besedi zapisal Andrej Capuder, »pač pa tudi pesnik človekove najintimnejše usodnosti, moči in nemoči, obupa in upanja. In pa Dante, pevec ljubezni. Up, vera in ljubezen namreč niso samo teološke kategorije, pač pa tisti gredelj, balast in grezilo, brez katerega naj se nobena barka ne drzne na 'širno morje bivanja'«. Prvotni Dantejev vodnik na tej plovbi je Vergil, predstavnik in simbol antične vednosti in poezije. Raj in božanstvo, končni cilj Dantejeve človeške avanture, pa poteka pod vodstvom Beatrice.

Pod tema dvema taktirkama, Vergilom in Beatrice, se razvrsti pred Dantejem in pred njegovim bralcem ves strahovit

Prevajalec dr. Andrej Capuder

orkester Božanske komedije, v katerem najdemo najrazličnejše figure iz antične mitologije, pomešane s fantastičnimi prikaznimi, alegoričnimi osebami in živalmi, s krščanskimi svetniki, s cerkvenimi učitelji, z angeli in blaženimi (Apolon, Lucifer, Kristus, Meduza, Katon, Utičan ...), na stotine oseb in obrazov, dovolj, da so v naslednjih sedemsto letih zaposlili cele generacije eruditov in dantologov.

Capudrova mojstrovina Mojrstrski prevajalec te Dantejeve brezčasne pesnitve je dr. Andrej Capuder. Vse tri dele je prevedel že v šestdesetih letih in tako že v mladih letih splezal na vrh gore, kot ta svoj podvig imenuje sam. Leta 1972 je trilogijo izdal znameniti mariborski urednik Jože Košar. Sedanja izdaja je četrta in prevajalec je prevod še bolj izbrusil. Založba jo je izdala v razkošni obliki v kompletu treh knjig (skupno 892 strani) v zbirki *Neminljivi*. Opremljena je s podobami Gustava Doréja (1832–1883), ki je prav z ilustriranjem Božanske komedije dosegel vrhunec svoje risarske ustvarjalnosti in izrazne moči.

Poleg Capudrove spremne besede je sedanja izdaja opremljena še s kratkim Dantejevim življenjepisom, z izčrpno bibliografijo Dante pri Slovincih, ki jo je pripravil Martin Grum, in s seznamom dosedanjih prevajalcev Danteja v slovenščino (kar štirinajst se jih je doslej spopadlo s to svetovno klasiko). ■

Radio Ognjišče, Tig Bratko, T. ...

Dragi bralci Demokracije!
Naj bo vaše leto 2006 prijazno,
veselo, zdravo, uspešno in nagajivo.
Radio Ognjišče.

RADIO OGNJIŠČE

Slovenske operne zvezde

V. M., foto: Gregor Pohleven

Slovenska opera ima dolgo tradicijo. Po začetkih v 17. stoletju se je razvila v 19. stoletju, dosegla vrhunec med obema vojnama, uspešno delovala med drugo svetovno vojno, nov razvoj pa dosegla po vojni.

Zgodovina opere na Slovenskem se ne začne leta 1892, ko je bilo v Ljubljani zgrajeno novo Deželno gledališče, potem ko je leta 1887 pogorelo staro. Z opero so se Slovenci srečali verjetno že kmalu po njenem nastanku leta 1600, kot priča podatek v znamenitem Inventarju muzikalij ljubljanske stolnice iz leta 1620, ki kar dvakrat navaja Caccinijevo L'Euridice. Prvi zanesljiv podatek je iz leta 1660, ko so v Ljubljani v paviljonu baročnega vrta velikega ljubitelja glasbe, grofa Volka Engelberta Turjaškega, ob obisku tedanjega dvajsetletnega cesarja Leopolda I., prav tako ljubitelja glasbe, verjetno domači amaterji igrali »italijansko komedijo v glasbi«.

Deželno gledališče Prvi natančnejši podatek o uprizoritvi opere je iz leta 1732, ko so v vi-

cedomski palači uprizorili opero ljubljanskega domačina duhovnika Giuseppeja Clementeja de Bonomija Il Tamerlano. Naslednja opera v Ljubljani je bilo delo Johanna Adolfa Hasseja Euristeo, ki ga je izvedla neka italijanska

operna družina v času karnevala leta 1733. Sprva so bile predstave v zasebnih plemiških domovih (Auersperg in Torre-Valsassina), ko je bilo leta 1719 zgrajeno novo magistratno poslopje, pa v novem fasadnem traktu magistrata.

Deželni stanovi so leta 1765 v Ljubljani zgradili pravo gledališče, ki so ga prezidali iz stare stanovske jahalnice, kjer so bile že pred tem ob kaki priložnosti predstave; do leta 1861 ga poznamo kot Stanovsko gledališče, nato pa se je preimenovalo v Deželno gledališče. Gledališče je imelo veliko dvorano z dvema nadstropjema lož, oder in stranske prostore; prostora je bilo za okrog 800 gledalcev.

Od Belina do Slavčka Leta 1780 je skladatelj Jakob Zupan na besedilo Janeza Damascena Deva ustvaril Belina, prvo opero v slovenščini. Deset let mlajša

je glasba k Linhartovi komediji Matiček se ženi izpod peresa Janeza Krstnika Novaka z naslovom Figaro. Konec 18. stoletja so v Ljubljani prevladovale nemške operne družine. V prvi polovici 19. stoletja je vidno vlogo igrala domačinka Amalija Mašek. Nasploh je bilo 19. stoletje v Ljubljani operno dokaj bogato. V sezoni 1881/82 je tu dirigiral Gustav Mahler in v Deželnem gledališču pripravil vrsto opernih predstav.

Poleg tujejezičnih oper za slovensko kulturo pomeni prelom leto 1848, ko je Slovensko društvo uprizorilo nekaj iger s petjem. Še več so prinesle čitalnice po letu 1860. Leta 1867 ustanovljeno Dramatično društvo je imelo šolo za vzgojo igralcev in pevcov. Ob skromnih začetkih je bil prvi vrh uprizoritev Foersterjeve opere Gorenjski slavček leta 1872, že leta 1866 pa je Slovensko

društvo uprizorilo spevoigro Tičnik Benjamina Ipavca.

Fran Gerbič Nov zagon je pomenila vrnitev slavnega tenorista in poklicnega glasbenika Frana Gerbiča v Ljubljano leta 1886. Skupaj z ženo Milko Daneševo je leta 1889 pripravil prvo slovensko operno predstavo, enodejanko V vodnjaku. Po postavitvi novega Deželnega gledališča je napočil čas za profesionalizacijo slovenske opere, ki ji je pri prvih korakih pomagal Fran Gerbič; do leta 1894 je tudi sam dirigiral predstave. Posebej sta že v prvi poklicni sezoni slovenske opere izstopali predstavi Teharski plemiči Benjamina Ipavca in Cavalleria rusticana Pietra Mascagnija. Pozneje je postal glavni dirigent Čeh Hilarij Benišek, ki je bil nekaj let tudi direktor opere.

Na začetku je bilo na voljo le malo domačih pevcev. Med njimi najdemo baritonista evropskega slovesa Josipa Nollija. Takrat so sodelovali predvsem češki in poljski pevci, sčasoma pa so se uveljavili tudi domači. Gerbičeva žena Milka je v Ljubljani prvič nastopila v naslovni vlogi Jamske Ivanke Miroslava Vilharja. Seznam imen pevkv in pevcev, ki so se zvrstili na odru ljubljanske opere v njenem prvem obdobju do prve svetovne vojne, je dolg in šteje več kot sto imen. Orkester ni bil stalen. V njem so sodelovali vojaški glasbeniki, od leta 1908 pa člani novoustanovljene Slovenske filharmonije. Leta 1903 je v Ljubljani debitiral Julij Betetto, leta 1908 pa Josip Križaj, pozneje oba imenitna basista z mednarodno kariero.

Rast slovenske opere Leta 1912 so se v Ljubljani razmere za slovensko opero zaradi političnih razprtij tako poslabšale, da je leto kasneje nehala z delom. Med prvo svetovno vojno je Fran Govekar na novo organiziral slovensko gledališče, obnovljena pa je bila tudi ljubljanska opera z baletom. Prenovljeno gledališče je začelo delovati jeseni 1918, še pred koncem vojne, z veličastno predstavo Smetanove opere Prodana nevesta. V času med obema vojnoma je slovenska opera doživljala bolj ali manj uspešne sezone. Leta 1925 je dotedanje-

ga umetniškega vodjo Hrvata Friderika Rukavino zamenjal Mirko Polič, ki je opero vodil do leta 1939. V tem času sta začela svojo sijajno kariero Zinka Kunc Milanov in Anton Dermota. Med obema vojnoma se je na odru ljubljanske opere zvrstilo mnogo domačih in tujih pevkv in pevcev.

Po prvi svetovni vojni so imeli opero tudi v Mariboru, potem ko je leta 1919 Hinko Nučič tam ustanovil Narodno gledališče. Od leta 1939 in med drugo svetovno vojno je ljubljansko opero vodil Vilko Ukmar. V tem času se je uveljavila vrsta pevkv in pevcev, čeprav je poskušala komunistična OF preprečiti delovanje slovenske kulture (pa ji to ni uspelo, a nekateri iz tega še danes delajo mit z nekakšnim »kulturnim molkom«): Valerija Heybal, Friderik Lupša, Drago Čuden, Rudolf Franci, Elza Karlovac, Ladko Korošec, France Langus, Manja Mlejnik, Anton Orel, Bogdana Stritar in Nada Vidmar.

Fran Gerbič

Mariboska opera Po vojni so poleg pevcev iz Opernega studia in absolventov ljubljanske glasbene akademije nastopili številni novi, mladi solisti. Vodenje opere je spet prevzel Mirko Polič, ki so mu sledili Samo Hubad (1948–1951), Valens Vodušek (1951–1955), Smiljan Samec (1955–1956), Danilo Švara (1956–1958), Demetrij Žebre (1958–1968), Bogo Leskovic (1968–1973), Vlado Kobler (1973–1975 in 1981–1984), Ciril Cvetko (1976–1979), France Dimec (1979–1984), Kristijan Ukmar

(1986–1991), Darko Brlek (1991–1992), Darijan Božič (1995–1997) in Borut Smrekar (1998–2005).

Mariborsko opero je po vojni prevzel dirigent Anton Neffat, po njem pa so jo vodili Demetrij Žebre, Ciril Cvetko, Jakov Cipci, Vladimir Kobler, Boris Švara, Henrik Neubauer in Stane Jurgec.

Sto slovenskih ... Prešernova družba je v zbirki Sto slovenskih izdala knjigo (neke vrste leksikon) Sto slovenskih opernih zvezd, ki jo je napisal Primož Kuret. V njej je uvodoma prikazal zgodovino slovenske opere, potem pa predstavil stotih opernih pevkv in pevcev, od Emila Scaria (1838–1886), Frana Gerbiča (1840–1917), Josipa Nollija (1841–1902), Gabrijele Mrak (1852–1928) in Franca Pogačnika-Navala (1865–1939) do sedanjih mojstrov: Marka Finka, Janeza Lotriča, Juana Vasleta, Milene Morača, Bernarde Fink, Branka Robinšaka, Irene Baar, Ivana Urbasa in Mirjam Kalin. **D**

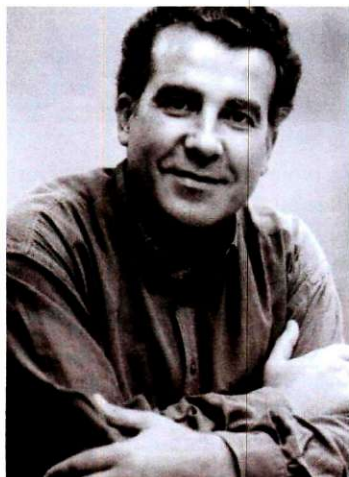
Emil Scaria

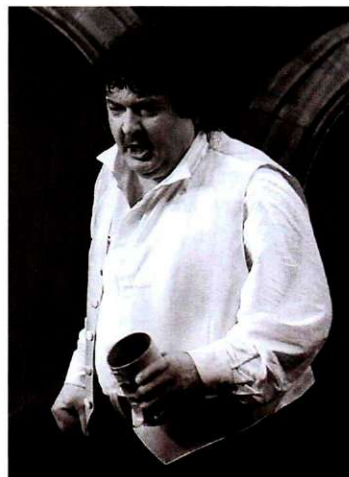
Zinka Kunc

Olga Gracelj

Marko Fink

Janez Lotrič

Branko Robinšak

Škofja Loka

Petra Janša, foto: vir STO/B. Kladnik, J. Skok

Tam, kjer se Julijske Alpe spuščajo proti Ljubljanski kotlini, je pod vznožjem Škofjeloškega hribovja pred več kot tisoč leti zrasla naselbina, danes imenovana Škofja Loka.

Zgodovina mesta Arheološke najdbe kažejo, da je bilo škofjeloško ozemlje naseljeno vsaj od eneolitika dalje. V času velikega preseljevanja ljudstev se je tu naselil slovanski živelj, saj so imena naselij še pred podelitvijo ozemlja freisinškim škofom nosila slovanska imena. Ob sotočju dveh rek se je tako začela v naravnem središču Loškega gospostva razvijati naselbina Škofja Loka, za katero v zgodovinskih listinah zasledimo več imen, kot so: Lonca, Loka, Lak in Bischoflack. Današnje ime dobi Škofja Loka v 13. stoletju, leta 1274 pa se naselbina že imenuje Škofja Loka.

Naravna terasa nad sotočjem Poljanske in Selske Sore in gričevnat svet Lubnika so omogočili graditev mogočnega srednjeveškega gradu, pod katerim je zraslo mesto, obdano z obrambnim zidom. Zaradi večje varnosti so leta 1318 mesto obdali z obzidjem, v katerem je petero mestnih vrat. Na Kranclju, tik nad gradom, je stala v 12. stoletju zgrajena stolpasta utrdba, ki jo je potres 26. marca 1511 porušil do tal. Stolp je ostal v ruševinah, iz ostankov pa so začeli graditi današnji škofjeloški grad.

S svojo tlorisno, prostorsko in vedutno podobo in z bogato stavbno dediščino se tako Škofja Loka uvršča med najbolj ohranjene, zanimive in pomembne primere zgodovinsko-urbanističnega in arhitekturnega razvoja slovenskih mest. Leta 973 je nemški cesar Oton II. z dvema daritvama podelil freisinški škofiji z Bavskega širše območje Škofje Loke, del Sorškega polja ter Selsko in Poljansko dolino. Tako je mesto Škofja Loka postalo upravno, gospodarsko in kulturno središče velikega fevdalnega gospostva. Po letu 1803 so bile pretrgane vezi s Freisingom, ozemlje pa je bilo po 830 letih priključeno avstrijskemu komornemu ozemlju.

Ravno Sorško polje, ki se razprostira vzhodno od mesta, je ponujalo dobre razmere za poljedelstvo, gričevnati svet Škofjeloškega hribovja pa za živinorejo in gospodarjenje z lesom. Mesto je s svojo naravno lego in vodno močjo omogočalo razne obrtne dejavnosti: mlinarstvo, žagarstvo, usnjarstvo, platnarstvo itd. V 15. stoletju se škofjeloški obrtniki povežejo v cehe. Njihove listine, pečatniki, izveski, bandere in cehovske skrinje so v Loškem muzeju.

Legenda škofjeloškega grba Ena od legend pripoveduje, da je zemljiški gospod Abraham, doma z Bavarskega, s svojim služabnikom zamorcem potoval po Poljanski dolini. V temnem gozdu sta naletela na velikanskega medveda. Knez Abraham je obstal, zamorec pa je nategnil lok ter medveda pokončal. Gospodar je slugo objel in dejal: »Rešil si mi življenje,

služabnik. Za tvoje junaštvo te bom nagradil, da bodo še pozni rodovi vedeli, kakšen junak si bil.« V zahvalo je dal v mestni grb naslikati glavo zamorca.

Sprehod po starem mestnem jedru Mesto bomo najbolje spoznali, če sprehod začnemo v Turističnem društvu TiC v Kašmanovi hiši sredi Mestnega trga, kjer lahko dobimo karto mesta in koristne napotke. Sprehod nadaljujemo z ogledom mestnega vodnjaka, izdelanega v obliki kvadratne prizme z dvema školjkama ob straneh in okrasnim vrčem na vrhu. Iz globokega vodnjaka so nekoč vodo črpali, danes pa priteče iz mestnega vodovoda. Odpravimo se proti župnijski cerkvi, mimo Kajbetove hiše, ki ima stara kovinska vrata z baročnim tolkačem in okovjem, za vrata pa se odpira zanimiva notranjost hiše.

Škofja Loka iz zraka

Župnijska cerkev ali cerkev Sv. Jakoba je mogočna poznogotska dvoranska stavba, zgrajena v 15. stol. na temeljih vsaj 200 let starejše cerkve. Notranji stebri jo delijo v tri ladje z zvezdastim obokom. Rebraste loke povezujejo reliefni sklepniki, na katerih so upodobljeni cehovski zavetniki ter plemenitaši, ki so prispevali sredstva za gradnjo. Zanimiv je tudi Katarinin oltar iz črnega marmorja, ki ga je dal v 17. stol. postaviti puštalski baron Oblak. Zvonik z vzdano letnico 1532 pa soustvarja značilno veduto mesta. V stavbi poleg cerkve, nad obokastim prehodom, je bila prva mestna šola, o čemer priča kamnita plošča na pročelju. S trga pred cerkvi jo se odpravimo v ozko ulico, t. i. usrano gaso, stisnjeno med visoke hiše. Na koncu ulice zavijemo desno skozi obokan prehod in že smo na Kamnitem ali Kapucinskem mostu, katerega lok spaja bregova Selške Sore. Več kot 600 let star most so leta 1888 obnovili, opremili z ograjo in nanj postavili kip Janeza Nepomuka, zavetnika mostov, z loškim grbom na podstavku. Na levem bregu Selščice so v začetku 18. stol. zgradili kapucinsko cerkev, samostan in knjižnico. Prav slednja je najbo-

Župnijska cerkev sv. Jakoba

Mestni rotovž iz 16. stoletja z gotskimi elementi

gatejša, saj hranijo poleg inkunabul in starih verskih knjig tudi najstarejše dramsko besedilo, zapisano v slovenskem jeziku, Škofjeloški pasijon, delo patra Romualda Marušiča iz leta 1721. Pasijon je bil kot veliki gledališki spektakel, v katerem je nastopalo več kot 600 igralcev, znova uprizorjen v letih 1999 in 2000. V srednjeveško mesto se vrnemo skozi obokan prehod, t. i. Selška mestna vrata, in stopimo proti nunski cerkvi, ki se dviga iznad stopnišča. Cerkev je bila skupaj s samostanom v 14. stol. zgrajena za klarise, ob jožefinskih reformah leta 1782 pa so jo prevzele uršulinke, ki so kupile tudi loški grad in oba kompleksa povezale. Danes moramo na grad po pešpoti ob grajskem obzidju in v senci kostanjevega drevoreda. Loški grad, ki se prvič omenja v listini iz leta 1202, je bil zgrajen na robu naravne terase in pod njim je začela nastajati naselbina trgovcev in obrtnikov. Grad je bil v tistem času namenjen za domovanje skrbnika ali glavarja ter freisinskega škofa, ko je ta prišel v Loko. Po potresu leta 1511 ga je škof Filip temeljito obnovil pa tudi kasneje je bil še nekajkrat prezidan. Na notranjem dvorišču je stal mogočen štirikotni stolp, katerega temelji so vidni še danes. Od leta 1959 ima v gradu svoje prostore Loški muzej, ki v svojih zbirkah hrani predvsem bogastvo nekdanjega Loškega gospostva (973-1803) pod oblastjo škofov iz bavarskega Freisinga. Proti mestu se spustimo po razgledni poti, ki vodi mimo dobro ohranjenega mestnega obzidja, ki je varovalo mesto več stoletij. Vhod na Mestni trg je bil nekoč z južne strani mogoč le skozi Poljanska vrata, ki so bila dodatno varovana z obrambnim jarkom, katerega del je še vedno mogoče videti.

Mali kruhek Mali kruhek so izdelovali v Škofji Loki, Stari Loki in v Selški dolini. S peko kruhkov, oblikovanih z modeli, so se že v začetku 18. st. ukvarjale loške klarise, po letu 1782 pa uršulinke. Ločani so te kruhke imenovali »nunski lect« in ga razlikovali od malega kruhka. Najverjetneje pa se je peka tega medenega peciva zanesla med drugo prebivalstvo prav prek redovnic, saj so se pri njih učila kuhanja mnoga

Škofjeloški grad z obzidjem

Mali kruhek

Škofjeloški grb z zamorca s krono

dekleta. Razlika med nunskim lectom in malim kruhkom je le v pripravi testa, ki so ga ljudje nekoliko poenostavili. Narejen je iz ržene ali bele moke, medu, popra, cimeta, nageljnovih žbic in pepelike. Oblikujejo ga na dva načina: odtisnejo ga v posebej za to izrezljane lesene modele ali pa ga oblikujejo in krasijo kar ročno. Modele za mali kruhek so rezljali samouki.

Mali kruhek so ljudje pekli predvsem ob cerkvenih praznikih, semanjih dneh, žegnanih in godovih. Danes po malem kruhku radi posegajo turisti, našim izseljencem pa je drag spominke na domovino. **D**

Vir: www.slovenia-tourism.si (Slovenska turistična organizacija)

Zapomni si evangelij

Mohorjeva družba Celje

Kršćanstvo ni ideja, ampak je hoja za Njim, ugotavlja ob Markovem evangeliju jezuit Silvano Fausti, ki se že skoraj štiri deset let intenzivno posveča študiju Svetega pisma, judovske in grške tradicije ter sodobne kulture. Ugotovil pa je, da ga univerzitetni pristop ne more v polnosti izpolniti. Sveto pismo lahko razume le tisti, ki ga živi. Faustijevi komentarji se odlikujejo po natančni jezikovni analizi in po kontemplativnem pristopu. Delo Zapomni si in pripoveduj evangelij je komentar nove vrste, ki se zgleduje po starodavni metodi lectio divina. Gre za pretehtano in polno branje, ki v Božji besedi išče Njega, ki govori, da bi lahko vstopili v dialog z njim in ga tako vedno bolj spoznavali, ljubili in hodili za njim.

Prešernov koledar

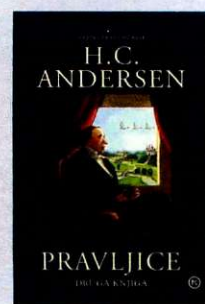
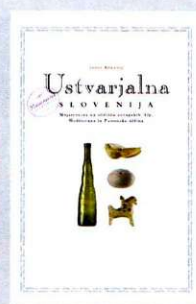
Prešernova družba

Prešernov koledar 2006 kot že vrsto let prinaša zanimive prispevke: Andrej Guštin prikaže astronomske dogodke, vidnost planetov in mrke v letu 2006, France Stele zanimiv zapis o svojih paleolitskih najdbah, o obletnicah zgodovinskih dogodkov piše Sandi Sitar, Verena Šteker-Vidic o Linhartovem letu 2006 in o 300-letnici ljubljanske baročne stolnice, Drago Kralj nas spomni na kraje ob Zilji, Roger Gogala razmišlja o slovensko-hrvaški meji, Jerca Cvetko nas popelje v Turčijo, Vlado Majnik piše o turboturizmu na Sardiniji, Jelena Sitar najmlajšim ponudi vrsto ustvarjalnih iger.

Pod rdečim svinčnikom

ZTT, Trst

Knjiga Pod rdečim svinčnikom dopolnjuje poznavanje življenja in dela tigrovca Zorka Jelinčiča predvsem iz tistega življenjskega obdobja, ki ga je kot obsojenec Posebnega sodišča za zaščito države po končanem procesu v Rimu (leta 1931) preživel v zaporih. Pisma, dopisnice in razglednice (115 enot), ki so jih napisali Jelinčič in svojci, so razvrščene kronološko. V 281 opombah in obširnem uredniškem uvodu so pojasnjena sorodstvena razmerja korespondentov, njihove življenjske poti pa tudi njihov prispevek k narodnemu odporu proti fašizmu. Uvod razjasni nekatere podrobnosti, ki so zaradi cenzure v pismih prikrite. Bralec dobi tudi vpogled v zaporniški režim, vsakdanje omejitve pravic zapornikov in se seznanj z nekaterimi osebami, ki jih korespondenti pogosteje omenjajo. Je-

liničeva žena, znana aktivistka in pesnica Fanica Obid-Mirjam, je predstavljena v daljšem uvodnem poglavju.

Kronika 3

Zveza zgodovinskih društev

Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino v 3. številki za leto 2005 prinaša osem prispevkov: Prispevek k starejši zgodovini Godešiča (Matjaž Bizjak), Prispevek k zgodovini gradu Osterberg (Viktor Grilc), Koprške soline v poročilih beneških uradnikov (Zdenka Bonin), Dušni pastirji pri ljubljanskem sv. Petru v ogledalu vizitacije leta 1631 (Lilijana Žnidaršič Golec), Jurij Vega o sebi (Matija Žargi), Oris zgodovine šolstva v Preddvoru do konca 1. svetovne vojne (Jure Volčjak), Kranjski obrambni mehanizem za zaščito pred prvo epidemijo kolere v Evropi (Katarina Keber), Spopad s trtno ušjo na Kranjskem v luči gradiva Deželnega zbora in odbora za Kranjsko (Miha Seručnik).

Ustvarjalna Slovenija

Založba Rokus

Razkošna monografija Mojstrovine Slovenije je pred šestimi leti doživela vrsto priznanj. Bila je izjemno lepa knjiga, v kateri so bili slovenski izdelki domače in umetne obrti prvič predstavljeni na tako razkošen način. V zbirki Mojstrovine Slovenije je založba Rokus zdaj izdala knjigo Ustvarjalna Slovenija, v kateri isti avtor prof. dr. Janez Bogataj predstavi posamezne pokrajine, rokodelce, gostilne, vinarje, zaščitene izdelke ter v tujini uveljavljena slovenska podjetja. V obliki vodnika po slovenskih pokrajinah spoznamo 23 okolij in njihovih prebivalcev. Predstavljenih je 162 rokodelcev ter 193 naslovov dobrih slovenskih gostiln in pridelovalcev vin, 27 zemljevidov in 464 izvrstnih fotografij. Dodani so še mnogi naslovi muzejev in drugih ustanov, kjer lahko raziskujemo okolje, v katerega se odpravimo na izlet.

Kršćanske korenine

Novi svet

Robert Schumann, Konrad Adenauer in Alcide De Gasperi so trije veliki evropski politiki 20. stoletja, očetje evropskega povezovanja, ki so bili sposobni prevesti v politiko svojo človeško in duhovno poklicanost. Bili so zelo različni ljudje, ki pa jim je bilo skupno prepričanje, da bi morale biti združevanje Evrope ne le pomemben politični projekt, ampak tudi korak človeške zgodovine vesoljnemu bratstvu naproti. V knjigi Gerlanda Lentini (r. 1930) Pri krščanskih koreninah Evropske zveze so predstavljeni tako vsi trije kot tudi njihove ideje in delo pri povezovanju Evrope. Avtor knjige je že leta dolgo intenzivno publicistično in literarno dejaven. Kot urednik revije La Via sodeluje tudi z drugimi kulturnimi revijami. Je avtor številnih publikacij, ki segajo od esejistike do del s področja svetopisemskih znanosti, od hagiografije do vzgoje. Predstavitev treh očetov EZ je hkrati kratko popotovanje "h krščanskim koreninam EZ".

Andersenove pravljice

Založba Mladinska knjiga

Hans Christian Andersen (1805–1875) je velik klasičen pisec, ki v svojih številnih zgodbah nagovarja bralce vseh generacij. Njegov pogled na človeško naravo je v marsičem tako poseben, da zdrži primerjave z največjimi svetovnimi pisatelji in filozofi. Leta 1998 je izšla prva knjiga Andersenovih pravljic, prevedenih neposredno iz danskega izvirnika. Tej se zdaj pridružuje druga z novimi 24 zgodbami, ki so prav tako prvič prevedene iz izvirnika. Med njimi je veliko znanih in priljubljenih, kot so Kakor naredi stari, je vselej prav, Bedaček Jurček, Jelka, Sneženi mož, Juha s špilo, Ole Lahkonoček in Hranilnik. Knjiga prinaša tudi kompleksnejše pripovedi, ki pričajo o globini Andersenove umetnosti.

Patras, kulturna prestolnica 2006

Patras, gostitelj kulture

Barbara Kavtičnik; foto: Reuters

Grškemu Patrasu v letu 2006 pripada ugleden naziv Evropska kulturna prestolnica. Kulturnih dogodkov in tovrstnega udejstvovanja v pristaniškem mestu ne bo manjkalo.

Kakor je napovedal umetniški direktor nove kulturne prestolnice Tanos Mikroutsikos, bodo celoletno dogajanje odprli 10. januarja. Med dogodki, ki bodo zaznamovali enotedenski festival ob odprtju, bodo filmski festival, koncert simfoničnega orkestra iz

Patrasa in odprte razstave o da Vinciju kot umetniku, znanstveniku in izumitelju. Tudi nadaljevanje bo pisano: od konca januarja do začetka marca bodo potekali karnevalski dnevi, od konca februarja do začetka aprila bo Patras v znamenju poezije, konec pomladi bo v znane-

nju sodobnih pristopov k antični drami, poleti bodo potovali z glasbo, gledališčem, plesom in filmi. Jesen je namenjena umetnosti in veri, malo pred koncem festivala pa bodo na svoj račun prišli tudi otroci.

Prek programa Patras 2006 bodo organizatorji Evropejce nav-

Mesto Patras leži na zahodu polotoka Peloponez, zgodovinarji pa domnevajo, da je obstajalo že pred peloponeškimi vojnami, ki so se bile leta 431 pred Kristusom. V bogato mesto so ga pomagali spremeniti rimski cesarji, med drugim Tiberij in Nero, ki so mu podelili številne privilegije. Eno temnejših obdobij Patrasa je zakrivila turška okupacija, proti kateri se je mesto uprlo in bilo zato skoraj popolnoma porušeno. K njegovemu vnovičnemu razcvetu je pripomogla bogata pristaniška dejavnost.

duševali za kulturo drugih narodov. S tem nameravajo okrepiti, kot smo že omenili, kulturno, gospodarsko in socialno področje. Ljubitelje kulture čaka torej bogat program. V pristaniškem mestu, v katerem pristane večina ladij z Jadrana, bodo še posebno pozornost namenili razvijanju povezav z drugimi evropskimi mesti in dolgotrajnemu razvoju kulture ter spodbujanju domišljije, ustvarjalnosti in inovativnosti. Namen prirediteljev je v projekt privabiti čim več prebivalcev Peloponeza in Grčije, v mesto pa bi radi pripeljali tudi čim več tujih obiskovalcev. Ti so leta 2005 v iskanju čim bogatejše kulturne ponudbe romali v Cork na Irsko. Kot obljublajo organizatorji, se bodo v Patrasu eno leto srečevali talent, umetnost in kulturna raznolikost. Za mesto, kakršno je Patras, bo to pomenilo lepo priložnost za predstavitev njegove bogate vsebine.

Jezik kulture Projekt se je začel izvajati že leta 1985, ko je kulturnike stare celine in druge ljubitelje umetnosti gostila grška prestolnica. Evropska kulturna prestolnica pomaga spodbujati raznolikost evropske kulturne dediščine. Poleg tega omogoča boljše vzajemno poznavanje med državljani Evropske unije. Potrditev kulturne raznovrstnosti obljublajo tudi v Patrasu in dodajajo: "Z vsemi svojimi močmi si bomo prizadevali, da ustvarimo skupni jezik, jezik kulture." ■

Pristaniška dejavnost ustvarja podobo grškega mesta.

Vaški tipi: potovke in preužitkarji

Kaplje minevanja Poldeta Miheliča

Lucija Horvat; foto: Gregor Pohleven

Življenje mineva, včasih hitro, drugič neopazno in po kapljicah. Zato je vsak ujet trenutek dragocen, še zlasti pa tisti, ki je ujet v sliki ali besedi. Takšne trenutke je ujel slikar Polde Mihelič, ki razstavlja v razstavišču Veronika v Kamniku.

Polde Mihelič je slikar naivec, ki piše tudi pesmi in črtice. Na njegovih slikah prevladujejo kmečke hiše, zelo pogosto pokrite z debelo snežno odejo. Na slikah Poldeta Miheliča se je čas ustavil, ljudje na njih so karikirani, s poudarjenimi značilnostmi, ujeti sredi življenja in po večini počasnega, privajenega gibanja. Vse je pravzaprav tako, kot mora biti vsak dan v nekem oddaljenem kmečkem času. S slik seva umirjena sprjaznjenost z življenjem. Vse figure

na slikah so ujete v svojem vsakdanjiku; so ljudje v letih, ko jih je življenje že oblikovalo, jih postavilo na določeno pot in jih zaznamovalo, nekatere pa celo že odrinilo na stranski tir. Večinoma so to vaški tipi: potovke, preužitkarji, sejmarji, drvarji in župniki. Na razstavi je tudi slikarjev avtoportret.

Zima in ciklame Na zgodnejših slikah, ki so predvsem akvareli in jih je na razstavi samo nekaj, prevladujejo motivi narave, po-

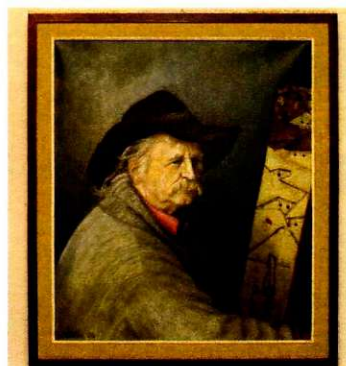
gosto nekoliko mračni, kar je popolno nasprotje kasnejših oljnih slik, ki odsevajo nevtralnoumirjenost in dozorelost. »Figure sem začel vključevati kasneje, od začetka pa sem v glavnem slikal naravo. To se je verjetno spremenilo takrat, ko sem hodil v Trebnje na kolonijo, kjer je bilo veliko hrvaških slikarjev – figuralkov,« je dejal slikar Polde Mihelič. Zelo rad ima zeleno, vijoličasto in oranžno barvo, poleg tega so na mnogih slikah ciklamni listi, ki so povsem veliki kot v naravi. Slike zapolnjujejo, zato iz njih izžareva posebna patina. Slike Poldeta Miheliča so torej razpoznavne po zimi, ciklamnih listih in svoji obliki, saj je med njimi veliko pokončnih, ozkih platen. Na slednjih so najpogosteje romarji, ki se vzpenjajo v hrib, na božjo pot. Najraje torej slika zimo in morda ni naključje, da ima največ ustvarjalnega

elana prav februarja in marca. Navdih za izključno kmečke motive je slikar našel v vaseh v okolici Kamnika, vendar jim je pri ustvarjanju dodal obilo svojega občutenja, tako da so postali tipski, hkrati pa krajevno neprepoznavni.

Iz notranje nuje Polde Mihelič je začel slikati iz čiste ljubezni do slikanja. Njegovi najstarejši akvareli nosijo letnico 1938. Največja spodbuda zanj in njegova vzornika sta bila slikarja Gaspari in Grohar. Prvič je bil kot slikar omenjen v Mladini skupaj s slikarjem Tisnikarjem in kiparjem Petrom Jovanovičem. Od leta 1973 je Polde Mihelič naslikal okoli 1000 oljnatih slik. Od teh jih je nekaj prodal tudi v Ameriko. Sicer pa se je s slikarstvom vedno ukvarjal iz notranje nuje in nikoli poklicno, saj ne mara slikati po naročilu. Ker je v slike vložil velik del sebe, se od njih težko loči in jih nerad prodaja. »Veste, ljudje imajo zelo dober okus, natančno vedo, ne glede na to, ali so intelektualci ali preprosti ljudje, katere slike so najboljše. To vidim po svojih slikah, saj segajo po tistih, ki jih jaz ne prodam,« je dejal Mihelič in dodal: »Saj je logično, da vseh slik ne morem imeti doma, pa vendarle bi bilo zanimivo, da bi spet videl vse skupaj. Veste, koliko ur je bilo zanje presedenih in koliko čopičev sem porabil ...« **D**

Kmečke hiše

Polde Mihelič, avtoportret

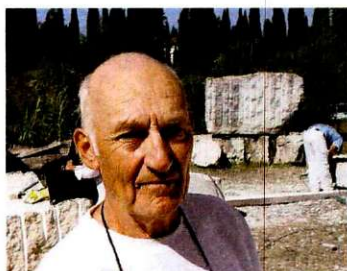
Arheološka razstava

Konec decembra so v Vipavi odprli začasno informativno arheološko razstavo fotografij izkopanin rimskodobnih grobov. Odkrili so jih avgusta med zaščitnimi izkopavanji ob vipavski cerkvi sv. Štefana, najdeni predmeti pa dokazujejo, da je bila Vipava že v prvem stoletju našega štetja večje urbano naselje. Odkrili so sredino grobišča oziroma devet grobov, v katerih je bilo pokopanih 21 ljudi. Že prej so našli pet grobov, tako da jih je do sedaj odkritih že 21. Razstavo je

pripravila enota Zavoda za varstvo kulturne dediščine iz Nove Gorice, ki je izkopavanja vodila. Večina najdenega materiala še ni konservirana, zato so na razstavi predstavljene tri grobne enote in serija fotografij, ki so nastale med izkopavanji. Zanimivo je, da so v grobovih odkrili opečnate in kamnite skrinje, česar arheologi doslej v Vipavski dolini še niso našli. Razstavo si bo v prostorih nekdanje pošte na Glavnem trgu v Vipavi mogoče ogledati do konca marca letos. L. H.

Razstava Vladimirja Makuca

Razstavni prostori Banke Koper gostijo razstavo Vladimirja Makuca, ki je za svoje delo prejel najpomembnejše državne in stanovske nagrade – Prešernovo (1979), Jakopičevo (1987), pa številne nagrade na mednarodnih razstavah grafike. Zadnje večje priznanje je prišlo leta 2001 – velika nagrada Majskega salona v Ljubljani. Doslej je imel že več kot 70 samostojnih razstav po Sloveniji, v Italiji, Avstriji, Makedoniji, Hrvaški in na Japonskem. Umetnik se predstavlja z deli, ki so nastala v zadnjem desetletju; z izborom slik v tehniki disperzijske tempere, peska in črepij na platnu ter grafičnih listov iz dveh grafičnih map, ki sta bili izdani v ljubljanskem Mednarodnem grafičnem likovnem centru v letih 1996 in 2005. Dela odlikujejo do potankosti preštudirane ploskovne razporeditve, avtorsko določljiv simbolni in pomenski črtni znakovni obrazec, umeščen v mir in tišino primorske pokrajine, ter svojski, na videz asketski in neverjetno prefinjeno bogat kolorit. Izrazita je tudi umetnikova preokupacija z ži-

Vladimir Makuc

valskim svetom, ki je prepoznavna stalnica v celotnem opusu, je zapisano v katalogu. Krajina na nekaterih delih v segmentih spominja na mikroambient Sečoveljskih solin, ki Makuca, kot sam pravi, ustvarjalno izzivajo zlasti od leta 2003, ko jih je raziskoval v času kiparskega simpozija Forma viva Portorož. Letos septembra se je udeležil likovne delavnice Genius loci Lera, pojavlja pa se tudi umetniku od nekdaj ljubi motiv ptice, ki prevzema vlogo skrivnostno-dražestnega ikonografskega simbola, hkrati pa mu na nekaterih podobah konkretno opredeli identiteto še z inovativno zrcalno izpisanim imenom. Razstava bo na ogled do marca 2006. L. H.

Napovednik dogodkov

ČETRTEK, 5. 1.

19.30 MGL: Ira Ratej: Je to človek? Drama po motivih romana Prima Levija Ali je to človek. Eden najstrašnejših izumov 20. stoletja je zagotovo koncentracijsko taborišče, zapletena institucija, ki temelji na prepletu ponižanj, suženjskega dela, razčlovečenja in pobijanja, s katerim je nacistom in fašistom v bore nekaj letih skoraj uspelo iztrebiti neki narod. Med redkimi, ki so preživeli, je tudi Primo Levi, italijanski Jud, ki je po čudežnem naključju dočkal osvoboditev Auschwitza leta 1945. Po vrnitvi je popisal grozote, ki jih je doživel.

18.00 Narodna galerija Slovenije: Razstava. Zadnji dan. Novoletne voščilnice iz donacije Marijana in Bogomile Pogačnik. Med darovanim gradivom, ki sta ga Bogomila in grafik Marjan Pogačnik zapustila Narodni galeriji, je tudi zbirka avtorskih novoletnih voščilnic. V njej je 300 izvirnih umetniških voščilnic, ki sta jih zakonca Pogačnik hranila dobrih 50 let.

PETEK, 6. 1.

20.00 SNG Drama: A. Lasić: Za zdaj nikjer

20.00 Mestno gledališče ljubljansko: H. Muller: Kvartet

19.30 Mestno gledališče ljubljansko: I. Ratej: Je to človek?

18.00 SNG Drama: D. Jančar: Katarina, pav in jezuit

SOBOTA, 7. 1.

17.00 Gledališče za otroke in mlade: Barbo Lindgren: Gospod Pepi in črvček Artur

18.00 in 21.30 Cankarjev dom: Rok'n' Band z gosti: Naslednja postaja: 50's – pop, rockabilly

19.30 Mestno gledališče ljubljansko: I. Ratej: Je to človek?

20.00 Mestno gledališče ljubljansko: H. Muller: Kvartet

NEDELJA, 8. 1.

14.00 in 15.00 Živalski vrt Ljubljana: Medved, volk, ris in kozorog – vodeni ogled živali

17.00 Mini teater Ljubljana: J. in W. Grimm, Pavel Polak: Palček – lutkovna predstava

17.00 Hiša otrok in umetnosti: Malovelikologija – znanstvena dogodivščina

PONEDELJEK, 9. 1.

20.00 Gledališče za otroke in mlade Ljubljana: Fadil Hadžić: Državni lopov. Gostovanje Gledališča za otroke in mlade GOML v Žalcu.

20.00 SNG Drama: Ana Lasić: Za zdaj nikjer

TOREK, 10. 1.

20.00 Gledališče za otroke in mlade Ljubljana: Fadil Hadžić: Državni lopov. Gostovanje Gledališča za otroke in mlade GOML v Žalcu.

20.00 Gledališče za otroke in mlade Ljubljana: Tone Partljič: Moj ata, socialistični kulak; za abonma terek in izven

20.00 SNG Drama: Ana Lasić: Za zdaj nikjer

SREDA, 11. 1.

20.00 SNG Drama: Werner Schwab: Predsednice

20.00 Gledališče za otroke in mlade Ljubljana: Tone Partljič: Moj ata, socialistični kulak; za abonma terek in izven

 RADIO ZELENI VAL
93.1 & 97.0 Mhz

ALPE ADRIA "ZELENI VAL" d.o.o., Spodnja Slivnica 16, 1290 Grosuplje

Lov na zajce

Monika Maljevič

Malce čudaški izumitelj Wallace, ki brez sira preprosto ne bi mogel živeti, in njegov zvesti pasji prijatelj Gromit sta končno našla pravo tržno nišo za svoje nenavadne iznajdbe.

Zaradi bližajočega se praznika zelenjave meščani divje kupujejo njune strojčke, ki odganjajo zajce, toda od nekod se pojavi skrivnostni velikanski požiralec vrtnin, ki se zna izogniti vsem pastem. Wallace in Gromit se odločita raziskati, kdo ali kaj stoji za vsem tem, seveda na svoj zelo nevsakdanji in komični način.

Ljubitelj sira Wallace, igra ga Peter Sallis, in njegov zvesti pes Gromit, priljubljeni par iz z oskarjem nagrajenih kratkih filmov Studia Aardman, sta zvezdnika nove komične pustolovščine, v kateri se prvič pojavljata v celovečernem filmu.

Bliža se tekmovanje velikanske zelenjave, naša podjetna prijatelja pa humano odstranjujeta največje škodljivce, zajce. Nenadoma pa se pojavi velikanska, skrivnostna zverina, ki napada mestne vrtičke in uničuje vse, kar ji pride na pot. Helena Bonham Carter kot lady Tottington najame Wallaca in Gromita, da se je znebita na human način. V zasedi pa čaka tečni snubec lady Tottington Victor Quatermai-

Wallace & Gromit in The Curse of the Were-Rabbit

Režija: Steve Box in Nick Park
Scenarij: Nick Park, Bob Baker, Steve Box in Mark Burton
Produkcija: Claire Jennings, Peter Lord, Nick Park, Carla Shelley, David Sproxton
Igrajo: Peter Sallis, Ralph Fiennes, Helena Bonham Carter, Peter Kay, Nicholas Smith
Premiera: 5. 1. 2006
Distribucija: Karantanija Cinemas

ne (Ralph Fiennes), ki bi zverino raje ustrelil in si tako zagotovil položaj mestnega junaka in seveda roko lady Tottington. Usoda tekmovanja visi na nitki in lady Tottington je prisiljena dovoliti Victorju, da se poda na lov za uničevalcem zelenjave. Ne ve pa, da imajo lahko Victorjevi pravi nameni hude posledice zanj in za naša junaka.

Vegetarijanska grozljivka

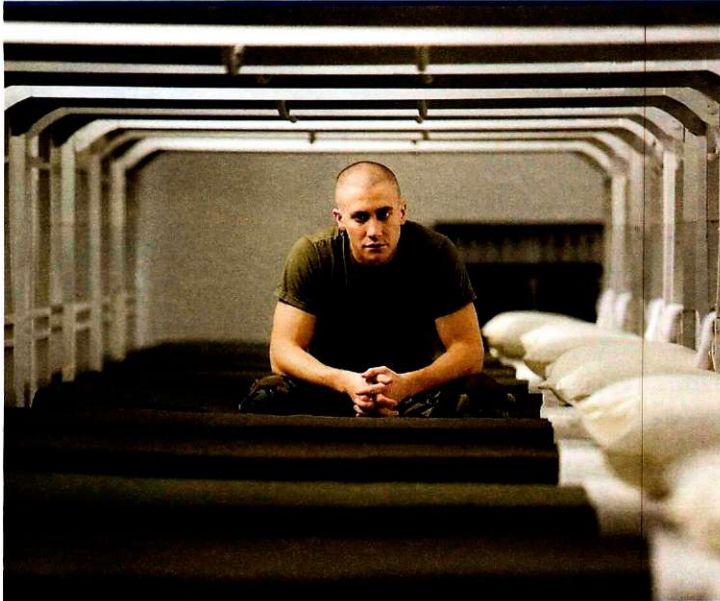
Največji izziv za celovečerni film je bil najti zgodbo, ki bo dovolj globoka in obsežna, da si zasluži tako obdelavo. Po besedah režiserja Parka so idejo iskali kar nekaj časa. Potem so se domisli-

li strahouhca. Ker so v kratkih filmih o Wallacu in Gromitu vedno reference na druge filmske žanre, smo menili, da si tokrat lahko kaj sposodimo iz klasičnih Universalovih grozljivk. A v našem filmu imamo namesto volkodlaka strahouhca, namesto trganja mesa in veder krvi pa smo potrebovali nekaj bolj absurdnega, zato je žrtev zelenjava. Imamo torej pošast, ki žre zelenjavo. Lahko bi rekli, da je naš film prva vegetarijanska grozljivka.

Se najmanj dela so imeli z izbiro igralcev glavnih vlog. Pri Gromitu seveda zato, ker nikoli ne govori, pri Wallacu pa zato, ker so igralca izbrali že pred 20 leti. Peter Sallis je bil Wallacov glas že od vsega začetka, zato za celovečerni film to sploh ni bilo vprašanje. Za lady Tottington in Victorja Quatermaina pa so imeli srečo, da so dobili Heleno Bonham Carter in Ralpa Fiennesa.

Najzahtevnejše je bilo seveda delo z lutkami iz plastelina in ozadji. Skoraj nemogoče si je predstavljati neštete ure natančnega dela, ki so potrebne za tak film. Zelo počasi gre, pravijo sodelavci. Skoraj vse je izdelano iz plastelina, za nekatere vizualne učinke, kot so megla, dim ali voda, pa so uporabili računalniško grafiko, ker bi izdelava iz plastelina trajala celo večnost.

Marinec

Skozi oči ostrostrelca in njegove spomine na vojno v Savdski Arabiji nam režiser Sam Mendes tokrat predstavlja film Marinec.

20-letni Swoff, igra ga Jake Gyllenhaal, v življenju nima prave perspektive, zato se pridruži marincem. Po intenzivnem pranju možganov ga pod poveljstvom predanega oficirja Sykesa (Jamie Foxx) pošljejo v vojno za osvoboditev Kuvajta. Toda med čakanjem na napad napetost med vojaki narašča, njihov glavni cilj pa je, da bi končno ustrelili kakšnega sovražnika. A ne glede na njihova dejanja je vojska že vplivala na njihovo življenje, in to bolj, kot bi si predstavljali ali želeli.

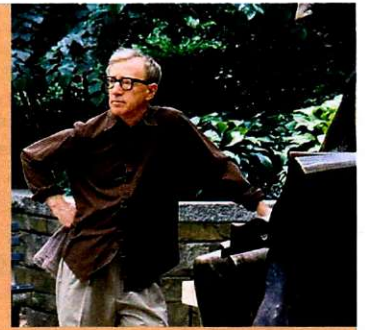
Zgodba o življenju enote marincev v času operacij Puščavski ščit in Puščavski vihar je posneta po knjigi spominov Anthonyja Swofforda, ki je bil kot izvidnik ostrostrelec poslan v Savdsko Arabijo. Swofford opisuje drugačno vojno, kot smo jo poznali s TV-zaslonov, ritem dolgočasje in strahu

ob pripravah na sovražni napad ter strahotne fizične in psihične pritiske boja ter čustvene vezi, ki so se stcale med vojaki.

Režiserja Sama Mendesa je pritegnil drugačen pogled na vojno, ki je ironično povezan s sedanostjo. Scenarist William Broyles je bil tudi sam marinec v Vietnamu in se je zlahka identificiral s Swoffordom. Jake Gyllenhaal je najprej mislil, da vloge sploh ne bo dobil, podcenjeval pa je tudi fizične in psihične napore, ki jih bo vloga zahtevala od njega. Da bi bilo vse čim bolj realistično, je 13 igralcev/vojakov v vodu preživelo štiri dni v trenažnem taboru. Spali so v šotorih na vojaških pogradih in bili deležni osnovnega urjenja, tudi spolno opremo. Petmesečno snemanje je potekalo v Universalovih studiih, v puščavi Glamis v Kaliforniji in v slani puščavi v Baji v Mehiki. M. M.

Na kratko

V skladu s slovesom nepopravljivega pesimista je WOODY ALLEN na britanski premieri najnovejšega filma *Match Point* izjavil, da je povprečen režiser s "skromnim opusom". "Večino časa sem razočaran nad svojimi filmi," je dejal newyorški režiser in zavrnil etiketo nerazumljenega umetnika, kakršno mu pogosto nadevajo. "Ljudje mislijo, da sem intelektualca, ker nosim očala, in da sem umetnik, ker moji filmi izgubljajo denar, vendar sem pravzaprav vedno živel po malomeščanskih pravilih. Nekajkrat sem se poročil, ne pijem, nisem zasvojen z mamili in v bistvu nisem 'tečen'," je poudaril ameriški režiser in pojasnil, da se njegov status v Združenih državah ne menja: "Moj odnos do ameriške publike je tak kot vedno, ljudje niso hodili gledat mojih filmov prej in jih tudi zdaj ne ..." Na vprašanje o obsežni filmografiji je režiser priznal, da pa je na nekaj vendarle ponosen: "Sodim med režiserje, ki so dobili oskarja, hkrati pa najmanj zaslužili s filmi," je dejal, v mislih pa je imel filma *Hana* in njene sestre iz leta 1986 in *Annie Hall* iz leta 1977.

Za NOMINACIJE ZA OSKARJA za najboljši film se letos poteguje kar 311 filmov, nominiranih pa jih bo pet. Že v letu 2004 se je število prijav za to kategorijo povečalo za 16 odstotkov, vendar toliko nominacij kot v letu 2005 v zadnjih 32 letih še ni bilo. Vzrok je tudi v tem, da se zadnja leta v kinodvoranah pojavlja čedalje več dokumentarnih filmov. Letos se je na razpis za najboljši film prijavilo 35 dokumentarnih filmov, kar je 20 več kot v letu 2004. Nominirance za oskarje bodo razglasili konec januarja 2006, podelitev nagrad pa bo 5. marca v Los Angelesu.

Francoski predsednik JACQUES CHIRAC je pred začetkom snemanja filmske različice *Da Vincijeve šifre* ponudil, da bo poskrbel za to, da bo ekipa filma brez zapletov posnela nekatere prizore v prostorih znamenitega pariškega muzeja Louvre, v katerem se začne in konča skrivnostna zgodba o umoru in razkrivanju prevar krščanskega sveta. Chirac naj bi bil sogovornike na pol v šali vprašal, ali bi igralcu Jeanu Renoju, ki ima v filmu vlogo detektiva, povišali honorar. Ker je bila pogodba sklenjena vnaprej, pri nastajanju filma ni prišlo do nobenih sprememb. Glavno žensko vlogo je dobila francoska igralka Audrey Tautou.

Jarhead

Režija: Sam Mendes

Scenarij: William Broyles Jr. po romanu Anthonyja Swofforda

Igrajo: Jake Gyllenhaal, Chris Cooper, Peter Sarsgaard, Jamie Foxx, Lo Ming, Riad Galayini, Rini Bell, Brianne Davis

Premiera: 12. 1. 2005

Distribucija: Karantanija Cinemas

www.rumenestrani.com

Važno je zmagovati

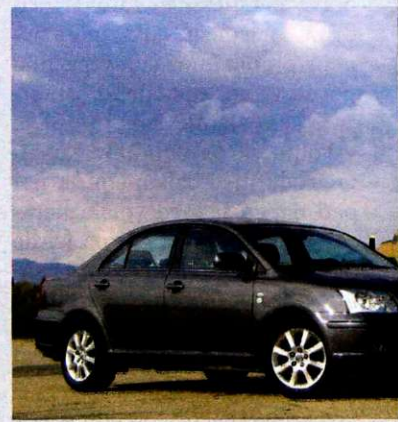
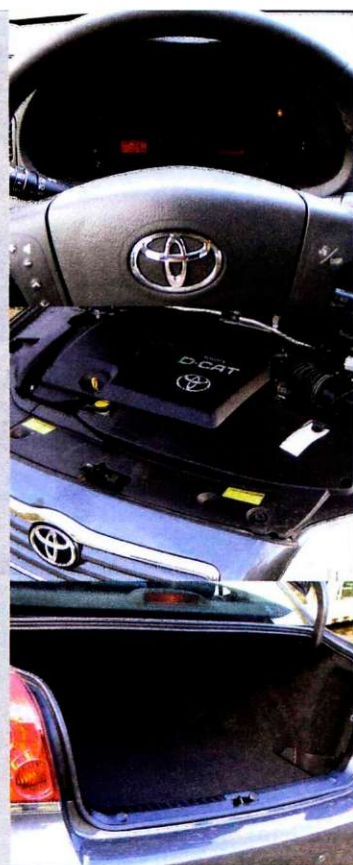
Tekst in foto: Gašper Stamač

Toyota avensis 2,2 D-4D executive

Naj vse tiste, ki se z naslovno izjavo ne strinjate, spomnim, da razen najbližjih družinskih članov ne pride na Brnik nihče čakati tekmovalcev, ki se vračajo brez olimpijskega odličja. Tega se več

kovega oksida je s 161 g/km 50 odstotkov pod dovoljeno mejo, medtem ko je izpust saj kar 90 odstotkov pod normativom Euro 4. Seveda pa se zdi končnemu uporabniku veliko bolj od čistega izpuha pomembno, kaj avtomobil

zmore. V vožnji najmočnejši agregat v ponudbi s pomočjo piezoelektričnih vbrizgalnih šob navdušuje z izjemno zveznim delovanjem. Obnaša se 'bencinarsko', z nepogrešljivim sunkom moči, ko se igla na števcu

kot dobro zaveda tudi Toyota in njen brezmadežni ugled najzanesljivejšega avtomobila odlično opravlja svoje delo pri prodajnih številkah. Drugi adut je tehnološka naprednost in tu se prav tako kosa z najboljšimi. Poleg hibridnega pogona so se lotili tudi izboljšave dizelskega motorja in naredili enega najmočnejših ter najčistejših na trgu.

Čist in močan D-4D D-CAT na modelu avensis pomenijo, da gre za 2,2-litrski turbodizel s 130 kilovati in da je njegov izpuh čistejši kot dojenčkova sapa. Vrednost izpusta duši-

TEHNIČNE KARAKTERISTIKE

TEHNIČNI PODATKI	TOYOTA AVENSIS 2,2 D-4D
vrsta motorja	štirivaljni, turbodizelski, 4 ventili na valj
prostornina v ccm	2231
moč v kW (KM) pri vrt./min	130 (177) pri 3600
največji navor v Nm pri vrt./min	400 pri 2000-2600
menjalnik	ročni, šeststopenjski
pogon	na sprednji kolesi
mere (dolžina x širina x višina) v mm	4630 x 1760 x 1480
medosna razdalja v mm	2700
prtljažnik v litrih	520
masa praznega vozila (nosilnost) v kg	1435 (535)
največja hitrost v km/h	220
pospešek 0-100 km/h v s	8,6
poraba (po normah EU) v l/100 km	7,6/5,2/6,1
poraba na testu v l/100 km	9,1
cena vozila v SIT	7.841.000

vrtljajev prekrije s številko 2000. Takrat je na voljo vseh 400 Nm navora. Motor v kombinaciji s šeststopenjskim ročnim menjalnikom bolj kot bliskovite pospeške ponuja zadostno zalogo moči v vseh območjih delovanja. Kljub temu do 100 kilometrov na uro potrebuje le 8,6 sekunde. In ob priganjanju se sedem litrov goriva na sto kilometrov hitro spremeni v okroglo desetko. Najbolje pa se testni avensis znajde na daljših poteh. Avtocestne kilometre požira kot za stavo, kjer je to mogoče, tudi z 220 kilometri na uro. V prvi vrsti pa gre za udobno potovanje, brez glasnega

tuljenja motorja in prehitevanja z minimalnim naprežanjem.

Za drugo poskrbi uglaseno podvozje in dodelan potniški prostor. Ta sicer ne more skriti pripadnosti svoji znamki, saj so uporabljeni materiali kljub kakovosti manj prijetni na otip kot pri tekmečih. Kovinsko obarvan sredinski del armature in karbonski vložki, ki so del najbolj luksuzne

vozila pa skrbita sistema TRC ter VSC. Da je Toyoti mar za varnost, priča tudi dosežena ocena petih zvezdic na preizkusnem trčenju EuroNCAP.

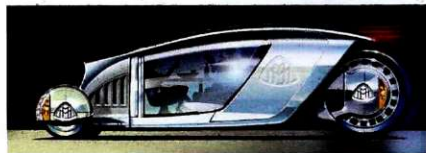
V boju za vrh Dve leti na trgu sicer še ne pomenita, da je avtomobil star, a avensis kljub samosvoji in prepoznavni obliki že kaže znake utrujenosti. Če pa pogledamo predhodnike, je jasno, da je ta avtomobil naredil velik korak naprej. Njegov nakup namreč ne upravičuje več le zanesljivosti in neuničljivosti. Ta prilastka sta znakom pripeljala do boja za najvišje stopničke pri skupni letni količini izdelanih vozil. Ta čas drugo mesto dosega tudi zaradi vlaganja v razvoj in inovacije. Z avtomobilom, ki kupca po žepu udari za skoraj osem milijonov, sicer ne bodo delali velikih razlik v skupnih številkah, a v igri za najvišjo stopničko šteje vsaka malenkost. In avensis D-4D D-CAT je ogromna malenkost. **D**

opreme executive, lepo poživijo temno notranost. Poleg sodijo tudi v črno usnje odeti sedeži z električnim pomikom in navigacija. Zaslon za njeno uporabo je nad radijskim sprejemnikom in se pospravi v armaturo, ko ni v uporabi. Elektronika ima pri testnem avensisu veliko vlogo tudi pri varnosti. Poleg nepogrešljivega protiblokirnega zavornega sistema ABS in elektronske porazdelitve zavorne sile EBD je tu še kup drugih pripomočkov. Pri hitrem zaviranju se vklopi elektronska ojačitev zavorne sile in varnostne utripalke (BA), proti zdrsanju pogonskih koles in za stabilnost

Novice

MAYBACH CALIFORNIA GOURMET TOURER Maybachov prispevek na oblikovnem natečaju 'La Adventure' predstavlja konceptni california gourmet tourer, ultimativni izdelek za udeležbo na kulinarčni pustolovščini, ki bi potnike popeljala skozi najlepše pokrajine v južni Kaliforniji in jih pri tem seznanila s specifičnimi kulinaricnimi dobrotami. Trikolesnik ne ponuja prostora za voznika, ker ni potreben. Za nadzor vozila je odgovoren računalniški sistem v povezavi s sistemom GPS. Potniki tako lahko med vožnjo uživajo v čudovitem razgledu, ki ga ponujajo panoramska stekla.

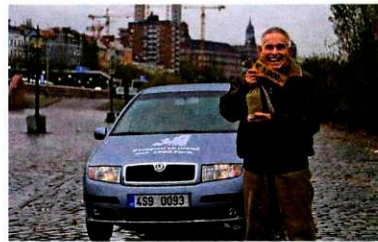

VOLVO C30 CENCEPT Pri Volvu so na letošnjem avtomobilskem salonu v Detroitu obljubili novinarjem, da bodo v začetku prihodnjega leta ob svoji vrnitvi na detroitsko prizorišče s seboj

pripeljali konceptni volvo z oznako C30, ki naj bi v serijski izvedbi prišel do kupcev konec leta 2006. Do izpolnitve obljube jih loči še nekaj tednov, zato so na svoji spletni strani pripravili retuširane fotografije, ki delno nakazujejo mogočo obliko njihovega najmanjšega modela.

ŠKODA FABIA TDI PO EVROPI Po 18.051 prevoženih kilometrih in 30 obiskanih evropskih državah se je svetovni prvak v varčni vožnji Gerhard Plattner s škodo fabio 1.4 TDI vrnil v Hamburg in dosegel zastavljeni cilj. V štirih tednih je nameraval za »varčno potovanje« porabiti manj kot 1.000 evrov za gorivo. Na koncu je strokovnjak za dolge vožnje za gorivo odštel le 745,77 evra.

LOTUS EUROPA S Prihodnjo pomlad bo v Ženevi predstavljena reinkarnacija klasičnega lotusa. Novi lotus europa ne želi predstavljati le špartansko opremljenega dvosedežnega športnika z odličnimi zmogljivostmi in voznimi lastnostmi, kot modela elise in exige, temveč želi lastniku omogočiti tudi udobno in sproščeno premagovanje večjih razdalj in tako postati pravi 'Grand Tourer', ki pa mora ponuditi tudi nekaj več prostora.

Radio Krka
106.6 MHz

Zaželeni in ljubljani

Magično spočetje otroka

Lucija Horvat, foto: arhiv Demokracija

Podatkov o tem, koliko je v Sloveniji neplodnih parov, na žalost ni, ocenjujejo pa, da ima v razvitejšem delu Evrope kar deset odstotkov parov težave z načrtovanjem potomstva.

Če bi ta odstotek prenesli v Slovenijo, bi to pomenilo 70. 000 neplodnih parov. Te številke je težko preveriti, saj je med njimi veliko takšnih, ki ne želijo javno povedati, da po rojstvu prvega otroka ne morejo spočeti drugega, kar je prav tako neplodnost. "Edini smo si, da okoli 4 odstotke parov, ki si želijo otroka, ne more nikoli uresničiti svoje želje, 6 odstotkov parov pa tudi rojstva drugega otroka ne dočaka. Splošno velja, da okoli 15 odstotkov vseh parov poišče nasvet zaradi neplodnosti," pravi prof. dr. Veljko Vlajsavljevič, dr. med., predstojnik oddelka za

Reprodukтивно medicino v Splošni bolnišnici Maribor.

Otrok je čudež Spočetje novega življenja je veliko izjemnejše in redkejše, kot smo si mnogi pripravljene priznati. Za vsak par je verjetnost, da bo zaplodil otroka v enem mesecu nezaščitenih odnosov, drugačna, vendar tudi v najplodnejšem obdobju ženske ne presega 25 odstotkov. Po 25. letu starosti verjetnost za zanositev nenehno upada in je po 35. letu že za polovico manjša od prvotne. V enem letu zanosi okoli 85 odstotkov plodnih parov, ki načrtujejo otroka, po dveh letih pa

93 odstotkov. Če par ne zaplodi otroka v enem letu rednih, nezaščitenih spolnih odnosov, go-

Prof. dr. Veljko Vlajsavljevič

vorimo o neplodnosti. Parov, ki iščejo zdravniško pomoč, ker ne morejo spočeti otroka, je čedalje več, vendar razlog za to najverjetneje ni večja neplodnost, ampak večja razgledanost in boljše poznavanje rešitev problema. Posebno mlajši ljudje so manj obremenjeni s predsodki glede zdravljenja. Da je neplodnosti tako veliko, je deloma kriv način življenja, ki narekuje, da se pari vse kasneje odločajo za prvega otroka. V Sloveniji so ženske pri prvi nosečnosti v povprečju stare 27,3 leta. "Starost bolnice je eden od najpomembnejših dejavnikov, ki vpliva na verjetnost zanositve

kakor tudi na uspešnost zdravljenja,« pravi prof. dr. Vlaisavljevič.

Vzroki za neplodnost Višja starost ni edini vzrok za težave z zanositvijo; teh je več in so lahko pri ženski ali pri moškem. Pri ženskah sta najpogosteje prizadeti funkciji jajcevodov (v 40 odstotkih) ali jajčnikov (40 odstotkov). Najpogostejši vzroki za neplodnost so posledica kombinacije različnih vzrokov pri obeh partnerjih, pogost pa je tudi pojav, in to kar pri petini neplodnih parov, da pravega vzroka za neplodnost ni mogoče ugotoviti.

Na kromosomsko strukturo spolnih celic vpliva staranje pa tudi različni dejavniki okolja: sevanje, kemikalije in nekatera zdravila. Staranje bolj okvari ženske spolne celice, saj ženska z ovulacijo sprosti jajčno celico, ki je koledarsko toliko stara kot ona sama. Jajčna celica je s starostjo ženske čedalje bolj okvarjena in pri 40. letu starosti je okvarjenih tudi do 80 odstotkov jajčec. Vnetja, ki spremenijo in okvarijo jajcevođe ali izvodiła, po katerih potujejo semenčice, so dejavnik, ki ga imamo lahko pod nadzorom. V splošnem pa velja, da neplodnosti ni mogoče preprečiti s preventivnimi ukrepi.

Diagnoza in zdravljenje »Paru skušamo vedno predstaviti več poti za reševanje težave. Pri tem se držimo strokovnih smernic, ki obstajajo za vsak vzrok neplodnosti posebej. Pri izbiri metode zdravljenja je pomembno upoštevati tudi želje para,« pravi dr. Vlaisavljevič. Od prvotno le dveh mogočih načinov zdravljenja – z operacijo poškodovanih rodil ali z zdravili, pri čemer gre najpogosteje za spodbujanje mehanizmov ovulacije s tabletami ali injekcijami – so danes na voljo tudi metode asistirane reprodukcije oziroma metode oploditve z biomedicinsko pomočjo (OBMP). Metoda OBMP je pri moški neplodnosti skoraj v celoti zamenjala vse druge metode zdravljenja, ker je ta metoda učinkovitejša kot naravno spočetje glede na uspešnost oploditve v enem menstrualnem ciklusu ženske. Metod OBMP je več – najpogostejša je fertilizacija in vitro,

oziroma oploditev v epruveti ter injiciranje semenčice v citoplazmo jajčne celice. Tu so še številne tehnike kultivacije zarodkov, pomoč zarodku pri zapuščanju ovojnice ter zamrzovanje zarodkov. Oploditev z darovanimi spolnimi celicami se predlaga samo takrat, kadar eden iz para ne ustvarja spolnih celic.

Uspehi v Mariboru V mariborski bolnišnici že 40 let deluje ambulanta za neplodnost. Žal so čakalne dobe dolge in niso v skladu z željami in potrebami bolnikov. »Želeli bi si takšnih kadrovskih

Ti si moj mali čudež.

možnosti na našem oddelku, da bi lahko v enem dnevu opravili celoten postopek diagnostike pri ženski in moškem. Tako imenovane one stop clinic so danes v svetu uveljavljena praksa, pri nas pa znanje zanje imamo,« pravi dr. Vlaisavljevič. Uspeh metode OBMP je danes zagotovljen tudi v primerih, za katere še pred 10 leti ni bilo upanja. Podatek iz zadnje publikacije evropskega registra o postopkih OBMP o številu rojenih otrok, spočetih z OBMP, glede na število vseh rojenih v Sloveniji uvršča Slovenijo na tretje mesto v Evropi. V mariborskem centru je spočetih 40 – 50 odstotkov otrok, ki se rodijo po postopkih OBMP v Sloveniji, drugi pa v preostalih dveh centrih. Od leta 2000 do 2004 se je rodilo 1.336 otrok, spočetih v našem centru. To je deset razredov šolarjev letno!« pravi prof. dr. Vlaisavljevič. Kljub vsem odličnim metodam pa nekaterim parom ne morejo pomagati, kar velja zlasti za starejše, ki jim naravni zakoni staranja jajčnikov preprečijo uspešno opravljanje postopkov OBMP. Preostane jim le še možnost posvojitve otroka, vendar je pri nas takih otrok malo in so čakalne vrste zelo dolge. **D**

Regionalna Televizija posebnega pomena
posebnega pomena

Meljska cesta 34, 2000 Mb

Informacije za katerimi stojimo!

Marketing: 02 / 234 55 81

www.rts-tv.com

VESELI
DECEMBER
NA 102.4 in 103.7
POSTAJI CENTER

S PRAVILNIM ODGOVOROM
DO 1.000.000 TOLARJEV

PREPOZNAJTE SKRITI HIT
IN SILVESTRUJTE V
RIMU, PARIZU,
BARCELONI ALI
JORDANIJI

S CENTROVO RULETO DO
BOGATIH DNEVNIH PREMIIJ

POSTAJA CENTER

102.4, 103.7 MHz

Ledeni Vitranc

Lovro Kastelic; foto: Bor Slana

45. pokal Vitranc je bil zaradi bližajočih se olimpijskih iger prestavljen v predbožični čas. Naslednja kranjskogorska prireditev bo tako bržkone šele čez dve leti. Naši se niso izkazali.

Zadnjimi neuspehi pojenjuje tudi zanimanje za alpsko smučanje pri nas. Slabši obisk na veleslalomski prireditvi je gotovo znak za poplah, ki naj bi končno prebudil tako naše tekmovalce in strokovni štab kot tudi tiste, ki odločajo pri Smučarski zvezi Slovenije. Veleslalom kot disciplina alpskega smučanja, ki skriva osnov-

no smučarsko znanje, nekakšno jedro, iz katerega izhajajo tekmovalci in se selijo v preostale tri discipline, že dolgo ni več slovenska disciplina. Tudi slovenski privrženci alpskega smučanja vse bolj izgubljajo stik s svetovnim vrhom. V ledeno mrzlem in senčnem okolju pod korenisko strmino so komajda pričakali nastop in odstop najboljšega sloven-

skega veleslalomista Aleša Gorze s startno številko 23. Preostali naši tekmovalci so imeli številke okoli 60. Odstopili so še štirje, eden pa je bil prepočasen. Tone Vogrinec ima vsekakor prav, ko se že leta zavzema za radikalno prenovu svetovnega pokala, ki bi moral biti predvsem privlačnejši za gledalce. V nekem trenutku se je ob na pol prazni tri-

buni zazdelo, da izvrstni smučarji smučajo pravzaprav sami zase.

Radio Ga-Ga Vsa čast tokratnemu povezovalcu Juretu Mastnaku, gagajevcu, vodmatska šola, letnik 1986/87, ki je s svojo imitatorsko sposobnostjo in iznajdljivostjo ogrel premražena srca. Nasmejali so se mu celo avstrijski gostje, čeprav jim ni bilo jasno, zakaj se Slovenec na ves glas po mikrofonu dere v skrajno popačenem tirolskem dialektu. Začudeno so gledali tudi Američani, ko se je po zvočniku oglasil prostaški ameriški južnjak. Tudi Francozi menda niso prav nič razumeli njegove francoščine. Konj naj bi travo jedel, tele naj bi se paslo, žaba pa naj bi celo pravo rit imela. Katanec je malo jecljal, povedal pa nič pametnega, Ališič se je kot jesihar drl iz Monte Carla, Sagadin je zahteval cono, dr. Bučar pa bo v ustavo zapisal, da bodo odslej slabe vožnje naših v Kranjski Gori prepovedane.

Navijali bi, a kaj ... Vremenska slika je bila približno takšna: Nad vzhodno Evropo je bilo plitvo ciklonsko območje, nad zahodno Evropo, Alpami in Sredozemljem pa območje visokega zračnega pritiska. S severnimi vetrovi je nad naše kraje pritekal nekoliko hladnejši in precej suh zrak. Mraz je zares rezal v kosti. Majhne kožne žilice, ki se prepletajo med kolagenskimi in elastičnimi vlakni nosnic, so se v hladnem vremenu začele širiti in izboljšale krvni pretok. Nosovi so postali skoraj vijoličasti. Večina je zato odšla v ogrevane VIP-prostore, kjer so začeli okušati preprosto, a odlično hrano iz kuhinje domačina Milana Bohaka, ki preskrbuje več kranjskogorskih hotelov. Juha, svinjski zrezek, zelje,

tv PRIMORKA

Trstelj - 67. kanal

Obala - S23 - kabelski sistem v Kopru

Dnevnik TV Primorka
od ponedeljka do petka ob 20.00

aktualne novice
s Primorske

kruhovi cmoki, goveji golaž, polenta, solata, ribezova pita, pivo ...

Alpski smučarji pa se še naprej niso dali motiti. Medtem ko si je Benjamin Raich že zagotovil prvo mesto in ga pričakal v avtobusu avstrijske reprezentance, so naši, kot že rečeno, drug za drugim odpadali. V smučanju naših mladcev ni bilo zaslediti pretiranega žara. Očitno so se njihove zadnje vožnje prezrcalile tudi v navijaška srca: »Kakšen čuden občutek!? Včasih mi je ob pogledu na smučarja v slovenskem dresu razbijalo srce ob vsakem količniku, infarkt je grozil ob vsakem njihovem nastopu, zdaj mi je pa popolnoma vseeno ...« Stiskali bi premražene pesti, a jih držimo raje v žepih; navijali na ves glas, a kaj ko ga utiša topel šal; peli navijaške, a kaj ko besedila še vedno pojejo Križajcu, Petroviču, Franku ...

Pred nekaj leti, ko je slovenska barka začela toniti, je upokojeni Mitja Kunc zaskrbljeno dejal, da v sve-

ki 70 že dovolj globoke, slaba vidljivost, slabša priprava tal. Del slovenske športno-novinarske družine je bil denimo nadvse začuden ob pogledu na vratolomno smučanje Naokija Yuase, Filipa Trejbala, Ondreja Banka ... »A zdaj nas bodo pa tudi Čehi premagovali?!« (Ivica Kostelić je itak naš!) Samo v vednost: Čehi so bili pred 20 leti s Petrom Jurkom že v svetovnem vrhu, da o Japoncih, ki premorejo največ rekreativnih smučarjev na svetu in nadaljujejo tradicijo Tetsuja Okabeja in Kiminobuja Kimure, niti ne razpredamo. Vse bistvo je namreč še vedno skrito v srčnosti in strastnosti! Ljubiti in živeti za svoje poslanstvo, pa naj bo to smučarsko, novinarsko, kuharsko ali katero drugo. Material selekcionira, srce odloči! To so ne nazadnje v slalomu potrdili Drago Grubelnik, Aleš Gorza in Bernard Vajdič.

V slalomu je že tretjič letos zmagal Giorgio Rocca. Na vprašanje,

Športnike in obiskovalce so zabavali člani Radia Ga-Ga.

točni pokal prihaja vse več mladih, ki so se pripravljani za vse na svetu in ne glede na poškodbe metati po ekstremno strmih pobočjih navzdol. To je bilo videti tudi naslednji dan v slalomu, ko za končni uspeh ni bila pomembna prav nobena zunanja okoliščina, denimo nepoznavanje proge, luknje, ki so pri startni števil-

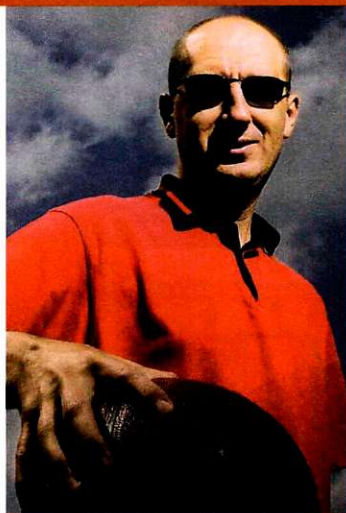
ali je letos zares treniral tako kot še nikoli, je Giorgio odgovoril: »I think so ... (Mislim da ...)« Vsi, ki so čakali na Asian Dub Foundation, so se zakrohotali. A dejstvo je, da smučarskemu svetu ta čas vlada jo kmečki fantje iz zakotnih gorskih vasic, katerih prag bolečine je nepri- merno višji kot pri naših fantih. ■

Društvo športnih novinarjev Slovenije je razglasilo najboljše slovenske športnike za leto 2005. Pri fantih je to postal MITJA PETKOVŠEK, pri dekletih pa TINA MAZE. Oba sta prvič prejela najvišje priznanje športnih novinarjev Slovenije.

Slovenski motociklist MIRAN STANOVNIK je od 31. decembra vnovič med karavano na eni najtežjih preizkušanj na svetu - reliju Dakar 2006. Stanovnik je v Lizboni začel 9.043 kilometrov dolgo pot do senegalske prestolnice, kjer se bo reli 15. januarja končal.

Veselo v naslanjaču

Esad Babačić

Ankete kažejo, da bo leto, v katerega smo vstopili, v znamenju svetovnega nogometnega prvenstva, ki bo za mnoge ljubitelje okroglega usnja tudi zadnja priložnost, da si od blizu ogledajo to prestižno prireditev.

Nemčija se zdi skoraj idealen kraj za ogled katere od epskih tekem, ki jih na predstavitvi najboljših reprezentanc sveta nikdar ne manjka. Toda kaj ko je do karte skoraj nemogoče priti. Slednje velja predvsem za običajne smrtnike, med katere sodijo tudi tisti, ki še vedno sanjajo o velikih tekmah. Bo pa na prelestnih stadionih po Nemčiji veliko tistih, ki lahko svoje sanje kupijo za denar. Namesto strastnih navijačev bodo tekme gledali izbranci, ki z nogometom nimajo veliko skupnega. Razprodaja kart med pokrovitelje in druge vplivneže je vrgla senco na največji dogodek v svetu športa, in to prav v času, ko se nogomet vrača tja, kjer je postal takšen, kot ga poznamo danes; pred 32 leti so "orli" v finalu SP na domačem igrišču premagali "čudovito" Nizozemsko v tekmi, ki je pomenila nekakšen neuradni začetek totalnega nogometa. Po neuspešnem poskusu na Daljnem vzhodu pomeni vrnitev v Evropo pravo olajšanje, zato je zanimanje za tekme še toliko večje.

Pređen pa začnemo razmišljati o tem, ali je pehanje za kartami sploh smiselno, če vemo, da ni lepšega kot izčrpno spremljanje tekem svetovnega prvenstva v domačem naslanjaču, se za trenutek zadržimo pri drugem največjem dogodku tega leta. Olimpijske igre v Torinu bodo iz dobro znanih razlogov tokrat precej manj spektakularne. Navsezadnje je njihova moč precej bolj odvisna od naših nastopov, ti pa so že vnaprej obsojeni na povprečnost. Slednje velja predvsem za alpske smučarje, ki so nas vrnili v čase pred Križajem. Edina svetla točka bi znova lahko bili »orli«, ki letijo takrat, ko je najbolj pomembno; že nekaj časa smo vajeni, da se vsako leto »strga« vsaj enemu in zakaj ne bi bilo tako tudi tokrat. Žal bo za nas še en pomemben dogodek znova na Daljnem vzhodu, kjer se bo razpletlo svetovno prvenstvo v košarki, drugem najbolj ogroženem kolektivnem športu pri nas. Predvsem bo to zadnja priložnost izjemne generacije, ki je ujela zadnji vlak za Tokio, da uresniči svoje sanje. Od fantov ne smemo zahtevati čudeža, saj bo konkurenca tam neprimerno večja, kot je bila v Srbiji, kjer so bila vrata raja na široko odprta. Evropskim velikanom se bosta pridružili velesili ZDA in Argentina ter čedalje bolj neugodni Portoriko, zato bi bilo neprimerno sanjati o medalji. Verjetno bo še najbolje sesti in uživati v prvenstvu, na katerem bodo za nameček igrali tudi naši junaki.

Gneča v lijaku je povzročila smrt treh deklet.

Pod pritiskom množice se je podrla železna ograja.

Lijak v smrt

Bogdan Sajović; foto: arhiv Demokracije

Ali so morala za božič umreti tri mlada dekleta, da so se sodišča in inšpekcije po šestih letih končno zganili? Že štirinajst dni je minilo od tragičnega dogodka pred diskoteko Lipa, ko je mladoletniški stampedo povzročil smrt treh mladih deklet.

Na kraju sta umrli 15-letna Ljubljankinja Katarina Jeras in 17-letna Natalija Bencan iz Most pri Komendi. Natalijina vrstnica, sokrajanka in najboljša prijateljica Anja Mršič je zaradi poškodb umrla nekaj dni kasneje v bolnišnici. Policija je ovadila 33-letnega Roberta Zavašnika, vodjo lokala (lastnica je menda njegova mati), za povzročitev treh smrti iz malomarnosti. Zavašnik je zdaj v ljubljanskem priporu.

Diskoteka Lipa je bila med mladimi znana in je bila dobro obiskovana. Pogosto so v njej organizirali zabave za mladino pred začetkom šolskega leta, ob njegovem koncu, pred počitnicami, ob novem letu, vse pa brez ustreznih dovoljenj. Zavašnik se je očitno požvižgal na predpise, na obratovalni čas, prostor je brez ustreznih papirjev razširil na desetkratni obseg. Inšpekcije in možje v modrem so pisali pri-

jave in kazni – nabralo se jih je v višini 60 milijonov tolarjev –, pa nič. Zavašnik je pisal pritožbe in lokal je veselo posloval naprej.

Katastrofi naproti Usodni žur je bil močno oglaševan po šolah in na spletu. Posebna ponudba so bile nizke cene pijače, zastonj pivo za rojstnodnevne slavljenice, zastonj vstop do 22. ure. To je privabilo seveda množico najstnikov – po cenitvah od več sto do dva tisoč. Kakšnih tisoč naj bi jih bilo zamudilo in gnetli so se v lijaku do vhodnih vrat in pritiskali, da še pravočasno zastonj pridejo na zabavo. V ozkem, z dva metra visokim zidom obdanem prostoru (ki meri vsega kakih 40 kv. m) kmalu ni bilo več prostora za umik. Ob četrtna deset je bil pritisk prehud in podrla se je kovinska ograja, ki je omejevala predprostor tik pred vhodom. V nastali gneči so mladostniki teptali drug drugega, na

tleh je obležalo več ranjenih in dve mrtvi dekleti. Po naših podatkih naj bi Natalijo in Katarino pritisk preprosto zadržal. Za Anjo, ki je umrla kasneje, naj bi bile usodne poškodbe glave.

Enako neustrezno kot organizacija zabave je bilo tudi varovanje podjetja Enigma Bagarič. Njegov direktor Stjepan Bagarič je po tragediji izjavljal, da so varovali le stavbo in ne predprostor, ni pa vedel, koliko varnostni-

Velika zabava, a malomarna organizacija

kov je bilo in kdo so bili. Kaže, da je nastavljal kar prve nasilnike, ki jih je našel na cesti, da so zadrževali množico mladih (ti bi lahko vstopili šele potem, ko bi bilo treba plačati vstopnino), pri tem pa so se norčevali iz čakajočih. Tako vsaj trdijo priče, ki pravijo, da je tudi to bil vzrok, da je situacija ušla z vajeti. Organizatorjem v bran so se pojavile trditve, da so bila dekleta pijana in pod vplivom mamil in so jih vrgli ven, v podtonu pa, da bi bilo treba v tem iskati vzrok smrti. A po naših informacijah pri dekletih niso našli sledi mamil, le pri eni neznatno količino alkohola.

Varnostno podjetje so nemudoma obsodili na milijon globe, Zavašniku pa bodo predvidoma sodili čez nekaj mesecev. A če bi pristojne službe tako hitro ukrepale pred časom, bi bila Lipa že zdavnaj zaprta, njen lastnik bi zaradi kazni bankrotiral, tri najstnice pa bi bile še vedno žive. **D**

Hotel poldruga zvezdica druga sezona

RTV Slovenija, Kolodvorska 2, 1550 Ljubljana

vsako soboto od 7. januarja 2006
na 1. programu TV Slovenija ob 20. uri

**RADIO
TELEVIZIJA
SLOVENIJA**

Srečni trenutki v 2005

Barbara Kavtčnik

Zakorakali smo v novo leto, ki obeta uresničitev novih načrtov. Leto 2006 bo nadaljevalo z začetimi projekti ali pa ustvarjalo nove. Ob tem se spominjamo, kaj se je dogajalo z znanimi Slovenci v minulem letu. Ponujamo vam pregled nekaterih nepozabnih trenutkov v letu, ki se je pravkar izteklo ...

V letu 2005 si je usodni da dahnilo bolj malo znanih Slovencev. Čeprav porok ni bilo veliko, pa je bila ena, ki je zelo izstopala. V slogu filmskih bogatašev sta se poročila slovenska lepotica Melanija Knaus in ameriški nepremičninski mogotec Donald Trump. Poroka je zaživela v zvezdniškem sijaju, mladoporočenca pa so v zakon pospremile številne znane oseb-

poročila slovenska pevka Sandra Zupanc-Sendi. Z ženinom Adamom Klemmom sta svojo ljubezen najprej potrdila v Ljubljani, potem pa še v njegovem rodnem Novem Sadu.

Zvezdniški podmladek Bolj kot s porokami je bilo minulo leto bogato z rojstvi. Številni znani Slovenci so dobili svoj podmladek. Konec marca je

Ena najvidnejših porok – Slovenka in Američan

nosti. Maja je svojo dolgoletno ljubezen s poroko okronala voditeljica oddaje Tistega lepega popoldneva Anja Tomažin. Z ženinom Matejem Križnikom sta si nato privoščila medene tedne. Meseca septembra se je Marko Vozelj iz glasbene skupine Čuki poročil z izvoljenko Tino. Poroka je potekala v klasičnem slogu, nevesta je nosila dolgo belo obleko, mladoporočenca pa so svatje zasuli z rižem. Novembra se je

hčerko Elo povila igralka in pevka Tanja Ribič. Z možem Brankom Đurićem-Đurom imata že hčerko Zalo. Aprila je svoj srečni trenutek – rojstvo hčerke – doživela Ajša Šunjič, ki se je v tem času že vrnila na svojo televizijo. Junija je Vito Mavrič in njenega moža Andreja razveselil sin Andraž. Vita se malemu korenjaku posveča z vsem srcem. Septembra je sinka Tarasa rodila voditeljica dnevnoinformativnih

oddaj na TV Slovenija Ksenija Horvat. Že prvega oktobra se ji je pridružila sodelavka Manica Janežič Ambrožič, ki je povila hčerko. 17. novembra je svojega prvega otroka rodila igralka Pia Zemljič. S ponosnim očkom Markom Mandičem sta ga poimenovala Voranc. Zadnja slavna novorojenka v tem letu je bila Taja, hčerka Tinkare Zorec, članice skupine Bepop, ki je na svet prikukala konec novembra.

V letu, ki se je začelo, pričakujemo še nekaj »znanih« malčkov. Kmalu naj bi rodila dolgoletna spremljevalka rokometša Uroša Zormana. Svojega drugega otroka pričakujeta pevka Pika Božič in nekdanja manekenka Vesna Jankovič. V veselem pričakova-

nju sta tudi igralka Mojca Fatur in slovenska Američanka Melanija Knaus Trump.

Slovenska lepota v 2005 Lepotni izbori se iz leta v leto množijo. Uveljavili so se izbori, kot so Miss Slovenije, Miss Universe, Miss Hawaiian Tropic, Lepa sosedica, Supermodel Slovenije in številni drugi.

Najlepša Slovenka je septembra postala samozavestna Sanja Grohar. Decembra je nastopila na Kitajskem, kjer so izbirali najlepšo Zemljanko. Laskavi naslov Miss Universe si je prislužila Dalila Dragojevič, ki je maja odšla na svetovni izbor za Miss Universe v Bangkok. Oktobra so izbirali slovenski su-

Novembra je srečna mamica postala Tinkara iz Bepopa.

Dan samostojnosti

Lovro Kastelic

»Nekoč me je na lepem prijelo in sem zanalašč od začetka do konca prebral tako Sveto pismo kot Koran. Da, zanalašč! Rekel sem si, vse tole bom prebral, pa zdravo! Bral sem Deuteronomium, 14. poglavje: Čista in nečista hrana ... Prinesi mi pol kile krave, pa od vola bi rad; pa še tole: žab mi ne nos', ker jih ne maram! Pri Svetem pismu mi je najbolj všeč ravno njegov začetek, ki se mi zdi daleč najboljši med vsemi knjigami, ki sem jih bral. Tako mogočno se namreč ne začne nobena knjiga. Najprej je Bog ustvaril, pa gremo ... Korana pa sploh niso sestavljali po vrsti in je mogoče tudi zaradi tega tako drugačen in lep. No, prav med branjem Korana pa me je zgrabilo, da mora biti Slovenija muslimanska in SAMOSTOJNA! Kmalu zatem sem imel že nastop v Operi, kjer sem to tudi javno povedal. To je bilo leta 1978. Za vse sem se pred tem zmenil s pokojnim Cirilom Cvetkom, ki je bil krasen človek. Potem pa sem samo še lagal. Ali boste imeli politični govor? Ne, kje pa, o Marxu in Engelsu bom govoril. Ravno takrat sem znal neke njune tekste na pamet. No, to je boljše, so se nekako strinjali. Jaz pa na oder in kot iz topa: Slovenija mora biti muslimanska in SAMOSTOJNA! Prijatelji so me potem takoj odpeljali z odra in me skrili pred policijo. Že prej se je namreč govorilo, da bo nekdo imel politični govor. Bilo je precej nerodno ... Sicer ne vem ali zaradi očeta ali zakaj, ampak meni se v glavnem zaradi tega nastopa ni potem nič zgodilo. Verjetno sem imel vendarle določeno podporo v očetu. Najbrž so si rekli, ne bomo zdaj zaprli tegale našega spomeničarja sina, ki je povrh še malce slaboumen ...«

Emil Filipčič, znameniti pisatelj in dramatik, je s tem nastopom v Operi svinčenega leta 1978 dokazal, da se klin zares s klinom izbija in da se je tedaj še absurдна želja lahko izbila samo še z večjim absurdom. S tem je tudi Filipčič postavil svoj šotorček v notranjo krožnico kolobarja, kjer šotorijo le izbrani. Tisti, ki so živeli pred časom; ki so bili pogumnejši in drznejši: Primož Trubar, Marko Pohlin, Žiga Zois, A. T. Linhart, Jovan Vesel Koseski, Lovro Toman, Fran Miklošič, Rudolf Maister, Anton Korošec, Jože Pučnik, novorevijaši, obsojena četverica JBTZ in drugi.

Zdaj je že 15 let od tedaj, ko smo Slovenci pokazali največjo mero enotnosti v svoji zgodovini. 88,5 odstotka vseh volivcev je imelo namreč ob koncu leta 1990 fantastično in neponovljivo zgodovinsko čast, s katero so udeležili vsa dotedanja prizadevanja in neureničene sanje številnih slovenskih rodov.

Pika Božič bo letos drugič postala mamica.

permodel. To je postala 20-letna Sara Jereb, ki bo Slovenijo zastopala na svetovnem tekmovanju v New Yorku, kjer se bo za ekskluzivno pogodbo, vredno 250.000 dolarjev, potegovala z modno agencijo Ford. Lepa sosedica je novembra postala 20-letna Neža Marolt. Decembra je potekal še finalni iz-

bor za Miss Hawaiian Tropic, kjer sta zažareli Manca Zver in Admira Muratović.

Maja so bralci revije za moške FHM za najbolj seksi Slovenko izbrali voditeljico oddaje Tistega lepega popoldneva Anjo Tomažin. Za femme fatale leta 2005 so bralci revije Eva oktobra razglasili nekdanjo mis Živo Vadnov.

Lani so potekali tudi malce drugačni izbori in tekmovanja. Aprila so gledalci ljubljanske televizije izbrali najbolj simpatičnega Slovenca, svojega zmagovalca pa so izbrali tudi mediji. Najbolj simpatičen Slovenec po izboru gledalcev je postal nekdanji predsednik države Milan Kučan, po izboru medijev pa si je ta naslov prislužil Vasilij Žbogar.

Modne revije so izbrale najlepše oblečene Slovenca. Tako so si nagrado za stil 2005 v štirih kategorijah prislužili: za ženski osebni stil oblikovalka Lara Bohinc, za moškega pa Franci Planinšek. V kategoriji televizijskega stila sta nagrado prejela Violeta Tomič in oblikovalec Zoran Garevski, skupina Laibach pa je prejela nagrado za glasbeni stil leta 2005. ▣

Najlepša Slovenka 2005 je bila Sanja Grohar.

Silvestrski poljub

Magična gledalka

Pričakovala sem, da bo za praznike vsaj kakšna konkurenčna ponudba, pa mi je ostala le dobra stara nacionalka - Televizija Slovenija.

Drugi programi niso pripravili lastne produkcije. Tujo filmsko uspešnico je pač najlaže uvrstiti v program, POP TV to že desetletje prakticira in se tako izogne tudi vsem kritikam o morda manj uspešni lastni produkciji. Bi me pa veselilo pogledati, kakšen silvestrski program bi recimo zmogli komercialniki razvedrilci.

Kaj zmorejo na Televiziji Slovenija, se približno ve. Kakšno leto manj, kakšno bolj uspešno zadovoljujejo okus povprečnega Slovenca. Letos zato niso presenetili. Po osrednjem Dnevniku nas je najprej pričakala narodnozabavna glasba v oddaji Pri Jožovcu z Natalijo, ki ni prinesla kakšne pretirane evforije, razen da so nekaj dobrih pesmi začinili s povsem nemogočim humorjem, ki ga je proizvajal šankovski trio: prsata koroška blondinka, gostilničar in kuhar. Z več radovednosti sem čakala oddajo »12 mesecev«, v kateri je poleg Maria namesto pričakovane Ane Lize blestela Ivana Šundov. Med dekletoma je seveda nekaj svetlobnih let razlike. Ivana ostaja spretna voditeljica in dama, medtem ko je imela Ana Liza v nedeljskih večerih ob Mariu povsem drugačno

in občasno že malo neinovativno in naveličano vlogo. Mario pa je vedno enak. Suveren, sproščen, dobrohoten in poln prijaznih besed in komplimentov. Le liki se mu v oddajah prevečkrat ponavljajo. Primorsko novinarko Vesno Malalan (Ivo Godnič) smo že skoraj pozabili, pa jo je spet obudil od mrtvih. Ali je Godnič edini humorist pri nas? Prav tako kot dobro obveščena novinarka Poličeva, ki se giblje v mednarodni smetani? Ljerka Belak res ni bila duhovita! Med gosti je še največ mojih simpatij požela Desa Muck, ki je bila v popolnoma novi, vitkejši podobi in brez predpasnika ter navijalk v laseh. Sprememba je bila res opazna, a smo o njeni preobrazbi bolj malo izvedeli. Zamisel o želji oz. vodilu v letu 2006, ki so ga gostje pripovedovali v kamero, je bila dokaj dobra, saj so se z njo izognili običajnim klišejskim voščilom, ki smo jih gledalci deležni ob udarcu na polnočni gong.

Tisto, kar me je najbolj razočaralo, pa je bil glasbeni izbor. Nekaj več veselosti, nekaj več hitov, tudi če kakšen ne bi bil iz leta 2005, bi si pa le lahko privoščili. Med presežke je sodil Silvestrski poljub Elde Viler, drugih pa je bilo bolj malo. Kakšno pesem sem menda slišala celo prvič. Zdi se mi, da silvestrska oddaja ni pravo polje za preizkušanje premikov v glasbenem okusu Slovencev in to bi morali vedeti tudi tisti, ki so odločali o glasbenih gostih in izboru pesmi. Prepričana sem, da slovenska glasbena scena premore mnogo več od prikazanega. Z letošnjim silvestrskim programom na Televiziji Slovenija zato še zdaleč niso dosegli limita, so pa morda stopili na pravo pot. Pa naj bo srečna! **D**

HOROSKOP

Oven
21.3.-20.4.

Nekdo, s katerim vsak dan sodelujete, vam nekaj prikriva. Zato boste morali poskrbeti, da boste tisto reč izvedeli. Vendar pa se potrudite, da ne boste prehiteli dogodkov, ker vam to utegne malce tudi škodovati.

Bik
21.4.-21.5.

Mogoče vam ne bo všeč, a vendar se boste morali nekajkrat uščipniti, da boste izvedeli, da vendarle ne spite. Porabili boste kar lep čas, da boste uredili nekatere papirje, s katerimi ste do zdaj odlašali. Konec tedna si morate nekoliko odpočiti.

Dvojčka
22.5.-21.6.

Ker boste obkroženi s poslovneži, boste polni energije, vendar boste kmalu potrebovali nekaj časa samo zase. Niti pomisliti ne smete na to, da bi odklonili povabilo sorodnikov na obisk, ker vam bodo tam predstavili zanimivega človeka.

Rak
22.6.-21.7.

Naredite si seznam opravil, impulzivna dejanja večinoma niso modra. Glede večine skrbi, ki jih imate, se bo izkazalo, da so pravzaprav nepotrebne. Samo premislite vam bo prinesel pravilno rešitev, ki jo boste zaman iskali v nasvetih.

Lev
22.7.-21.8.

Čas je, da počistite nered, ki se mu že lep čas izogibate; dobesedno in preneseno. Po tednih poslušanja dodatnih predavanj imate že polno glavo vsega in si ne želite ničesar več. Prav vam bo prišlo neko darilo in pozornost.

Devica
22.8.-21.9.

Uživajte življenje, kot ga živite kdaj. Tisti, ki iščete službo, imate zagotovilo, da se bo zagotovo našla. Bodite prepričani vase, vendar ne preveč domišljavi. Če tega ne boste upoštevali, vam utegnejo propasti nekateri načrti.

Tehtnica
22.9.-22.10.

Ta teden bi bilo dobro, če bi enkrat za spremembo poslušali svoj notranji glas. Ne morete dočakati, da ne bi vsega svojega prostega časa podarili ljubljeni osebi, zato bo čakanje nanjo zelo vznemirljivo. Najlepše vam bo konec tedna.

Škorpion
23.10.-21.11.

Ničesar nimate raje kot planiranje, zato vas čakajo nadvse lepi dnevi. Presenečeni boste, koliko ljudi si prav tako želi neobremenjenega druženja kot vi. Vendar ne bodite preveč presenečeni, če vam bo propadel kakšen načrt.

Strelec
22.11.-20.12.

Niste preveč ponižni do avtoritet, zato se raje zadržite in se potuhnite. Nekateri stvari lahko minejo same od sebe. Praznujte lepo, saj imate razlog za zadovoljstvo in veselje. Obdobje, za katerega niste želeli, da bi bilo tako, kot je bilo, se je končalo.

Kozorog
21.12.-19.1.

Nekdo misli na vas in vas pogreša, zato je bolje, da se oglasite na telefon in se znova povežete s tisto osebo. Mogoče bi bilo koristno, če bi poiskali zamenjavo in si privoščili še en prost dan. Kmalu se bo v nečem pokazalo, da niste imeli prav.

Vodnar
20.1.-18.2.

Romanca ni tisto, kar je za vas. Bolje se počutite skupaj z najboljšimi prijatelji kot pa s privlačno, a neznano osebo. Poslovno boste morali vse urediti tako, da boste imeli čim več časa za stvari, ki jih morate urediti, a vam niso všeč.

Ribi
19.2.-20.3.

Mislite, da vas oseba, ki jo imate radi, zares pogreša? Morda bi morali malo analizirati svoje občutke in bi vam bilo kmalu jasno, da se motite. Na žalost je včasih tudi tako, da nekdo odide svojo pot, ko to najmanj pričakujemo.

Da ne bi bili moteni:
(tako in drugače)

103,4 MHz
RadioDur
107,4 MHz

28 založb in skoraj 400 knjižnih naslovov

Samorog

Velike misli,
dogodki in osebnosti preteklosti,
žive teme sedanosti,
literarni junaki in njihove zgodbe,
pesniške širine duha in
pravljicična obzorja sveta.

Kot član kluba nimate nobenih obveznosti v klubu

Knjižni klub Samorog, Dalmatinova 1, 1000 Ljubljana, telefon: 01 433 43 06,
e-pošta: knjizni.klub@samorog.com, splet: www.samorog.com

	SESTAVIL: MIRAN ERCEG	GESLO	MORJENJE, UBIJANJE	MALIK	ČISTINA ZLATIH KOVANCEV	OTOK V MARŠALOVIH OTOKIH	PRIPADNIK INKOV			
	RUSKI MARŠAL USTINOV									
	RUSKI MARŠAL MALINOVSKI									
	PISEC LJUBE- ZENSKIH PESMI									
	DRŽAVA V JUŽNI AMERIKI					STAR, ČASTLJIV MOŽ	KULTURNA RASTLINA			
	JOSIP JURČIČ			OBOROŽ. TATVINA						
	TUJA PEVKA (AMANDA)			SODOBNI PLES						
DEMOKRACIJA	SVETOVNA REKA OKROG SVETA	POSTAJA (MANI- ŠALNICA)	GLAVNO MESTO MONGOLIJE	SLAVKO OSTERC	TRŽIŠČE	ANGLEŠKI PISATELJ FLEMING	PLAST JURE TOMAŽ DOMICELJ			
	NEHANJE UPORA- BLJANJA ČESA						PRIMORSKA POKRAJINA			
	KOLORADSKI HROŠC						SINJSKA VITEŠKA IGRA OZKOST			
	GRŠKA BOGINJA USODE			GRGA NOVAK OTOČEK V PRESP. JEZ.		MESTO SZ. OD MILANA	NEMŠKI FILOZOF (THEODOR)	SLOVENSKI PEVEC (VILI)	ŽENSKO IME	PIJAČA STARIH SLOVANOV
	MESTO NA NORVEŠKEM				ZGORNJA OKONČINA	SORAZMERNI DEL	ANGLEŠKI OPERNI PEVEC (NORMAN)	DEMOKRACIJA	MOŠKO IME	
	NABIRANJE DAROV (KNJIŽNO)							DOMAČE ŽENSKO IME	NAJVIŠJI VZOR IZR. POLITIK (ABBA)	
	JALOVOST									SLOVENSKI PISATELJ (JANKO)
	TRAVAM PODOBNA RASTLINA, SITA			ŽIVAL S ČLENASTIM TELESOM PLATINA						
	POVPREČJE KRIŽANKE: 4,72 ČRKE	COPATKA							FRANCOŠKO LETOVIŠČE OB AZURNI OBALI	
DEMOKRACIJA	AMERIŠKI SATIRIK BUCHWALD				GENERALNI SEKRETAR OZN (KOFI)				ČLOVEK Z VELIKIMI OČMI, OKAN	

Rešitev prejšnje križanke

DROPS, REMETA, ATANAS,
ŽARINA, ERA, IM, RN,
AŠA, STANISLAV, AMAT,
MOTIVATOR, LENI, OTESEK,
HRON, LENA, JI, TE, AMAN,
MAK, ASKAR, RIG, OZIM,
VALO, IZO, AT, RODOPI,
CERKVENI POGREB,
AMARELA, SELANI

Nagrajenci 51. številke

- 1. nagrada:** FRANC RUKAV,
Na zelenici 13, 3312 Prebold
- 2. nagrada:** ERIKA ŠERGAN,
Novi dom 33/b, 1420 Trbovlje
- 3. nagrada:** BOGOMIRA MARKELJ,
Podbrežje 240, 4202 Naklo

Dobitnikom čestitamo in jih hkrati prosimo,
da nam pošljejo svojo davčno številko.

Nagrade

- 1. nagrada:** bon v vrednosti 7.000,00 tolarjev za nakup knjige Nove revije iz knjižnega kluba Samorog
- 2. nagrada:** bon v vrednosti 5.000,00 tolarjev za nakup knjige Nove revije iz knjižnega kluba Samorog
- 3. nagrada:** bon v vrednosti 3.000,00 tolarjev za nakup knjige Nove revije iz knjižnega kluba Samorog

Nagradno križanko izrežite
in najpozneje do 12. 1. 2006
pošljite na naš naslov:

Demokracija, p.p. 4315,
1001 Ljubljana,
s pripisom "Nagradna križanka".

VČERAJ, DANES, JUTRI ...

➤ **2.1.1851** so v Avstriji ustanovili centralno komisijo za varstvo spomenikov, s čimer je bil postavljen temelj spomeniškega varstva in konservatorske službe.

➤ **2.1.1852** se je v Vrsnem rodil duhovnik in politik Anton Gregorčič, po letu 1890 osrednja politična osebnost na Goriškem. 18 let je bil tudi namestnik deželnega glavarja.

➤ **3.1.1550** je cesar Ferdinand izdal Svoboščine in rudniški režim fužinarjev železovih rudnikov v Kropi, Kamni Gorici in Kolnici.

➤ **3.1.1887** so v Trstu odprli Otroško zabavišče sv. Cirila in Metoda. To pomeni rojstni dan slovenskega šolstva v središču Trsta.

➤ **3.1.1919** so začele izhajati prve čisto slovenske, na Slovenskem narejene poštne znamke slovenskega avtorja Ivana Vavpotiča.

➤ **4.1.1797** je izšla v Ljubljani prva številka Lublanskih novic, prvega slovenskega časnika. Urejal ga je Valentin Vodnik.

➤ **4.1.1834** se je v Šoštanju rodil Josip Vošnjak, politik, pisatelj in zdravnik. Bil je eden najpomembnejših borcev za Zedinjeno Slovenijo.

➤ **4.1.1862** je začela v Mariboru poslovati Mestna hranilnica.

➤ **5.1.1876** se je rodil nemški državnik Konrad Adenauer. Zdravniku, ki mu je rekel, da ga ne more narediti mlajšega, je odgovoril: »Naredite nasprotno, mladi mož. Od vas pričakujem, da me ohranite čim starejšega.«

➤ **5.1.1901** je ministrstvo za notranje zadeve potrdilo pravila Splošnega slovenskega ženskega društva. To je bilo prvo slovensko žensko društvo.

➤ **6.1.1412** se je rodila Jeanne la Pucelle – Devica Orleanska ali Jean (Ivana) d'Arc.

➤ **6.1.1848** so v Novem mestu uprizorili Linhartovo igro Matiček se ženi. Napisal jo je pred več kot 50 leti, vendar je bila prepovedana. Leto pozneje so igro igrali tudi v Ljubljani.

➤ **7.1.1834** se je rodil nemški fizik Johann Philipp Reis, ki je prvi predstavil uporabni prenos glasu s pomočjo električnega toka – telefon.

➤ **8.1.1601** se je rodil španski pisatelj Baltasar Gracian. Rekel je: »Modremu bolj koristijo sovražniki kot bedaku prijatelji.«

POGLED NAZAJ (OD 2. 1. DO 9. 1.)

Blaž Žemva

V času Jugoslavije so nam govorili, da Slovenci nimamo smisla za vojsko. Resnica je bila drugačna. Med drugim to dokazuje Blasius Schemua ali Blaž Žemva, ki se je rodil **2. januarja 1856** v Celovcu, po rodu pa je bil iz Gorij pri Bledu.

Leta 1876 je na Dunaju končal vojaško akademijo, leta 1884 višjo vojaško šolo, kjer je štiri leta tudi predaval. Leta 1910 je bil v vojnem ministrstvu odgovoren za vsedrjavno mobilizacijo, 2. decembra 1911 pa je prevzel vodenje generalštaba celotne oborožene sile habsburške monarhije.

Leta 1912 je napovedal 1. svetovno vojno. Izdelal Veliko spomenico za Njegovo apostolsko veličanstvo, v kateri je prihodnjo vojno opisal kot vojno narodov. Napovedal je, da si bodo v njej armade prizadevale za popolno uničenje druga druge, da bo spopad dolgotrajen in bo uničeval celo možnosti za življenje.

Takratni vodilni slovenski politik Fran plemeniti Šuklje ga je opisal z naslednjimi besedami: »Zastaven mož, še vedno kos gorenjske grče, kajti njegov oče je bil doma iz Gorij in sin njegov, general, dasi ni bil rojen na Kranjskem, temveč v Celovcu, se je vendar še čutil gorenjskega domačina. Pravil mi je, da je najbolj srečen, kadar pride na Gorje.«

Zavod za sviloprejko

2. januarja 1869 je začel v Gorici delovati prvi kmetijski raziskovalni inštitut na Slovenskem – Poskusni zavod za sviloprejko.

Goriška je bila med tistimi slovenskimi deželami, kjer je bilo gojenje sviloprejk od 17. stoletja dalje ena od zelo pomembnih kmetijskih panog. Temeljni pogoj za gojenje sviloprejke je bila kultura bele murve, ki je zaradi ugodnih podnebnih razmer na Goriškem in Gradiščanskem dobro uspevala. Murvini listi so bili namreč hrana gosenicam metulja sviloprejke, zapredki (kokoni) teh gosenic pa so bili surovina za pridobivanje svile.

Okoli leta 1850 je bilo v deželi Goriško-Gradiščanski okoli dva milijona drevnih murve, na Kranjskem pa le pol milijona. Murve so gojili tudi v drugih slovenskih deželah, vendar najuspešneje prav na Primorskem, kjer je proizvodnja znašala 300.000 kilogramov kokonov

letno. Proizvodnja je začela po letu 1860 upadati zaradi bolezni gosenic pa tudi zato, ker je habsburška monarhija izgubila Lombardijo in Benečijo, ki sta bili pomembni proizvajalki

svile. Kmetje na Goriškem so okoli leta 1880 začeli opuščati gojenje sviloprejke in se intenzivneje lotevali sadjarstva in vinogradništva. Tako je bil tudi goriški sviloprejski zavod prisiljen svojo raziskovalno delo preusmeriti, in sicer na področje vinarstva.

Luis Braille

Izumitelj pisave za slepe, Francoz Luis Braille, se je rodil **4. januarja 1809**. Sistem pisave za slepe je izdelal leta 1829, ko je bil star 20 let. Stvari se je temeljito posvetil, saj je bil tudi sam slep od tretjega leta starosti. Braille je izumil tudi številke in matematične znake za

4. 1. 1809

6. 1. 1852

slepe, kot dober glasbenik pa je posebno dobro razdelal sistem glasbenih znakov.

Braillova pisava je narejena tako, da se na močnejšem papirju v shemi šestih točk, ki so razvrščene v dve navpični vrsti po tri točke, dvignejo nekatere točke. Na ta način je za vsako črko narejen poseben znak. Slep berejo z otipom kazalca desne roke z leve na desno.

Sistem so takoj sprejeli njegovi sošolci, v široko rabo pa je prihajal zelo počasi. Pariška šola ga je uradno začela uporabljati šele leta 1854, dve leti po avtorjevi smrti, splošno pa se je razširil šele v prvi polovici 20. stoletja. V zadnjih letih življenja je Braille zbolel za tuberkulozo. Umrl je 6. januarja 1852.

Spoštovani bralci,

uredništvo si pridržuje pravico do krajšanja pisem, ki presegajo dolžino 45 vrstic. Pisma bralcev objavljamo v skladu z načelom profesionalne novinarske etike, katere namen je služiti interesom javnosti ne glede na politično, svetovnonazorsko ali kakršno koli drugo prepričanje.

»Ko se razvijejo zastave, je vsa pamet v trobenti!«

Popoldanska radijska poročila so se v soboto, 26. novembra, začela s poročilom o mitingu rdečih sindikatov in pesmijo »Nabrusimo kose, že klas dozoreva...« Ne vem, ali so pesem zapeli na prireditvi ali je bila samo studijski dodatek, pa vendar! Kje so bili vsi ti uporniki in socialno čuteči mitingarji vsa leta tranzicije? Zdaj je vzpostavljena taka lastniška struktura, kot so jo vzpostavile prejšnje vlade, Drnovškova in Ropova; lastniki svoj kapital lahko prenesejo tja, kjer jim bo prinašal največje dobičke.

Domoljubje se pri denarju konča, saj je že Prešeren zapisal: »Kranjč, ti le dobička iščeš, bratov sester ti ni mar! Vse, kar delaš, vse, kar pišeš, mora dati gotov d'nar!« In boljševiki vseh odtenkov ne glede na ime, ki si ga izberejo, pripadajo »proletarcem vseh dežel«, lasten narod pa mezejo. Za njimi ostajajo dolgovi in grobovi. Semolič je svoje pripadnike dvignil k uporju samo v primeru Litostroj. Takratni direktor Duhovnik je za polovico nekdanjih Titovih zavodov ponudil dvajset milijonov mark in zajamčeno delo za vseh dva tisoč petsto delavcev, kolikor jih je takrat še delalo. Po dobljeni slavni sindikalni zmagi je Litostroj kljub državnim subvencijam padel v še večjo agonijo. Toda to ni več tema za neodvisne novinarje. Nekdanji delavci pravijo, da je bil razprodan po delih za pet milijonov mark, zaposlenih pa je menda še nekaj nad tisoč ljudi. Novi lastniki so seveda moralnopolitično neoporečni!

S trditvami dr. Tajnikarja v Magu se seveda strinjam. Kaj več kot hiše in stanovanja ter avtomobila si s poštenim delom ni mogel pridobiti nihče. A kdo je vsem novodob-

nim menedžerjem dal proste roke? Nekdanja družbena lastnina je kot po pravilu postala last tistih, ki so podjetja pripeljali v propad. Eden od poslancev je že pred nekaj leti slikovito dejal: »Če bi ves denar, namenjen sanaciji Tama, stresli v jez pri Dravogradu in ga s trnki lovili v Zlatoličju, bi v Podravju ostalo več denarja, kot ga je ostalo v resnici!« In minister za gospodarstvo, zadolžen za sanacijo Tama, ste bili vi, dr. Tajnikar! Verjetno bi kar nekaj naših študentov lahko doktoriralo na temo vašega ministrovanja. Ne le ekonomisti, tudi kriminalisti in pravniki.

Kakšne pristojnosti so v resnici imele dosedanje vlade? Čigavi pritiski, kakšni lobiji stojijo za takšnimi vladnimi odločitvami? Maske so padle, ko je bil ustanovljen Forum 21! To civilnodružbeno gibanje menda obvladuje 75 odstotkov vsega slovenskega gospodarstva. Zato je pomembna samokritična izjava nekdanjega ministra: »Bili smo v vladi, pa nismo vladali!« Prav smešna pa je trditev poslanca Potrča, da nam bo Cerkev vse pobrala, da ima zbranih nekaj verodostojnih podatkov, kaj je bilo že vrnjeno. Ali ima kot predstavnik trde boljševiske linije tudi podatke, kaj vse je bilo Cerkvi ukradeno in v kakšnem stanju se izgubljena lastnina vrača? Plečnikov stadijon za Bežigradom je najboljša ilustracija vseh uspehov »avantgarde delavskega razreda«; dodajmo še podrto skakalnico Stanka Bloudka, pa je slika popolna! Takšno, kot je stanje v športu, je tudi v gospodarstvu, šolstvu in kulturi. Z lanskim volitvami je na oblast prišla nova vlada, ki mora vse to zdaj sanirati.

Brez zategovanja pasu seveda ne bo šlo, vendar pa so široke ljudske množice tega navajene od davnega leta 1965, ko je svojo gospodarsko reformo razglasil predsednik ZIS Boris Kraigher. Zdaj smo še zmeraj tam, kjer smo bili! Koliko socialne ob takem ekonomskem stanju, to je zdaj vprašanje! Stavke nam tega odgovora ne bodo dale, lahko pa koristijo tistim, ki v družbenem kaosu iščejo svojo priložnost. »Za vse je svet dovolj bogat in srečni vsi bi bili, če kruh delil bi z bratom brat s prav srečnimi čutili!« Tako je zapisal duhovnik in pesnik Simon Gregorčič. To naj bo tudi vodilo vladi, da bi v Sloveniji dostojno in

človeka vredno živeli vsi, ki jo priznavajo za svojo domovino.

Jože Likar, Ajdovščina

Škodljivo podcenjevanje slovenskih dosežkov

Na misel mi prihaja, kako si tudi še danes večkrat zaslužimo Prešernov očitek: »Kar ni tuje, zaničuješ, bratov tvojih ni ti mar.« In izrek: Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti.

Tudi nekatera pisma, ki sem jih kot Slovenec, sociolog in ravnatelj Slovenskega ameriškega raziskovalnega središča od časa do časa pošiljal uredništvom slovenskih listov, je težko izbrisati iz spomina. Naj tu navedem le tistega, ki sem ga 6. julija 1978 poslal Delu v odgovor na vrsto krivičnih poniževanj ameriških Slovencev.

Po navedbah Delovega poročevalca naj bi bili rojaki v Ameriki na tako nizki kulturni ravni, da ni mogel verjeti, da bi sploh bilo med njimi kdaj mgoče »poslanstvo lepega duha, razsvetljevanje ali postopno dviganje«. Kot profesor, ko sem na raznih univerzah s posebnim veseljem poučeval tudi socialno psihologijo, sem bil seveda trdno prepričan, da je dviganje in izboljševanje mogoče celo med najbolj primitivnimi plemeni, zakaj bi potem ne bilo nemogoče med Slovenci v Ameriki.

Vendar, kot sem podčrtal v svojem nikdar objavljenem odgovoru, so naši zavedni rojaki že zdavnaj iz svoje lastne moči in kulturne zavzetosti zmogli ne le sprejemati, ampak v več svojih dramskih družtvih (npr. Verovšek, Cankarjeva ustanova in Lilija) tudi uprizarjati Kralja na Betajnovi. V dokaz sem priložil nekaj programov, v besedilu dopisa pa navedel še strani iz ene svojih angleških knjig (muzikolog akademik Dragotin Cvetko je v ugodni oceni zaman priporočal njen prevod v slovenščino), kjer navajam podatke o številnih ope-

rah in operetah, ki so jih ameriški Slovenci uprizorili ne le v svojih narodnih domovih, ampak tudi v ameriških koncertnih dvoranh in želi laskava priznanja poklicnih glasbenih kritikov.

Žal so bili vsi moji dokazi bob ob steno in ostati smo morali neobogljene kulturne sirote, ki se ne bodo nikdar mogle dvigniti nad raven polk, kranjskih klobas in potic (čeprav nas tudi slednje pomagajo povezovati in ohranjati).

Res me zanima, ali so se razmere do danes že toliko spremenile, da bo pismo brez črtanja in smiselnih sprememb o podcenjevanju slovenskih dosežkov objavljeno.

Pri sedanjem podcenjevanju se spet lahko dotaknem le enega izmed številnih primerov, ki kar kličejo po osvetlitvi iz drugega zornega kota. Gre za dokaj pogosto spodkopavanje pomembnosti obreda ustoličevanja karantanskih knezov, in kot 17. avgusta piše Aleš Gabrič v Književnih listih, za potrebno »odpravljanje slovenskih mitskih predstav o pomembnosti ustoličevanja za zahodno demokracijo, ki nam jo je 'prodajal' tudi Bill Clinton na obisku v Ljubljani«.

Kdo vse je še poleg predsednika Clintona »prodajal«, razlagal ali poudarjal pomen obreda ustoličevanja karantanskih knezov? Gotovo je to storila vrsta uglednih zgodovinarjev v Sloveniji, med njimi večkrat akademika Milko Kos in Bogo Grafenauer, slednji npr. tudi v Zgodovini Slovencev (1979), kjer nas že na ovitku pozdravi umetniški prikaz starodavnega karantanskega ustoličevanja (Gojmir Kos).

Iz vrste razprav in knjig, ki so izšle na tujem, naj omenim le leta 1766 v Parizu izdano delo Les six livres de la republique (Šest knjig o republiki) še vedno mednarodno znanega avtorja Jeana Bodina; ali za slovito Univerzo v Cambridgeu napisano in po njej sprejeto doktorsko disertacijo Alojzija Kuharja, ki je ▶

► pod naslovom Slovene Medieval History leta 1962 izšla v založbi Studia Slovenica; pa razpravo v Ameriki delujočega profesorja dr. Jožeta Felicijana, ki je leta 1967 izšla pod naslovom The Genesis of the Contractual Theory and the Installation of the Dukes of Carinthia (Geneza pogodbenne teorije in ustoličevanje karantanskih vojvod). Mislim, da gre za resne študije in ne za tendenčne mitske predstave, kakršnih je vse preveč zlasti v prikazovanju novejših slovenske zgodovine in se jim upajo oporekati le redki najpogumnejši sodobni zgodovinarji in novinarji.

Kot je že v 16. stoletju zapisal svetovno znani mislec Bodin, je obred karantanskega ustoličevanja edinstven. V svoji zmrni, delno tudi kritični oceni Felicijaneve knjige pa je vodilni zgodovinar harvardske univerze Crane Brinton leta 1969 zapisal, da je »ta slikoviti slovenski obred, kot Felicijan zlahka dokaže, bil dobro znan političnim filozofom in prek Bodina tudi Thomasu Jeffersonu. Gre za njegov manjši, a resnični delež v sklopu idej, ki so se udejanile v razvoju modernih zahodnih demokratičnih ustanov«.

Zakaj bi po vsem tem pljuvali v lastno skledo bodisi s podcenjevanjem slovenskih izseljencev, bodisi z zmanjševanjem pomena karantanskega ustoličevanja? Pametneje se mi zdi raziskovati, prepričljivo dokumentirati in objavljati slovenske dosežke, majhne in velike, v zgodovini in sedanjosti, brez občutka manjvrednosti ali večvrednosti in zavzeto, pošteno in samozavestno dvigati slovenski ugled ter graditi lepšo demokratično prihodnost slovenskega naroda.

Dr. Edi Gobec, Cleveland

Radio Alpski val
www.alpskival.net
 † 05 38 11 886
 † 05 38 11 674

RADIO
 96,4 MHz
Ta pravi!
Slovenske gorice
 Trig osvoboditve 5, 2230 Lenart, tel: 02/729 02 20, 720 73 24, fax: 02/720 73 22
 ELEKTRONSKA POŠTA: radio@radio-rsg.si, INTERNET STRAN: www.radio-rsg.si

RADIODMEV
 97.2, 99.5, 103.7, 106.2 MHz
 UKV, STEREO, RDS

Zmuzljivi razvoj države

V osemdesetih letih sem se pri Iskri Delti smrtno resno seznanjal in aktivno ukvarjal s problemi pospešenega razvoja na področju informacijske tehnologije na Japonskem in v ZDA ter z možnostmi takega razvoja v Jugoslaviji. Tedanja oblast seveda ni mislila resno, ko je predlagala razvoj jugoslovanskega nadzvočnega reaktivca za potrebe JLA in prodajo takega orožja svojim prijateljem. Nekakšna paralela takemu trivialnemu razvoju Slovenije je finančni »podvig« države na področju graditve avtocest, ki je naložba v podobno nesmotnost in javno zadolževanje. Janez Janša in Jože P. Damijan gotovo mislita smrtno resno z gospodarskimi in socialnimi reformami v Sloveniji, manj razvidno pa se govori o tehnoloških reformah, katerih narava in pristop zahtevata dodatno ustvarjalnost s strani politične strategije države.

Trajnejši gospodarski in socialni razvoj države brez tehnološkega razvoja seveda v okviru EU ni več mogoč. Konkurenčnost gospodarstva temelji prav na lastni in tuji partnerski tehnologiji podjetij. Naivno je pričakovanje, da lahko samo gospodarske in socialne reforme povzročijo samodejen tehnološki zagon podjetij in delovne populacije brez politike države. Politika države v raz-

merah intenzivnega razvoja, primerljivega z azijskimi in evropskimi tigri, ni le lokalna, temveč mednarodna. Intenzivna in ustvarjalna politična, gospodarska in tehnološka povezanost je potrebna z vodilno tehnološko silo sveta ZDA. Nekatere industrijske tehnologije na področju telekomunikacij, informacijske tehnologije in robotike so vselej na vrhu razvoja, pogojene so licenčno in z odobritvijo vlade ZDA.

Razvojni tigri so svoj vzpon dosegali prav skozi omenjeno korektno politično povezavo. Vendar je tu pomislek, ki zadeva slovensko državo, ki ni klasična kapitalistična država, temveč država, ki se še vedno izvija iz objema varljive miselnosti prehoda v kapitalizem in zakrmele miselnosti nekdanjega komunizma. To vprašanje je za razvojno prihodnost Slovenije bistveno. Dokler velja tehnološki embargo vlade ZDA za neko državo, ta gotovo ne bo mogla doseči razvoja tehnološkega tигра. Lepa primera sta Kitajska in Indija, ki sta predvsem kadrovsko-cenovno in proizvodno-cenovno prodorni in izumiteljski na obrobni področjih procesnih in storitvenih tehnologij. Visoka rast bruto proizvoda države še ne pomeni konkurenčne uspešnosti in tehnološke razvitosti, je bolj trend konjunkturalne in ugodnih ekonomskih razmer v svetovnem okolju. Zato

se koroški Prevent seli na ceneno območje proizvodnje skupaj s tehnologijo, ki je za okolje škodljiva.

Slovensko vprašanje gospodarskega in tehnološkega razvoja je problem institucionalnih in individualnih zmuzljivcev. Za sindikate lahko trdimo, da so zmuzljivci s svojo socialno demagogijo, s katero pripravljajo propad tistih maloštevilnih podjetij, ki temeljijo na preživelih tehnologijah. S podobno logiko podpirajo sindikate tudi raziskovalci in univerzitetni učitelji v svojem sindikatu ter študentje. Pri njih je viden privilegij ohranjanja položajev in eksistenčne lagodnosti, ki se postavlja nad interese večinskih davkoplačevalcev. Znanstveni inštituti na tehnološkem področju ne morejo biti ostanek socialističnega obdobja. Tu so pomembni tehnološki inštituti, ki v okviru svojih dejavnosti spodbujajo skupne evropske in mednarodne projekte z znanstveno komponento. Namerala privatizacija delov teh inštitutov je namenjena lahkemu bogatenju vodilnih posameznikov z načrtovano kasnejšo donosno prodajo tako pridobljenega premoženja.

Pomemben se mi zdi poudarek med resnimi in neresnimi namerami sedanje oblasti in preteklih oblasti levicarjev. Namera o nujnih reformah Janše in Damijana je gotovo resna, kjer oba prevzemata pobudo, organizacijo in tveganje na svoje rame. Ta namera je utemeljena s prepričanjem, da je naposled treba narediti tudi nekaj dobrega za vesoljno slovensko populacijo – za reveže, povprečneže, sposobne in bogate, da je treba dvigniti zavest na raven intenzivne vključenosti v svetovno dogajanje na področjih misli, ustvarjanja in dela. Reforme pomenijo tako tudi bistvene spremembe v kulturnem

RADIO BREŽICE
 na 88,9 in 95,9 MHz

in civilizacijskem razumevanju in občutju prebivalstva. Odmik od levičarske neresnosti, nekdanjih političnih prevar in lažnivih obljub postaja naposled očiten tudi širokemu krogu prebivalstva.

*Dr. Anton P. Železnikar,
Ljubljana*

Ob odkritju spomenika v Žužemberku

Pred dnevi sem srečal znanko, ki mi je dejala, da so v Žužemberku postavili spomenik človeku, ki je Suhokrajincem storil veliko gorja. S tresočim se glasom je prosila, naj vendar povemo ljudem resnico. »Veste, pri nas v Suhi krajini so bili partizani redni gostje. Na začetku vojne so nam povedali, da se bojujejo proti okupatorju. To nam je bilo všeč, zato smo jih sprejeli z navdušenjem. Pomagali smo jim na vsakem koraku. Pri nas so se vedno najedli, umili, oprali in preoblekli. V gozd so se vedno vračali s polnimi torbami kruha, slanine, mleka, jajčk pa tudi žganja, krljjev, sliv ... Nekega dne so prišli s kapami, na katerih se je lesketala rdeča zvezda. Zvedeli smo, da to pomeni ruski boljševizem, ki je bil že od nekdaj sovražnik vere. Takega boljševizma so se naši očetje bali in ga odklanjali. In partizani z rdečo zvezdo so nenadoma postali povsem drugi ljudje. Niso bili več prijazni, postali so ošabni in oblastni. Hrane niso več prosili, ampak so jo kar vzeli. Odšli so tudi v hlev in odpeljali živino. Tudi kleti so nam izpraznili. In potem je sledilo najhujše – začeli so izginjati ljudje. In kalvarija Suhe krajine se je začela.

Najprej je postalo vse njihovo. V Rusiji in Španiji preizkušeni slovenski revolucionarji so najprej na nas kričali in nam ukazovali, mi pa smo jih morali ubogati. Gorje tistemu, ki se jim je uprl. Sledila so množična ropanja stanovanjskih hiš in hlevov, požigi cerkva, kmetij in celih vasi, sledila so izginotja in poboji velikega dela moškega prebivalstva.

Spominjam se pokolov meseca marca 1943 v Ambrusu. Januarja 1945 so partizani prišli v Hinje, odgnali vse vaščane in vas zažgali. 16. marca 1945 je v Žvirčah sledila nova tragedija. Ob šestih zjutraj so partizani pod vodstvom komandanta Lada Ambrožiča-Novljana najprej

obkolili vas, takoj za tem pa nas pregnali na sredo vasi. Tam se je zbralo okrog 75 družin; največ je bilo žensk z otroki in dojenčki ter starčkov. Slišati je bilo jok, molitev in vprašanja: Zakaj? Pa je stopil pred nas partizan in se predstavil, da je komandant Lado Ambrožič-Novljan. Dejal je, da nas bodo izselili, ker nas želijo tako zavarovati pred okupatorjem; vas pa bodo zažgali zato, da ne pride v roke tujim zavojevalcem. (Pozneje smo ugotovili, da je bila to laž.)

Po tej razlagi so nas stlačili v cerkev in na pokopališki prostor notranjega cerkvenega obzidja. Tam so nas zadrževali približno tri ure. V tem času so partizani ropali po hišah in praznili hleve. Videla sem, kako so vaščani rešili dva majhna sosedova otročička, 94-letni invalidni stari oče Matija Tekavčič pa ni hotel iz hiše. Najbližji partizan je dejal: 'Pustite ga, bomo mi poskrbeli, da bo na toplem.' (Dedek je v hiši zgorel.) Potem so rekli, naj nemudoma zapustimo vas. Šli smo po košenicah proti Strugam. Nad vasjo smo se spontano ustavili in gledali proti vasi. Takrat sem zadnjikrat gledala svojo rojstno vas Žvirče. Vsak se je v sebi poslavljaj od svojega domačega praga, od živine, ki je mukala. Potem je zagrmelo. Porušila se je cerkev in nekaj hiš okrog nje. Zdelo se mi je, da se je odprla zemlja, da smo dočakali sodni dan. Vsa vas je bila v plamenih. Ko je plamene zamenjal gost dim, smo nadaljevali svoj križev pot proti Strugam.

Prebivalci Suhe krajine skoraj nismo poznali Italijanov in Nemcev, krepko pa smo poznali in občutili slovenske partizane, ki so nas s svojimi revolucionarnimi posegi v večjem delu izbrisali z našega koščka domovine.

Med vojno je prav kmečko prebivalstvo v Suhi krajini preživljalo partizane. Danes so ti in njihovi otroci izgubili spomin. Suhe krajine se izogibajo. So bili Suhokrajinci izdajalci, če so verjeli in ljubili svojega Boga? Jih je bilo treba ropati in pobijati, če so zavračali komunizem? Ste se kdaj pokesali? Ne, tega niste sposobni storiti. Sposobni pa ste odkriti spomenik, ne trpečemu in žrtvovanemu ljudstvu, marveč vodji zatiralcev in uničevalcev svojega lastnega ljudstva.

Odkritje spomenika Ladu Ambrožiču-Novljanu v Žužemberku me žalosti in vznemirja; pomeni

Defile 2005

Marija Vodišek

Defile ne pomeni le mimohoda, temveč tudi prehod med dvema nevarnima čerema. Tak prehod je vedno težaven, še posebno za novo vlado, ker jo užaljeni poraženci ovirajo in obmetavajo s kamni, če ne kar s skalami. Leto 2005 je za nami in tudi leto nove vlade, ki je v tem za javno življenje kratkem obdobju storila veliko. Gotovo jo opozicija sodi drugače kot tisti, ki smo ji dali svoj volilni glas in jo pooblastili, da osamosvojeno Slovenijo popelje v nove, sodobnejše čase. Največja ovira temu programu pa prihaja prav iz vrst tistih, ki se razglašajo za liberalce in socialce. Razlika je v samohvalnem govorjenju in dejanjih. Glavno delo opozicije je, da poskuša na vse pretege diskvalificirati sedanjo vlado. Glavni tarči sta premier Janez Janša in finančni minister Andrej Bajuk, ki so ga poskušali prikazati kot popolnoma nesposobnega. Tudi imenovanje Jožeta P. Damijana za ministra, čigar naloga je izvajanje strategije razvoja, so popolnoma zmrcvarili. To ni le kritika, to je dokaz, da nekaterih stvari niso zmožni dojeti. Kritika je sicer povsod po svetu pravica opozicije, vendar bi bil pri tem zaželen vsaj kanček inteligence in dokazljive strokovnosti, a se jim je slednja razblinila kot milni mehurčki. The Banker, mesečnik uglednega britanskega poslovnega dnevnika Financial Times, je za finančnega ministra leta v Evropi razglasil slovenskega finančnega ministra Andreja Bajuka, ki je uspešno preoblikoval davčni sistem. Nedvomno je to eno najtežjih in najbolj občutljivih področij in je pri nas na udaru »rdečih« sindikatov in opozicije. Vsak finančni minister katere koli vlade potrebuje za uspešno delo na tem področju, ki se ga lotevajo vse vlade, ne le evropske, še dodatno pomoč in svetovanje. Za veliki dogovor v Bruslju 18. decembra je treba pozdraviti pogum britanskega premiera Tonyja Blaira, ki se je kljub plazu kritik v domovini odločil za revizijo prihodnjega proračuna EU in privolil v delno zmanjšanje britanskega rabata. Pri tem mu je bila v veliko pomoč nova nemška kanclerka Angela Merkel, ki je dokazala, da je »ženska pamet« pogosto boljša od egoizma nekaterih moških napihnjencev. To je bil v Bruslju predvsem francoski predsednik države J. Chirac, ki je za svoje »kmete« dobil pravzaprav vse. Vprašanje je, do kdaj bo Francozom to še uspevalo. V Franciji od začetka decembra poteka preiskava o sodelovanju francoske armade v operaciji »Turkiz« v Ruandi pod mandatom OZN. Francoska armada je aktivno sodelovala z vodilnimi plemena Hutu, ki so od 22. junija 1994 do 22. avgusta 1994 izvršili genocid nad plemenom Tutsi in večinoma z mačetami pobili 800.000 ljudi. Natančen opis v prihodnji kolumni. Na zagovor bi morali vsi generalni sekretarji OZN, tudi Kofi Anan, ki je 22. decembra na tiskovni konferenci grobo zavrnil novinarja Jamesa Bona, ko mu je slednji postavil vprašanje glede družinske vpletenosti v operaciji Nafta za hrano in zdravila v Iraku. Kje so vsi varuhi človekovih pravic in humanitarna organizacija Amnesty International?

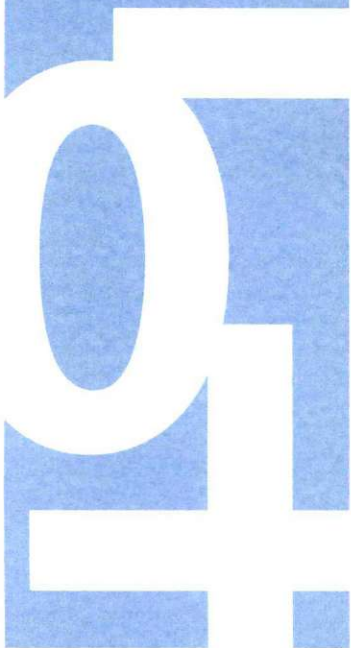
posmeh vsem trpečim v tej revni in še vedno zapostavljeni deželici; pomeni neodgovorno dejanje naročnikov in izvajalcev tega projekta. Še posebej pa me žalosti, da je ob odkritju spomenika žužemberški župan hvalil in častil Novljana. Župan je tako vsej slovenski javnosti

dal vedeti, da ne pozna medvojnih dogodkov v tem delu Slovenije ali pa posluša svoje nadrejene.

Prosim vas, razumite me. Bila sem zraven, ko so nas v Suhi krajini 'osvobajali'. Zato sem na malikovanje nepravih junakov izredno občutljiva. «

Ive A. Stanič, Kočevska Reka

Politični semafor

Brez napredka Ko je pred leti Ervin Hladnik Milharčič kot urednik Delove Sobotne priloge nasledil Janka Lorencija, so mnogi pričakovali, da se bo kakovost priloge izboljšala, zgodilo pa se je prav obratno, saj je priloga izgubila nekdanji intelektualni in izzivalni naboj. Slabša kakovost se seveda pozna tudi v prodaji in nakladi, nad čemer bi se morala uprava časopisnega podjetja Delo pošteno zamisliti.

Borec za neodvisnost? V Sloveniji se že dlje časa širijo ugibanja, kaj se dogaja v islamski skupnosti. V njej je že pred meseci prišlo do spora, ko je bil »odžagan« mufti Osman Đogić. Slednji se seveda ne pusti odriniti in je o problemu imenovanja najvišjega predstavnika muslimanov v Sloveniji govoril tudi na nedavnih pogovorih o religiji pri predsedniku države Janezu Drnovšku. Đogićeva vizija je od Sarajeva neodvisna islamska skupnost, vendar mnogi muslimani v Sloveniji niso istega mnenja.

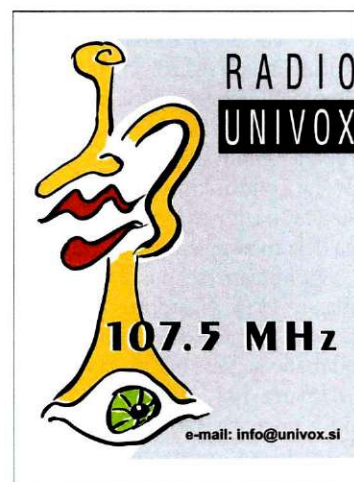
Znova nagrajen Drago Jančar, ki ga ne poznamo samo kot pisatelja, ampak tudi kot prodornega publicista in esejista, je konec leta 2005 prejel avstrijski častni križ za znanost in umetnost I. reda, ki mu ga je v imenu avstrijskega predsednika podelil avstrijski veleposlanik v Ljubljani Valentin Inzko. Jančar, dober poznavalec Srednje Evrope, je tako k dosedanjim nagradam dodal še eno kot dokaz, da se Slovenija lahko pohvali s še živečim literatom, ki je že zdavnaj prodril prek slovenskih meja.

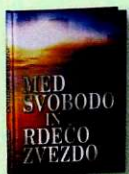

Srce bi dal za Nube

Za Toma Križnarja lahko rečemo, da je svetovni popotnik, čeprav že nekaj let njegovo srce pripada Afriki, kjer si prizadeva zavarovati Nube, močno ogroženo ljudstvo iz Sudana. Njegova pustolovščina se je začela že leta 1980, ko je bil prvič tam, aktivno pa se je zavzel zanje konec devetdesetih let, ko je organiziral humanitarno odpravo na prepovedano območje Sudana, o tem posnel dokumentarni film in organiziral dobrodne koncerte. Nube so že nekaj časa žrtev genocida arabske vojske, ki jih poskuša na silo asimilirati, veliko pa k njihovi nesreči pripomore tudi lakota. Zaradi čedalje težjih razmer je Tomo Križnar uporabil vse mednarodne zveze, da bi se ob teh tragičnih dogodkih zganila mednarodna skupnost in ukrepala. O tem se je pogovarjal tudi s slovenskim predsednikom Janezom Drnov-

škom, ki ga je sprejel v četrtek, 22. decembra. Oba sta se strinjala, da razmere poslabšujejo tudi interesi multinacionalk in raznih lobijev, ki jih zanima predvsem dobiček. Izrazila sta pričakovanje, da se bodo svetovni voditelji vendarle zavedeli svoje odgovornosti. G. B.

Med svobodo in rdečo zvezdo

Pripoved iz časa druge svetovne vojne in po njej.

Dodan seznam sodelavcev Udbe.

Avtor: Dušan S. Lajovic **USPEŠNICA**

347 strani

Cena: 6.200 SIT

Iz arhivov slovenske politične policije

Komunistične tajne službe od svojega nastanka do leta 1950, vključno z imeni vodilnih članov.

Avtor uvodnika: dr. Jože Pučnik

519 strani

Cena: 5.000 SIT

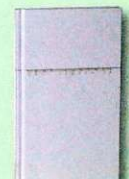
Od osvobodilnega boja do banditizma

Nekdanji Mačkov pomočnik opisuje svojo razburljivo življenjsko pot. Slikovito predstavlja delovanje Ozne.

Avtor: Albert Svetina **USPEŠNICA**

367 strani

Cena: 6.700 SIT

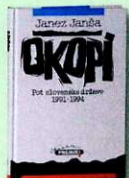
Mati Slovenija

Pesmi pesnika slovenske pomladi, tradicije, vrednot.

Avtor: Tone Kuntner

72 strani

Cena: 2.200 SIT

Okopi

Politični razvoj slovenske države od leta 1994.

Prodana je bila že v več kot 17.000 izvodih!

Avtor: Janez Janša **USPEŠNICA**

309 strani

Cena: 2.200 SIT

Premiki

Nastajanje in obramba slovenske države 1988-1992.

Prodana v več kot 61.000 izvodih!

Avtor: Janez Janša **USPEŠNICA**

363 strani

Cena: 2.200 SIT

100 let socialdemokracije

Prikaz klasičnega obdobja slovenske socialdemokracije in njene vnovične oživitve konec prejšnjega stoletja.

Avtor: Milan Zver

125 strani

Cena: 2.200 SIT

Pučnikova znanstvena in politična misel

Zbornik razprav in referatov, ki so nastali za simpozij ob prvi obletnici Pučnikove smrti.

Avtor: Milan Zver in drugi **ZADNI IZVODI**

155 strani

Cena: 3.000 SIT

NAROČILNICA:

Naročam tednik Demokracija*, število izvodov: _____

*Naročnino želim plačevati:

mesečno 4 x letno 2 x letno 1 x letno

PREDNAROČILA do 31. 12. 2005 (označite z x):

Cijan, Toplak, Dubrovnik (uredniki): **Državna ureditev Republike Slovenije** 8.500 SIT

Viktor Miklavčič: **Pričevanja** 4.900 SIT

NAROČILA (označite z x):

Jaklič, Toplak: **Ustava Združenih držav Amerike s pojasnili** 4.990 SIT

Dušan S. Lajovic: **Med svobodo in rdečo zvezdo** 6.200 SIT

Iz arhivov slovenske politične policije 5.000 SIT

Albert Svetina: **Od osvobodilnega boja do banditizma** 6.700 SIT

Tone Kuntner: **Mati Slovenija** 2.200 SIT

Janez Janša: **Okopi** 2.200 SIT

Janez Janša: **Premiki** 2.200 SIT

Milan Zver: **100 let socialdemokracije** 2.200 SIT

Milan Zver: **Pučnikova znanstvena in politična misel** 3.000 SIT **ZADNI IZVODI**

Ime in priimek (ime podjetja): _____

Datum rojstva (samo fizične osebe): _____

Ulica: _____

Kraj, poštna št.: _____

Kontaktna oseba (samo pravne osebe): _____

Datum naročila: _____

Podpis in žig naročnika (samo pravne osebe): _____

Davčni zavezanec: NE DA ID za DDV: _____

ob naročilu
2 (dveh) knjig: darilo lonček "Demokracija"
3 (treh) knjig: darilo lonček + kapa "Demokracija"
4 (štirih) in več knjig: darilo lonček + kapa "Demokracija" + knjiga (po našem izboru)

Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov: Demokracija, p.p. 4315, 1000 Ljubljana ali na faks 01 43 45 462. Poštino po veljavnem ceniku Pošte Slovenije plača naslovnik ob prevzemu. Vse cene vsebujejo 8,5% DDV.

UMTS internet: hitrost do 384 kb/s.

S podatkovno kartico UMTS enostavno in poceni do interneta in e-pošte.

Informacije na brezplačnih številkah:
naročniki Mobitel GSM/UMTS: 031/041/051 700 700,
Mobiuporabniki: 031/041/051 121, ostali: 080 70 70.
www.mobitel.si

Mobitel UMTS

Nova generacija mobilnih telekomunikacij

